

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
ocak'86
53
300 TL
KDVdahil

YADIN

GENÇLİK... BARİŞ...
DEMOKRASİ...

NAZIM HİKMET SANAT ve EDEBİYAT
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

365 gün...

İnsanın görülmemiş derecede güçsüzleştiği ve çaptan düşürüldüğü günümüzde, kişinin en ivedi ve soylu görevi olayları şarkılaş-tırmak olmalı. Kuşkusuz bu gerçeğin bilinci-ne varacak, insanın insanca sözünü ve onun bülbülleri bile susturabilecek orkestraına katıl-ma yürekliliğini gösterecek hayli insan var..."

Aragon'un sözleri yalnızca günümüzü anlat-makla kalmıyor. Daha da önemlisi bugüne bakıp geleceğe uzanıyor. Geleceğin anlamını bilerek, insanlara inanarak. İşte geçen bir yılın anlamını en iyi kavrayabilecek olanlar bu bilinç ve inan-çı üçyüzlümebeş güne sığdırabilecekler olacaktır. Gelecek günlere daha gur sesler ulaştırarak olan da aynı bilinçlilik ve inanç değil midir? "Bir yıl" değil, tam üçyüz altmışbeş gün geride kalan. Her saatıyla, her dakikası ve saniyesindeki an-lama geleceğe uzanan bir yıl.

Geçtiğimiz yıl "katılım, gelişme, barış" il-keleri yaşamaya geçirilmeye çalışırken içinde bulunduğumuz yeni yıla ilişkin hedefler de belirlenmişti. Bu belirlenişme, bir sürecin en somut canlılık belirtileriydi. Yarı, bu bilinç-le 85 boyunca ilkeleri tüm yönleriyle tartışma-ya çalıştı. Gelişmeleri, uygulamaları, yaklaşımla-rı ilişkin gömlerini açıkladı. Biliyordu ki "Gençlik Yılı"nın ilkeleri "86 Barış Yılı"nın anlamından ayrı düşünülemez. Yarı, 86 yılına adı veren "barış" rı da, yüzerce yıllık ölcemi, çabayı kabıcı bir bilince dönüştürmek için her yönüyle tartışacak. Barışı savunmanın en geniş anlamıyla yaşamı, insan haklarını, demokrasiyi, geleceği savunmak anlamına geldiğinin bilinciyle yazacak çizecek. Bu bilinci çabaya dönüştü-ren temel işe.. Barışın savaşa karşı olmak gibi duran bir anlayış değil, barışı barış yapacak herşeyi yaşamaya geçirmek için çabalamayı gerektiren dinamik bir süreç olmasıdır.

86'nın ilk sayısını da ağırlıklı bir bölüm ola-rak "Barış'a ayırdık. Bölümün ilk yazısını Yarı'n 'ın 'Gençlik, Demokrasi, Barış' üzerine temel aldığı görüşleri oluşturuyor. Bu görüşlerimizi bundan sonra da aynıtlandırarak tartışmayı sürdüreceğiz. Uluslararası yaklaşım temelinde barışçı olmak ne anlama geliyor? Simonov'un yıllar öncesinde söyledikleri günümüzde de "gelecek için ders" olmayı sürdürüyor. Türkiye'de barış savaşının tarihi üzerine, bu savaşın bir parçası olmuş Sayın R. Nuri İleri ile konuştuk. Ulusal silah sanayisinin kurulma-sı için hareketli çalışmalar yapıldığı şu günler-

de sorunu "Az Gelişmiş Ülkelerde Silah Sanayii ve Barış" başlığı altında A. Tufan Aydın ile al-dık.. Barışın kabıcı olması öncelikle insanlarda barış bilincinin gelişmesinden, yerleşmesinden geçmiyor mu? Yabancı Çongar ve Hatay Dum-lupınar'ın birlikte hazırladıkları konuya ilişkin yazı, günlük yaşamımızda, kitaplarda, gazeteler-de, haberlerde karşılıklı kanıksadığımız pek çok şeyi derin anlamlara sahip çarpıcı örnek-ler olarak karşımıza çıkartıyor. Barış savunma-larından.. tarihsel önemi ve anlamı herkes tara-fından kavranması gereken "Barış Derneği Da-vası" sandıkları, savunma ve sorgulardan yaptığımız.. alıntılar barışa ilişkin geniş bir bakış getiriyor.

Bu sayımızla birlikte altı ay boyunca süreçte yeni bir yazı dizisine başlıyoruz. Nazım Hikmet'in Sanat ve Edebiyat Üzerine Görüşleri. Bunu bir görev olmanın yanında sanat ve edebiyat-muz adına bir sorumluluk olarak görüyoruz. Şiir-de gelecek tartışması ise Şükran Kurdakul ile sürüyor.

Manos Loizos'u tanıyor muyuz? Bugün ara-mızla olmayan Loizos'u pek azımız müziklerin-de tanıyoruz. Akdenizden yükselen bu coşkun, omur dolu sesi Velî Usta arkadaşımız anlatıyor.

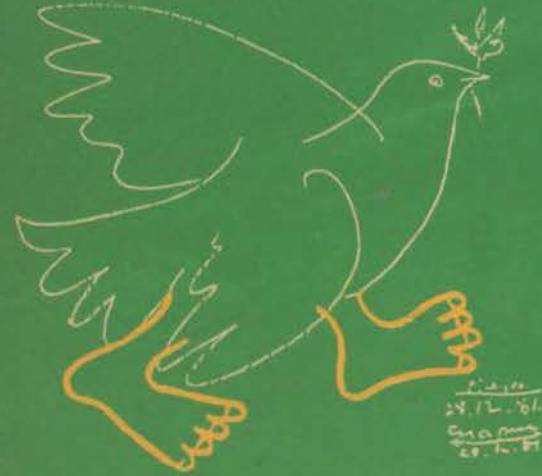
Bu sayıda, üzerinde önemle durduğumuz bir-haşa yazı da "Demokrasi ve Katılım Üzerine," Cem Gönenc' öğrenci demeklerine ilişkin "Yeni" yaklaşımlar tartışıyor. Laiklik ve Dindar Gençlik başlıklı yazı şimdilerde yapılan pek-çok tartışmaya net açıklamalar getiriyor..

Yeni bir yıla giriyoruz. Yeni yıla olan inan-cımızı, umudumuzu, sevincimizi, kartlarıyla, mektuplarıyla, paylaşımlar herkeş yürekten teşek-kür ediyoruz. Yarı'nı birlikte oluşturduğumuz okurlarımıza, yazarlarımıza, çizderlerimize de aynı sorumlulukları yeni sayılarda da paylaş-mak üzere "nice yılar"...

Yeni bir yıla birlikte Yarı temsillerine bir yenisi daha eklendi: İsviçre Temsilciliği. Temsilciliği üstlenen arkadaşımız Serdar Ataman.

5. Yıl Abone Kampanyası Ocak ayı sonunda bitecek. Tüm okurlarımızı abone olmaya, abone bulmaya çağırırken bugüne dek kampanyamıza gösterilen yoğun ilgi için de teşekkür ediyoruz. Daha çok okur, daha çok abone daha güçlü bir Yarı demektir...

Sevgiyle, dostlukla..

YARIN/Gençlik ..Barış... Demokrasi	4
R.NURİ İLERİ 'Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır.'	5
A. TUFAN AYDIN/Az gelişmiş Ülkelerde Silah Silah Sanayii ve Barış	6
YASEMİN ÇONGAR-HATAY DURLUPINAR/Şair Ruhlu Padişahlardan Şanlı Fetih Öykülerine Barış Eğitimi	8
Barış Savunmalarından..	10
KONSTANTİN SİMONOV/Gelecek İçin Dersler	14
BEHİÇ PEK "Nükleer savaş tehlikesi sürerken, karikatürün geleceği demegül demektir."	16
İSMAİL GÜL/Laiklik ve Dindar Gençlik	17
NAZİM HİKMET'in Sanat Edebiyat Üzerine Görüşleri - 1	18
CEM GÖNENC/'Rektör Vesayeti İsteği Anti-Demokratiktir'	20
RIZA ARAT/Fotografı İnsancıl Bakış	21
SELİM DEMİRCİ/Demokrasi ve Katılım Üzerine	22
HAKKI YALÇIN "Çocuklarımızın sorunlarına sahip çıkalım."	23
ŞİİRDE GELENEK/ŞÜKRAN KURDAKUL "Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez."	24
ALPER FİDANER/ Sinema Notları	25
VELİ USTA/Manos Loizos İçin..	26
Şiir Penceresi	27
İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı	28
HİDAYET KARAKUŞ/Şiir	15
PLANTU/Karikatür	4
HATAY DURLUPINAR/Karikatür	11
İBRAHİM KELEŞ/Karikatür	20
BOZKURT BELİBAĞLI/Karikatür	29

SAHİBİ

Sami Alptekin

İzmir: 856. Sokak

Nurhan 3/502 Konak

İstanbul: Divanyolu

Buca Rüstem Sokak

Zafer Han, No: 7/14

Çağaloğlu

Adana: Levent Aksel

Özel Sancak İşhanı

Aamakat, No: 5

Dörtöyl

İLAN FİYATLARI

Kapak/

Tam Sayfa: 80.000,- TL.

Yarı Sayfa: 50.000,- TL.

Çeyrek Sayfa: 25.000,- TL.

İç Sayfalar/

Tam Sayfa: 50.000,- TL.

Yarı Sayfa: 25.000,- TL.

Çeyrek Sayfa: 13.000,- TL.

ABONE KOŞULLARI

Yurtiçi/Yıllık 2400,-

Altı Aylık 1200 lira.

Yurtdışı/Yıllık 30,-

Altı Aylık 16 DM.

Yurtdışı: tek satış 8 DM.

TEKNİK İŞLER

Dizgi: Norm Dizgi

Film: Denk Ajans

Baskı: Sanem Matbaacılık

Kapak Baskı: Maya

Grafik Düzenleme: Yarı

YÖNETİM ADRESİ

Hammeli Sokak, 19/10

Şişhiye, Ankara

YAZIŞMA ADRESİ

Yarı, FK 723, Kızılay

Ankara

POSTA ÇEKİ

Yarı, 164860

DAĞITIM

Etkin Dağıtım 527 60 11

HIROŞİMA

ŞİİRLERİ

Türkçesi: ALATTİN BİLGİ

SANKİCHİ TOGE — 6 Ağustos 1945 sabahı, evinden çıkmış monti merkezi ne doğru giderken çakmış o korkunç şimşek. İki bin beş yüz kilometre çapında daire içinde bulunan insanlar bir anda öldüler diri diri gömüldükleri yıkıntılar altında yandılar, kavruldular. Sankichi Toge'ya suya tatlili yardım emilisti. Sadece uçuşan cam parçalarından ufak tefek yaralar almıştı. Radyasyon hastalığına yakalandığını daha bilmiyordu. 1950'de insanları Geri Verin ve bir yıl sonra da Atom Bombası Şiirlerini yayımladı. 1983'e kadar kırkört baskı yapan ikinci kitabının sonunda, "Bu şiirler insanları seven herkese bir armağandır ve aynı zamanda bir uyarıdır." diyordu. Toge, 1945 ağustosunda yakalandığı hastalıktan 1953 de 36 yaşında oldu

ATSUKO FUJİNO — 1933'de Hiroşima'da doğdu. Atom bombasının atıldığı gün Hiroşimanın kuzeyinde bir dağ köyünde oturuyordu. O sırada kenite çalışan babası bombadan birkaç ay sonra ldsimden oldu. Fujino, Tokyo Üniversitesinde Fransız edebiyatı okurken şiir yazmaya başladı. Evlendikten iki yıl sonra hastalandı ve esinden ayrıldı. 1956 yılında otuz üç yaşında öldü.

TAMİKİ HARA — 1905'de Hiroşima'da doğdu, kırk altı yaşındayken Tokyo'da kendini trenin altına atarak yaşamına son verdi. 1944'de çok bağılı olduğu esini yitirmişti, ardından bombanın getirdiği felaketler, yıkımlar, dostlarının acılı ölümleri, Atom bombasıyla iç içe yaşadığı altı yıl (1946 - 1951) boyunca bu acılı ve korkunç deneyim ile ilgili şiirler, romanlar yazdı. Bir Yudum Su, cen çekişmesine tanık olduğu bir yakınının son valvirmalarıydı.

Bir Yudum Su

Bir yudum su
Ah bir yudum su
Keşke ölüverseydim
Ah keşke

Yetişin yetişin

Su

Su

Neredeyseniz

Kimseniz

Oof of of

Oof of of

Gök yarıldı

Şehir uçtu

İrmak \

Akıyor

Oof of of

Oof of of

Gece oluyor

Gece oluyor

Büzülmüş yüzlere

Cerahatlı dudaklara

Bu kavrulmuş

Titreyen

Morarmış

Yüzden

Bir insan iniltisi

Bir insan...

Tamiki Hara

And

Ansızın o yalazın ortasında
Bu gün gencecik gövden artık buz gibi

Dokuz yıl

Tam dokuz yıl o yalaz saklandı içinde

Kemirdi taze kemüklerini

Un ufak etti kurtlar gibi

Halâ süt dişlerinde

Salmacağı kavrayan ellerinde

Çaresiz ve sarıak

Yakalandım diye bir anlık yalaza

Dokuz yıl

Tam dokuz yıl

Sürdü körpe vücudunun erimesi

Yemek kutun düştü elinden

Çırpınırken yapışmıştı saçların alınma

Sisler içerisinde gibi

Çaresiz her şeyden habersiz

Kavrulanların süngerleşen kemikleinden çıkan koku

Etsiz kemiksiz kansız yenik dışmış bir yumak

Binlerce yaşam

Hepsini unuttum

Hiç bir şey olmamış gibi geçen dokuz yıl

Evet and içiyorum

Boşa giden çırpınışların önünde

Binlerce ölüm önünde

Unutulan yaraları geri getirmeye

Yok olup giden yaşamları geri getirmeye

Evet and içiyorum

Atsuko Fujino

Geri Ver İnsanları

Babamı ver geri annemi ver geri

Yaşlı dedeyi de

Çocukları da ver geri

Geri ver bana geri ver yakınlaımı

Geri ver insanları

İnsanlar için dünyanın bir ucundan öbür ucuna

Kimsenin bozmayacağı bir barış

Barış geri ver

Sankichi Toge

“Söz konusu olan insan so-
yunun ve onun beşliği yeryü-
zünün bizzat kendi varlığıdır.
Sorun, yarın olup olmaya-
cağı, çocuklarımız ve torunların-
nın yeryüzünde güneşi görüp gö-
remeceğidir.”

Başın düşmanları aklın sesine
kulak vermeyi reddediyorlar, ha-
rap edici bir savaşın evrensel ate-
şine dönmek üzere yayılmaya
ve gezegenimizdeki tüm hayatı
yoketmeye hazır nükleer ateşi
daha da körükliyorlar. “Solohov
1983 eylülünde tüm dünyaya ses-
lenirken son derece açık bir ger-
çeği tüm sadeliğiyle bir kez daha
animatıyordu: hiçbir şey barış-
tan daha önemli olamaz!”

İnsanlığı ve insan uygarlığını
bir anda yeryüzünden silecek mik-
tarda toplu kıyım silahlarının
biriktirildiği, her gün daha yenileri-
nin daha güçlülerinin yapılmasına
yönelik bir yarışın sürdüğü
bir çağda hiç bir şey barıştan de-
ha önemli olamaz!”

Bu nedenle gençler; barışın ko-
runması, güçlendirilmesi, silahlan-
ma yarışının durdurulması genel
ve kalıcı silahsızlanmanın başlatıl-
ması, uluslararası gerginliğin azaltıl-
ması ve yavaşlama sürecinin
güçlendirilmesi istemlerinin karar-
lı savunucularıdır.

Çünkü savaşın kıyıcılığı en
acımasız biçimde yaşamı ve ya-
şayacak olanlar gençlerdir. İnsan-
lık tarihinin geçmiş 5500 yılında
14000’den fazla savaşta yaşamaları-
nı yitirenlerin sayısı bugünün dün-
ya nüfusuna eşit, yani dört milyar-
dan fazladır. Ve bunların büyük
bir çoğunluğunu oluşturanlar
gençlerdi...

Savaşın yanında silahlanma ya-
rışından da en çok zarar gören
kesimlerin başında gençler geli-
yor. Silahlanma için harcanan pa-
ralarla neler yapılmaz ki? Oysa bu
paralar, özellikle içinde bulundu-
ğumuz kriz döneminde, eğitim,
sağlık gibi sosyal harcamalardan
kısırlarak süzülüyor.

Silahlanmanın en çarpıcı so-
nuçlarından biri de işsizlik. Artan
işsizlikten de en büyük payı genç-
ler alıyor. Silahlanma harcamaları-
nın artış hızı ile işsizliğin artış
hızı birbirine uyumlu ve yakındır.
NATO ülkelerindeki harcamalara
bakalım. 1975 - 80 arasında, silah-
lanma harcamaları 150 milyar do-
lardan 225 milyar dolara çıktığın-
da işsizlik de 14 milyondan 21
milyona çıkmıştır. Çünkü, silah-
lanma için yapılan yatırımlar sivil
alanda yapılan yatırımlara göre
yüzde 50 - 100 daha az iş olanağı
yaratmaktadır.

Silahlanma, en temel anlamda
yaşam koşullarının kötüleşmesine
yol açıyor. Çünkü kadar bir kim-
se “tam top, tam kuryağı” safha-
sına geçirememiştir. Ne-
fel, hiçbir zaman savaşmadan
geçirememiştir. Savaş gülmeli hıtlık
ve yokarlık günleri olmamıştır. Si-
lahlanma için arttırılan vergiler ve
vergi gübrelere sosyal harca-
malar için azalma payları, silah-

Karikatür: Piantu

GENÇLİK BARİŞ DEMOKRASİ

lanma harcamaları lehine azaltıl-
ması, yaşam koşullarının daha da
kötüleştirilmesinden başka bir an-
lama gelmiyor.

Bu nedenle, ülkemizde bir siya-
si parti genel başkanının, barış yı-
lına girerken, partisinin kongresin-
de söylediği “aç kalemle da otom
bombası yapacağız” deme çılgınlı-
ğın göz yumulamaz. Gençler, ge-
leceklerini karartan kendilerine
açtığı ve ölmüş vadeden yakla-
şımına tepki göstermek, savaş
kışkırtıcılığına karşı çıkmalıdır.
Ölüm makinesi için aç kalem ni-
ye? Tek karm, savaştan bir dünya
dahaliyi değil mi?

Demokratik sorunlar, barış
için çaba göstermekten geçiyor.
Savaş kışkırtıcılığına, ırkçılığa,
faşizme karşı çıkmadan, demokra-
siyi savunmadan barışı kurmanın/
korunmanın olamaz olduğu, barış-
paydan önce barış gösteriyor.
Barış için atılmış her adım aynı
zamanda demokrasi için de atıl-

mış olacağını İkinci Dünya Savaşı
srasında Hitler faşizmine karşı
yürütülen savaş en iyi biçimde gös-
teriyor. Yine aynı tarihsel örnek-
ler ve yaşadığımız günler, barışın
da demokrasinin de düşmanların
aynı ve bir olduğunu gösteriyor.

Barışa düşmanı, varlığını ulus-
lararası gerginliğe, askeri blokla-
malara dayanan silah tekelidir.
Kör ormanların yükektirmesi
bu gerginliğin doruğuna ve sava-
şına varlığına bağlanmış silah te-
kelinin bulunduğu ülkelerde
devlet mekanizmasıyla devlet
kaynakları, siyasal amaçlarına
savaş yoluyla ulaşmayı amaçlayan
militarizmin ve onun artan asker-
gahlanma maddi temellini oluşturu-
şu görüyoruz. Tüm bunlar barış
için temel bir tehlike oluşturu-
yor. Son günlerde ülkemizde yeni
vergiye oluşturma girişimi so-
nunun içtim ve geleceğin de-
ğerlendirmek için bu durum ibret ve-
nci olar gibi, Sonuçlarımızın

hummalı çabalarını, her geçen gün
yeni bir uluslararası silah tekelinin
ülkemizin kapısını çalmasını bu
çerçeve içinde dikkatle değerlen-
dirmek gerekiyor. Söz konusu
olan ülkemizin geleceğidir. De-
mokrasiye inanmanın ve onu ge-
liştirmenin yolu militarizmi güç-
lendirmekten geçmiyor olsa ge-
rek.

Aynı nedenlerle silahlanma
yarışını uzaya sıçratmaya yönelik
“Yıldız Savaşları” projesine dünya-
nın her yerinde karşı çıkılarak
Savunma Bakanı’nun bu projede yer
alması gerektiği, katılımın ülke-
miz yarına olduğu yönündeki
sözlerini doğru bulmak olanaklı
mı? Erdal İnönü’nün de belirttiği
gibi, yıldız savaşları projesinin
Türkiye’ye hiçbir katkısı olmaya-
cağı gibi ülkemizi savaş çılgınlı-
ğının içinde bir bilinmezle sürük-
leceğinden kuşku duyulmamalıdır.

Savaşlara büyük çoğunluğu,
istisnalar, paylaşım savaşları girdi-
ye dek götürmüştür ki barışın to-
mali düşünme emperyalizm ve
otom ölmüye dayalı düzeni ol-
muştur. Bu gün de ABD, ortaya
attığı yeni nükleer savaş ve ben-
zeri doktrinlerle, güvenliğini kendi
tarafına, yukarı karşı tarafa bi-
rakacak çözümlerle, uzaya sıçrat-
maya çalıştığı silahlanma yarış-
ı ile, yarattığı “temiz” bombalarla
barışa ilişkin tavırını ortaya koy-
maktadır. ABD’de Brookings En-
stitüsünün yaptığı şu araştırma
rakamlarına bakmak bunun için ye-
terli kanıttır. 1946 - 75 yılları ara-
sında ABD siyasi amaçlarına ulaş-
mak için tam 215 kez askeri güce
başvurmuş, tam 19 kez de nükleer
silah kullanma tehdidinde bulun-
muştur. Dünyanın dört bir yanın-
da bulunan askeri üsleri ve bir mil-
yona yakın askeri ile ABD, bugün
de az önceki sayılan daha da art-
tırabileceğini gösteriyor. “Mütte-
fikleriyle sürdürdüğü ilişkilerde de
dönem dönem, “müttefik”in hü-
kümlerlik haklarını ve ulusal gü-
venliğini çiğneyerek maceracı, sa-
vaş kışkırtıcı girişimlerde buluna-
biliyor. Ülkemizin yaşadığı U - 2
casus uçakları badesi bunun yal-
nızca bir örneğidir.

Bu ülere ilişkin geçmişte yaşa-
dıklarımız da dikkate alınarak;
ABD ile ilişkilerimiz Ulusal Kuru-
luş Savaşımız geleneği içinde ele
alarak, “bağımsız bloksuz Türki-
ye”yi istemek gerekiyor. Böyle bir
istek, içinde bulunduğumuz böl-
genin nükleer silahlardan arındırıl-
ması istemlerinin yanında yer al-
makta da birinci derecede olmalıdır.

Barış için gösterilen çabalar,
geleceği ve yaşamı güvence altına
almak içindir. Bu en yalın anla-
mıyla, olmak ya da olmamak mi-
nnetir.

Barış için silahlanma yarışının
durdurulması, silahsızlanma için
mücadele; ulusal bağlanmak için
demokrasi için çaba demektir.

YAKIN

YARIN □ Türkiye'de örgütlü barış mücadelesi ne zaman başladı; bu mücadelenin başladığı dönemin koşulları nelerdi?

RASİH NURİ ■ Türkiye'de barış deyince benim aklıma gelen ilk şey Atatürk'ün dış politikasıdır. Bildiğiniz gibi, Atatürk "Yurtta barış, dünyada barış" sloganını ortaya atmış bir liderdir. Kendisi asker ve dünyada emperyalizme karşı ilk Kurtuluş Savaşı'nı başarıyla sonlandıran insan olduğu halde özünde barışsever bir liderdir. Bütün hayatı boyunca bu barış sorunu üzerinde durnuştur. O derecede ki, Balkan Savaşı'nda savaştığımız Bulgaristan, batta Kurtuluş Savaşı'mızı verdüğümüz Yunanistan ile en yakın dostluk ilişkilerini kurmuş bir liderdir. Atatürk'ün temel görüşü, olanakları son derece dikkatli bir şekilde değerlendirmenin gerektiği yolundadır. O'nun için barış soyut bir kavram değildir. O'nun için savaş; haklı savaş, haksız savaş diye ayrılır. Yani özgürlük için yapılan savaşlar haklı savaşlar, emperyalizmin yayılmasını amaçlayan tecavüz savaşları haksız savaşlardır. Atatürk'ün olanakları nasıl değerlendirdiğine iyi örnek vereyim; birinci Musul Vilayeti'ni Musul vilayeti demek petrol demektir. Misak-ı Milli sınırları içinde olduğu halde Lozan Anlaşması'yla kuvvetler dengesi burayı almamıza olanak vermemiştir. 1925 Şeyh Said İsyanı'na kadar bu mücadele süzmüştür. İngilizlerin düzenlediği bu iticai ayaklanmadan sonra Musul kaybedilmiştir. Halbuki, birçok yıl sonra Hatay sancıları konuşulduğunda o dönemin şartları gözönüne alınarak ve dayatılarak barışçıl yollarla Hatay vilayeti kazanılmıştır. Yine bir örnek: Batı Trakya ve Ege sahili adalarındaki nüfusa yandan fazlası Türk olduğu halde buraları istemeye bile teşebbüs etmemiştir.

Atatürk'ün bu barış kavramı içinde yer alan önemli bir öge onun dış politikasının temeli, yani; öncelikle komşu ülkelerle dost olmak ve hele Kurtuluş Savaşı'mızda bize çok büyük yardımlar bulunan SSCB ile yakın dostluk kurmak. Bu siyaset Atatürk'ün ölümüne kadar devam etmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nda ölüm döşeginde Ali Fuat Cebesoy ile yaptığı son konuşmada açıkça belirtmiştir: "Dış siyasetimizin temel ilkesi Sovyet dostluğudur. Bu dostluğa zarar vermeyecek şekilde ve dercede İngilizlere ile dostluk ve ittifak kurabiliriz." Burada da açıkça görüldüğü gibi Ata-

türk Nasyonal Sosyalistlere ve faşistlere kesinlikle karşıdır.

Atatürk'ün ölümünden sonra ve İkinci Dünya Savaşı'nın gidişi sırasında (1939-1945 yılları arasında) maalesef Türk Hükümetleri bu dış politikayı, yani, komşularımızla dost olma politikasını sürdürmemişlerdir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlar ile olan yakınlaşma bunun örneğidir.

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra Türk Hükümeti-bazısı hakk olan birçok nedenlerle yeni bir taraf tutma yoluna gitmiştir. Ancak, o dönemde atom bombası bir

tek ABD'nin elinde vardı ve dünyadaki birçok gerici güç Sovyetler Birliği'ni bir savaşla yoketme politikası gütmekteydi. Bu duruma karşı, ABD'de ve tüm dünyada geniş bir tepki oluşmuştur. Bu tepki, dünya halklarının barış savaşını şeklinde meydana gelmiştir.

25 Nisan 1949'da Paris'te "Barış Taraftarları Kongresi" toplanmıştır. Ve bu kongrede savaş eğilimlerine dur denilebilmiştir. Başta ABD olmak üzere, tüm dünya mil-

letleri bu toplantıda yer alırken, Türkiye yoktur. Bu toplantıya katılan ülkeler: Fransa, ABD, Büyük Britanya, İtalya, Çin, Afrika, Arnavutluk, Cezayir, Almanya, Avustralya, Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada: Şili, Kore, Küba, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Yunanistan, Guatemala, Ma-

caristan, Hollanda, Hindistan, Endonezya, Irak, İran, İrlanda, Lübnan, Lüksemburg, Madagaskar, Meksika, Moğolistan, Norveç, Polonya, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Trieste, Tunus, Uruguay, Venezuela, Viet-Nam, Yugoslavya, ve Uluslararası Öğrenci Birliği ile Uluslararası Gazeteciler Birliği'dir.

Türkiye'de Barış Savaşımının Geçmişi Üzerine R.Nuri İleri İle Konuşma

Rasih Nuri İleri "Barış için mücadele bir bütündür ve şüphesiz barış taraftarı olanlar dünya halklarıdır"

BARİŞSEVERLER CEMİYETİ'NİN TBMM'NE KORE OLAYI ÜZERİNE ÇEKTİĞİ TELGRAF

TBMM Başkanlığı Yüksek Makamı'na
ANKARA

Bakanlar Kurulu halk efkârını heyecan ve teessürünü mucip olan bir şekilde ve Amerikan senatörü Mc. Cai'nin devlet efkârıyla temaslarından hemen sonra Kore'ye 4500 kişilik bir silahlı kuvvet gönderme kararını vermiş bulunuyor. Hükümetce her ne kadar bu kararın B.M.'e karşı girişilen tahakkümleri yerine getirmek üzere verildiği ifade edilmiş ise de, bu kararın verilmesi, hem Türk anayasasına hem de B.M. anayasasına aykırıdır. Zira B.M. anayasasının 43. maddesi, bu kurala dahil olan memleketlerin herhangi bir ihtilafa silahlı olarak müdahaleleri için önceden bazı hususî anlaşmalar mevcudiyetini şart koşmuştur. Oysa ki Türk Milleti ile B.M. arasında bu hususta herhangi bir hususî anlaşma mevcut değildir. Bundan müda yine B.M. anayasasının adı geçen maddesi gereğince bu hususî anlaşmaların, imzalayan devletler tarafından her birinin anayasa usulleri gereğince tasdik edilmesi lazım gelmektedir. Görülüyor ki, hükümet silahlı kuvvetler göndermek şöyle dursun, bu hususta yapacağı herhangi bir anlaşmayı dahi TBMM'nin tasdikinden geçirmek mecburiyetindedir. Türkiye hükümeti Kore'ye kara askeri gönderme kararıyla açıkça belirtilmemiş olmakla beraber, bir harp ilânı kararı vermiştir. Halbuki Türk anayasası gereğince, harp ilân etmek yetkisi münhasıran TBMM'ne ait bulunduğundan hükümet memleketin istikbal ve güvenliği bakımından fevkalade tehlike olan bu kararı vermekle selahiyetlerinin hududuna tecavüz etmiş, anayasa hükümlerine riayet etmemiş bulunmaktadır. Türk Barışseverler Cemiyeti, bütün barışçı Türk halkının şu andaki en samimi hissiye tercüman olduğu kanaatiyle, Türkiye'nin Kore'deki silahlı ihtilafa bu şekilde filen iştirak edecek yerde, Hindistan hükümetinin yaptığı barış yolu ile yapılacak teşebbüslerle bu harbin durdurulmasına ve dünya barışının tehlikeyden kurtarılmasına çalışmasını diler. Cemiyetimiz, yüksek makamınızın hükümetin millî menfaatlerimize B.M. anayasasına aykırı olan kararını bir an önce iptal etmesi için TBMM'ni fevkalade toplantıya davet edeceği ümit ve temennileriyle derin saygılarını arz ve takdim eder.

Başkan
Dr. Behice Boran

Genel Sekreter
Adnan Cemgil

Not: Derginin tarihi 1 Ağustos 1950. Bu bildiri üzerine dernek ve dergi kapatılmıştır.

Türkiye'nin katılmama nedeni; çok alışılmış bir taktik ile barış için olan mücadelenin bir komünist mücadelesi olarak gösterilmiş olmasıdır. Oysa, her ülkeden katılan delegelerin dallarına gözetilirse, bunlar arasında dünyanın nobel ödüllü kazanmış en büyük bilim adamları, profesörleri, hukukçuları, devlet adamlarının bulunduğu görülür.

□ Barışseverler Cemiyeti ne gibi etkinliklerde bulundu, kapatılmasının nedenleri nelerdi?

■ Barışseverler Cemiyeti, 15 Nisan 1950'de yani DP iktidardan az önce kurulmuş ve bir de "Barış Dergisi" çıkarmaya başlamıştır. Demegün Genel Başkanı Dr. Behice Boran, genel sekreteri ise Adnan Cemgil'dir. Bu faaliyet 1 Ağustos 1950'ye, yani DP iktidarı dönemine kadar sınırlanmıştır.

DP iktidarının Anayasa'ya aykırı olarak, yani meclisten karar almadan Kore'ye asker yollaması üzerine Barış Dergisi'nin son sayısında "Kore Nere?" diye bir kapak yapılmış ve aynı dergide Barışseverler Cemiyeti'nin TBMM'ye çektiği telgraf yer almıştır. Bu telgrafta hem TBMM'den karar geçmeden Türk askerlerini yabancılara savaşta yollanmayacağı açıklanmış, hem

de Birleşmiş Milletler Anayasası'nın 43. maddesine göre silahlı müdahaleler için bazı anlaşmalara katılmak şartının olduğu belirtilmiştir. Katılmaması için de yine TBMM'de meselenin tartışılması gerekirdi. Bu, için hukuksal yönüdür. Politik yönü ise, DP hükümetinin ABD'den destek ve para yardımı alma politikası gültüğünden böyle bir yola gitmesidir. Sonuçta, Türkiye Barışseverler Cemiyeti kapatılmış ve üyeleri de hapisanelere atılmıştır. 10 yıl süren bir baskı rejimi devam etmiştir. Türkiye'de DP baskı rejimi, değil solun, CHP'nin dahi söz söylemesine izin vermemiş, İsmet İnönü'nün TBMM konuşmalarını bile yasaklamıştır.

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 ile yeni bir dönem, bir yıl sonra da yeni bir anayasa rosydana gelmiştir. Bir özgürlükler rejimi kurulmuştur. Bu özgürlükler rejimi içinde emekli birbüyükelçi olan Mahmut Dikerdem'in yönetiminde Türk Barış Demeği kurulmuştur. Bu demek de, bilindiği gibi, 12 Eylül'den sonra aşağı yukarı aynı nedenlerle mahkemeye verilmiştir. Mahkeme hala devam ettiğinden bu konuda başka birşey söylemeye hukuken olanak yok.

Barış Demeği, organik olarak ilk demerin devamı olmasa bile, dışıncı olarak o demerin devamıdır. Barış için mücadele bir bittir. Dünya çapında bir mücadeledir. Ve gübhesiz, barış taraftarları dünya halklarıdır. Savaş taraftarları olanlar, kesinlikle savaşın kâr edenleri yani savaş sanayii, imalatı yapımlar, çok ulusal tekelilerdir. Bu, tartışması dahi abes kaçan bir gerçektir.

□ Barışseverler Cemiyeti döneminin nasıl etkilendi?

■ Ne yazık ki bu iki demerin de çalışmaları halka inmeden susturulmuştur. Birincisi, birkaç ay ve DP iktidarına geçiş döneminde oluşmuş, Kore Savaşı'nda son bulmuştur. İkincisi Türkiye'de bazı güçlerin bilinçli olarak anarşiyi körüklediği bir dönemde oluşmuş ve 12 Eylül darbesi ile son bulmuştur. İkisi de Türkiye'nin çok kritik dönemlerinde meydana gelmişler ve ikisi de halka malolabilecek bir ortamda gelişmemişlerdir.

Zaten şunu da söylemeliyiz ki, anarşik olaylar 1962'de sağcı teröristler tarafından başlatılmıştır. Bu anarşik olayların tek amacı, 1961 anayasasını değiştirip işçi haklarını, insan haklarını kısıtlamaktır. Bu dönemde sol da anarşik olaylara katılmıştır. Fakat, hele başlangıçta, meşru savunma amacıyla katılmışlardır. 12 Mart'tan önce ölenleri inceleyerek; 27 sol görüşlü kişi öldürülmüş, buna karşılık bir Edebiyat Fakültesi'ne hücum ederken, diğeri de kendi hazırladığı bombanın elinde patlamasıyla sağcılardan sadece iki kişi ölmüştür. Oysa 12 Mart döneminde hapse atılanlar, işkence edilenler hep sol görüşlüler olmuştur. Ondan sonraki gelişmeler, ülkeyi herkesin tedirgin olduğu iç savaş eşikne kadar getirmişti. Fakat bu hareketi içinden ve dışardan körükleyenler 1961 Anayasası'nı istemeyenler, öncelikle AP, MHP, MSP ve onların arkasındaki emperyalist güçlerdir. Aynı aynı gruplara bölünmüş olan solcular da süreçte işlenmişlerdir. Fakat iş, bir aşamadan sonra çözmeye çıkmıştır. Zaten halkı tedirgin eden bir askeri rejim getirilerek plan, Amerikan uzman-

larının uzun zamandan beri hazırladığı ve propagandasını yaptıkları bir plandır. Ve böyle bir durum yaratılmıştır ki, ordu dur-deme gereğinden bırakılmıştır.

□ Başlangıcından son duruma kadar Türkiye'deki barış mücadelesinin uluslararası platformdaki yeni ne olmuştur.

■ Yukarıda da belirttiğim gibi, barış mücadelesi Türkiye'de konumuzla eşanlılı tutulduğundan uluslararası herhangi bir etkinliği olamamıştır. Uluslararası platformda ancak bir dayanışma olabilmıştır. Yani diğer ülkelerde, Barış Demekleri'nin kapatılmasına karşı bir dayanışma olabilmıştır.

□ Barış Yılı'nda Türkiye'de yapılması gerekenler nelerdir?

■ Türkiye'de Barış Yılı'nda bence önde gelen çaba, bu dönemin yarattığı olumsuzlukları giderecek bir af çıkarmaktır. Aşağı yukarı tüm partiler, 'anayasa affı' kapsamında üzerine etkilidir, engelleyicidir diyorlar. Ben buna inanmıyorum. Çünkü anayasayı değiştirmek meclisin yetkisi içindedir. Meclis anayasayı bu yönde değiştirirse ve cumhurbaşkanı bunu kabul ederse veya en sonunda referanduma gidilirse bu iş yapılabilir. Olmayacak bir şey değildir. Geniş bir aklı kullanmalı, siyasal davalarda kapsama kesinlikle alınması gerektirir. Düşünce suçları insan haklarına ters düşen bir kavramdır. Türkiye'nin bu yolda imzaladığı uluslararası anlaşmalar, anayasadan daha üstündür.

Anayasayı değiştirmeden de çok şey yapılabilir. Örneğin Ceza Kanunu'nun bazı maddelerini değiştirmek meclisin elindedir. Ceza Kanunu'nun o maddeleri değiştirilirse davalarda bir çoğu düşer.

Sonra barışla direkt ilgili olan bir konu, kamu kuruluşlarında çalışacak insanların da aranan özellikler. Bunlar mantık çerçevesini aşmaktadırlar. Akrabalıklar, tanıdıklıklar, ahbablıklar suç olmaktadırlar. Ve daha da ilerisi, düşman devletlerle ilişkiler söz konusu olmaktadır. Benim bildiğim, hukukun Türkiye'nin düşman devleti yoktur. En yüksek devlet otoriteleri, Sovyetler Birliği ve Çin de dahil olmak üzere tüm dünya memleketlerine gitmektedirler. Düşman devlet diye bir tanım yoktur. Olsa olsa savaş halinde olan bir devlet bu kapsama alınabilir. Bu da barışa kadar sürer. Bu da barışa kadar sürer.

Tüm bu nedenlerle, kavram bakımından, barıştan, barışçı dünyadan ve özgürlüklerden bu derece uzaktır.

Azgelişmiş Ü

Silah Sanayii ve Barış Tufan Aydın

TBMM'de geçtiğimiz yılın son aylarında, sessiz sedasız bir yasa geçti. Savunma Sanayinin kurulmasına ilişkin olan bu yasanın kabul edilmesinden sonra gazetelerde sık sık yabancı silah şirketlerinin ülkemizde yatırım yapmaya istekli olduğu yolunda haberlerle karşılaşmaya başladık. Söz konusu haberlere göre, gündelik General Motors, General Dynamics, General Electric, Westinghouse (ABD); Alwis, Westland, Royal Ordnance, Gec-Marconi (İng.); Klaus-Maffei, Dornier (F. Alm.) gibi yabancı silah şirketleri, ülkemizde ortak silah sanayii kurma konusunda tekliflerde bulundular. Bu teklifleri olumlu karşılayan MKE, ASELSAN gibi bazı devlet kuruluşlarının yanı sıra, Sabancı Holding, ENKA, Anil Nadi gibi özel şirketler de bu işe "tav" görünmekte.

Burada, son yıllarda giderek yaygın bir olgu haline gelen azgelişmiş ülkelerde (ağı) silah sanayii kurulmasını tartışmak istiyoruz.

**META OLARAK
SILAH VE ASKERİ-
ENDÜSTRİYEL
KOMPLEKS**

Kapitalizmde silahın

silah olmasının yanı sıra, "meta" olmasa gidersen çok daha fazla geçerli olmuş, ve çağımızın silah, en büyük silah sektörü haline gelmiştir. Silahın, bu şekilde büyük bir sanayii haline gelmesi, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası oluşan Soğuk Savaş ortamı ve kurulan askeri paklar nedeniyle, kapitalist dünyada silaha talebin sürekli büyümesi ve silahlanma harcamalarının sabit bir harcama olması ile mümkün oldu. Silah sanayinin merkezi olan ABD'de, 1920 ve 1930'ların basit silah şirketlerinin dev şirketlere dönüşmesi ve bu alanı karlı gören büyük tekel-lerin silah alanına girmesi ile büyük silah sanayii meydana gelmiştir. Ancak günümüzdeki gücüne ulaşmasının temel nedeni, söz konusu silah tekel-lerinin devletle daha fazla iç içe geçmesi ve uluslararasılaşmasıdır.

Reagan Yönetimi iktidara getirebilecek denli güçlenen ve başını California oligarşisinin çektiği, bugün dünyada askeri-endüstriyel kompleks haline gelen bu tekel-ler, Reagan'a yaptıkları yardımı karşılığında kalıcı olarak silah-ı almışlardır. Aker- endüstriyel kompleksin kâr- larını arttırabilmeleri için devlet alanları seferber edilmiş ve silah pazarının

ükelerde

verilen önemin ne kadar büyük olduğunu göstermek için yeterli sanırız.

AGU'DE SİLAH SANAYİİ KURULMASI

Askeri pazarın genişletilmesi yolundaki bir diğer girişim ise, askeri-endüstriyel kompleksin uluslararasılaşması çerçevesinde de ele alınabilecek, az gelişmiş kapitalist ülkelerde silah üretiminin yapılmasıdır. Askeri-endüstriyel kompleksin kapitalist dünyadaki hakimiyetini sağlamak için dayatılan yeni uluslararası işbölümü çerçevesinde gündeme getirilen bu durum, genellikle silah ticareti ve yardım anlaşmaları bağlamında silah sorunları çözümlenmeye çalışılan ağları, silah üretimine güdüleyici en önemli etmendir. İdeolojik olarak, bağımsızlığın önkoşulunun ulusal silah sanayii olduğu yolundaki yaklaşımlar ve giderek artan "dış düşman" tehditleri, ağların ikna edilmesinde ve agü yöneticilerinin de halklarına gerekçe göstermelerinde kullanılmıştır. 1970'li yılların başlarında, yalnızca 30 agü silah üretiminde bulunurken, bugün bu rakam yüzlere ulaşmıştır. Bu ülkelerin başında Brezilya, Arjantin, G. Afrika, İsrail, G. Kore, Endonezya, Mısır, Filipinler, Tayvan, Singapur gibi "güvenilir" ülkeler gelmekte.

Özünde, agü'lerde silah sanayinin kuruluşu, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki silah tekellerinin, kendi ülkelerinde eksiye teknolojiyi ya da çeşitli nedenlerle ülkelerinde üretmeye gerek görmedikleri teknolojiyi ihraç etmeleri temeline dayanmakta. Bunun yanı sıra, kurulan sanayinin birçok hammaddesinin, tek-

nik donanımının, vasfı personel gereksiniminin silah ihracatçı ülkelere sağlanması, agü'lerde silah sanayii kurulmasının askeri-endüstriyel komplekse daha fazla bağımlılığa neden olduğu görülür. Sonuçta baktığımızda, agü'lerde silah üretiminin temel olarak çok uluslu silah şirketlerinin satın alma ve/veya alt kuruluş olma ya da ortak olma biçiminde yapılması söz konusu. Bu bağlamda agü'lerdeki silah üretimi, varolan uluslararası ekonomik düzenin kurallarının dışına çıkılmaması değil, tersine daha fazla bütünleşmesi anlamına gelmektedir. O halde "ulusal" olduğu iddia edilen silah üretimi, silah ticareti oluşan bağımlılıktan pek farklı olmuyor, bu koşullarda. Bu konuda en bağımsız silah üreticisi olduğu söylenen İsrail ve G. Afrika'nın bile, gerek sanayileşme, gerekse teknolojik düzey bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyinden çok geride olmaları nedeniyle, gerçek anlamda "ulusal" silah sanayii kuramamaları bir başka kanıt. Örneğin, TAM Arjantin tankı, F. Alman Thyssen-Henschell; Casacade Brezilya zırhlı aracı, F. Alman Diesel ve Fransız-Belçika şirketleri; Singapur askeri uçakları Lockheed Aircraft şirketlerinin lisansları ya da ortaklıkları ile yapılmakta.

AGÜ'LERDE SİLAH SANAYİİNİN OLUMSUZ ETKİLERİ

Agü'lerde silah sanayinin olumsuzluğu sadece ulusal olamayacağı yolunda değil. Herneyden önce zaten yetersiz olan ülke kaynaklarını, akılcı olmayan yönde tüketmektedir. Silah için çok ge-

niş üretim kompleksleri kurulmasına karşın, ülkenin üretim yapısına herhangi bir katkısı söz konusu değil. Aksine, sanayinin özel yapıya nedeniyle dış bağımlılığı artması ve ülkenin döviz dengesini bozması sonucunu doğurmaktadır. (Bu konuda petrol ihraç eden ülkeleri istisna kabul edebiliriz) İşte Arjantin, işte Brezilya Silah sanayii ilk kuran agü'lerin başında gelmeleri, dış borçlarını ödeyemeyerek iflas eden ilk ülkeler olmaları bir tesadüf değil, sanırız. Ayrıca, ülkenin sanayileşmesini tek yönlü şekle sokarak, iyice bozması da, silah sanayinin bir diğer olumsuzluğu. Ülkenin gereksinim duyduğu ve koşullarının elverdiği bir sanayileşme yerine, dışa daha bağımlı, yatırım ve insancı dengelerini diğer sektörler zararına bozacak bir model işlemler kazanmaktadır. Üstelik, genellikle, silah sanayii, ağır sanayinin ve imalat sanayii'nin silah üretimi açısından vazgeçilmez önemde olacak bazı kollarını kuznadan (alet yapan makineler, metalurji, elektronik, vb.) kurmaya kalkması girişiminin ciddiyetini baştan engelliden bir etmen.

Tüm bunların yanı sıra, ülkenin alt yapı yatırımlarının, silah üretiminin gereksinimlerine göre belirlenmesi; çevre kirlenmesine yol açacağı; sosyal harcamaların kısılmasına neden olacağı diğer olumsuzluklar.

SİLAH ÜRETİMİ DEMOKRASİ VE BARIŞ

Askeri üretim yapan tekelin yapısı incelendiğinde, her üretimde kapitalizm koşullarında olduğu gibi, karlılığın sürekli olmasının üretme talebin sürekli kılınması ile bağlantılı olduğu görülür. Ancak, silah üretiminin talebin sürekli yüksek tutulması, ürünün yani silahın bir şekilde kullanılmasını ya da her an kullanılmak üzere depolanmasını zorunlu kılar. Bu da ancak, ülkelerin en azından komşu ülkelerle savaş ya da gerginlik ortamı içinde bulunması ile mümkündür. Dolayısıyla, genelde silahlanma, özde silah üretimi barışın önündeki en büyük engeldir. Artık insanlar eksi kadar, barış için askeri yönden daha güçlü olmak gerektiği gibi, "daydancılık" masalları inanmıyorlar. Bugün, silah konusunda ülkelerin talebinin yüksek tutulması ancak uluslararası gerginliğin sürmesi ile mümkün olabilmekte. Öy-

leyse, bugün hiçbir silah şirketinin, herhangi bir ülkeye silah yatırımını yaparken, sadece o ülkeye, "ulusal" silah sanayii'nin kunnak için yardım etme gerekçesini göstermesi, güncellikten öte birşey olsa gerek. Kanıt mı? Ne kadar nükleer savaş çıkmıyorsa da, çıkan bölgesel savaşlara bakmak yeterli aydınlık sağlıyor bizlere: 1979 ve 1980 ve 1980'de 18, 1983'de 13 bölgesel savaş çıkmasının başkaca bir anlamı var mı?

Uluslararası düzeyde gerginliğin genelgeçer bir hal alması, ülkeler düzeyinde, salt diğer ülkelere olan iyi ilişkileri zedelemekle kalmamakta, aynı zamanda, belki daha fazla olarak, ülke içi barışı zedeleyici, demokrasiyi daraltıcı etkiler yapmaktadır. Özellikle, bir ülkenin komşuları ile savaş ya da gerginlik halinde yaşamaması ülke içinde demokratik hakların, "olağanüstü" koşullar gerekçe gösterilerek daraltılmasını getirmektedir. Yine gerek silah üretimi, gerekse genel silah harcamaları şeklinde olsun askeri bütçenin kabarması, mutlak ve mutlak sosyal bütçenin küsülmesine malolmaktadır. Silahların çıkar çevrelerine önemli zararlar sağlıyor olması ve silahlı "silah" olarak birikmesi, söz konusu çıkar çevrelerinin savaşçı istemeyen güçlerin ülke içinde bulunmasına tahammüllerini azaltmaktadır. Aynı çıkar çevreleri, sosyal gereksinimlerin artışını talep eden kitlelerin demokratik taleplerini de kısıtlamalıdır ki, askeri harcanan arda kesilmesin. Öyle ise, tüm bunların biraraya gelmesi, hatta demokrasi ile bağdaşır bir durum değil. Nitekim, önemli silah üreticisi agü'lere bakıldığında bu bağlamda hiç de haksız olmadığımız kanımlanmaktadır: Arjantin, Brezilya, Filipinler, Singapur, G. Afrika, vb. Bu ülkelerde demokrasi ne kadar var?

Nerden başladık nereye geldik. Ama bir gerçek var ki, bugün herhangi bir ülkede özellikle agü'lerde silaha harcanan her kuruş, birlerce insanın savaşta ya da barışta ölmesine harcanıyor demektir. Kapitalist dünyada sürmekte olan ekonominin askerileşmesi olgusu ise, yukarıda belirtilen olgunun yaygınlaşması anlamına geldiğinden, dünya barışı ve demokrasinin en büyük düşmanıdır. Öyleyse, bizler barış ve demokrasiyi gerçekten istiyorsak ve onu savunuyorsak, herşeyden önce, somut olarak, silah tekeline ve ekonominin askerileşmesine hayır demeliyiz. ●

ABD'de çocuklar için 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi. Houston-Teksas/. Önümüzdeki yaz tatilinde Houston'da ilkokulda okuyan çocukların katılabilecekleri 'tabanca ve tüfek kullanma semineri' düzenlendi.

Seminerde, çocukların tabanca ve tüfekle atış yeteneklerinin geliştirilmesinin amaçlandığı belirtiliyor. Uygulamalı dersler arasında çocuklar, alçıdan yapılmış güvercinlere ateş açacaklar. Yetkililer, 'çocukların hoşuna gidecek bir seminer düzenlenmesini amaçladıklarını' kaydederek çocukların tabanca ve tüfekleri emniyetli bir biçimde kullanmayı bilmeleri gerektiğini ifade ettiler.

Yukarıdaki kısa alıntı, yalnızca yazımızın üzerine kurulacağı temel yapıyı belirlemekle kalmıyor; aynı zamanda, çağımızda giderek daha çok önem kazanan savaş ve barış sorununun ortaya konulması ve çözümünü yolunda somut birtakım ipuçları edinmemiz de sağlıyor. Çünkü yine aynı alıntı, her yirmi dört dakikada bir öldürme, her on saniyede bir soygun ve her yedi saniyede bir tecavüz olayının meydana geldiği ve isteyen herkesin peynir-ekmek alır gibi mağazalardan silah satın alabildiği, 50 milyon kişinin evinde serbestçe silah bulundurduğu² bir ülkede, silahlanma, öldürme ve savaş kavramlarının gencecik beyinlere nasıl kazınmaya, yerleştirilmeye çalışıldığının somut bir kanıtıdır.

Böyle somut bir saptamanın yapılabilmesi, ders kitapları, basın ve kit ile iletişim araçlarının yaşama karşı tavır alış konusunda nasıl bir yanlış bilinç taşıyabileceklerini göstermekle kalmıyor. Yani sıra, insan yaşamına karşı olmanın, yıkımın, savaşın —hem de barışın simgesi olan güvercinin atış talimlerinde hedef olarak kullanılmasıyla— öğretilmesi olgusundan hareketle, barışın ve barış içinde birarada yaşama bilincinin de insanlara öğretilebileceği gerçeğinin, giderek günümüzde bunun bir zorunluluk olduğunun ayrırdına varmamıza da sağlıyor.

Yukarıda örnekleri türden bir "eğitimin" etkileri, bu eğitimden geçmiş insanların, erişkin yaşlara geldiklerinde ellerinde hâlâ mısır patlağı ve cola'larıyla, karşısında saatlerce oturdukları TV ekranından, kendi ülkelerinde ya da dünyanın herhangi bir yerinde, ellerinde güvercin resimli pankart ve afişleriyle savaş karşıtı gösteriler düzenleyen insanlara küfür ve lanetler yağdırabileceği gerçeğinde somutlanıyor olmalı. İşte o zaman da, bu ve benzeri kuşkırtmalara, kuşkırtmalarla "alternatif" oluşturabilecek bir bilinçlendirmenin gerekliliği tüm çıplaklığı ile kendini gösteriyor.

DERS KİTAPLARI NE DİYOR?

Savaşın, saldırganlığın insanlara eğitim yoluyla benimsenmesi olgusunu irdelemek gerekirse, sanırım buna okullarda okutulan ders kitaplarından başlamak gerekir. Hele, salt bizim gibi birbirakırtılmış toplumlar da değil, gelişmiş kimi toplumlar

da bile ders kitaplarının içerdikleri birçok eksik, yanlış ve çarpıcı/gerici unsur karşın, eğitimin temel amacı olma işlevini yitirmedikleri gözönüne alınırsa. Bu işlevin ardındaki en yalın gerçek ise, skolastik eğitimin, özel olarak da ders kitaplarının egemen ideolojiyi yansıttığıdır. Buradan yola çıkarak, ders kitaplarında yazılı olmayan bilgilerin bizim öğrenmemizin istenmediği bilgileri olduğu, yapılan yorumların da bizim düşüncelerimizi istenen yönde biçimlendirmeye amacını taşıdığı sonucuna varabiliriz. Türkiye'deki ders kitaplarının da bu genel doğrular dışına çıkmadığı açıktır. Aşağıda sıralayacağımız bir dizi örnek, bunun en somut kanıtı. Kaldı ki, böylesi bir örnekleme için fazlaca uğraşmaya da gerek kalmıyor. 1985 Türkiye'sindeki ders kitaplarından —hele son "seferberlikte" yazdırılanlardan— birinin kapağını aratmak yetiyor.

Bir örnek de "İç İsyancılar" konusundan. (Bu, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün nedenlerini, kısaca onun varoluşunun, dayandığı sömürü ve baskı düzeninin neden çözülmek zorunda kaldığını en çarpıcı şekilde somutlayabilecek ve bu nedenle de ders kitaplarında en kısa ve en hamsa sözlerle geçirilen konulardan biridir.)

"Osmanlı İmparatorluğu'nda daha önce de isyanlar çıkmıştı. Fakat, o zaman ordu çok kuvvetli ve disiplinli idi. Devlet teşkilatı düzenli, başta bulunanlar değerli ve yetenekli kimselerdi. Onun için ayaklanmalar kolaylıkla bastırıldı."⁵

Yine aynı kitaptan, diğer bir alıntı ise "İslahat Hareketleri" başlıklı bölümden:

"Genç Osman (II. Osman):1618'de padişah olduğu zaman 15 yaşında idi. İyi bir eğitim ve öğretim görmüştü. Temiz yürekli ıslahat yapmak istedi."⁶

engellerden biridir. Geçmişle yaşanmış olayların ardındaki sosyal, ekonomik, politik etkenleri göstermekten kaçınan ve tarihi sadece yer ve zaman belirterek, yaşananların —egemen ideolojik tarafından— yeni den biçimlenmiş haliyle— kronolojik bir sıralamaya indirgenmesi olarak kabul eden bir anlayış, her şeyden önce bilgilenme sürecinin yolunu tıkayarak barış savaşımını sekteye uğratar. Olayların neden ve sonuçlarını "şair ruhlı" hükümdarların kişilik ve yeteneklerine mal etmek, emperyalizmin en yalın birer örneğini oluşturan saldırı ve işgalleri "şanlı" fetih öykülerine dönüştürmek, savaşkanlığı ve kan döktürme soyumuzun değerini yükseleten bir erdem olarak tanıtmak... işte tüm bunlar bilinçli bir seçim sonucu yapılan çarpıtmalardır. Kapağında, tarihte hep kurulduğu söylenen, ama nedense, nerede ve ne zaman kurulduğu ve kurucularının

şair ruhlı padişahlardan, şanlı fetih öykülerine BARIŞ EĞİTİMİ

Yasemin Çongar
Hatay Dumlupınar

Bir burada, Ortaokul 2 "Milli Tarih" ders kitabından aldıkları mızla yetineceğiz.

İlk örneğimiz, "Yavuz Sultan Selim'in Kişiliği" başlıklı paragraftan: "Yavuz Sultan Selim, Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biridir. Kısa süren hükümdarlığı sırasında çeşitli yönlerden değerli oltaya koymuştur. Yavuz Sultan Selim, başarılı bir padişah; devlet işlerinde programla hareket ederdi. Bilgin ve sanatkarlara gereken değeri verir, onlarla konuşmaktan hoşlanırdı. Sadeliği severdi. Komutanlıkta deha sahibiydi. Adaletle çok önem verirdi. Hazinesin dolu olmasına dikkat ederdi. Devrinde, devletin hazinesi dolu olmuştur. Şairdi. Bir de divanı vardır."³

Yavuz Sultan Selim'in, çağdaş bir eğitimde ders kitaplarına girmesinin gerekçe gerekmediği tartışması bir yana, eğer gerekse dünya tarihçilerinin gözünden kaçmayan diğer bazı yönlerinin de vurgulanması gerekirdi. Tek tümceyle özetlenecek olursa, "büyük", "değerli", "başarı", "programlı", salt bilgilere değer verdiğini yetmezmiş gibi bir de onlarla konuşan, "sade", "deha sahibi" ve "şair", üstelik "adaletle de çok önem veren" bu padişahın tahatta çıkar çıkmaz anasını, babasını, kardeşlerini, akrabalarını öldürttüğü ve buna ek olarak da, Anadolu'da yaşayan binlerce insanı kıltıran geçirdiği gerçeği unutulmuştur. Osmanlı padişahlarının en büyüklerinden biri olduğu söylenen bu kişinin, "gazaba geldi mi en yakın akrabalarına da, düşmana da, günahsız insanlara da aynı şiddetle davranırdı" biz, yabancı tarihçilerin yazdıklarından öğreniyoruz.⁴

"Değerli" padişahlar yüzünden kolaylıkla bastırılan isyanlardan, temiz yürekli ıslahat yapmak isteyen padişahlara... tüm bu alıntılar aslında sıradan örneklerdir, yoksa kitabın kendisinin "alıntı" olduğunu belirtmek gerekir.

BİR TARİH ANLAYIŞI VE ARDINDAKİ AMAÇ

Tüm bu alıntılar neden yaptık? Bu sorunun yanıtı çağımızda savaş tehlikesi ve barış içinde birarada yaşama sorununun tarih bilinci kavramıyla çok yakını ilintili olması gerçeğinde yatmaktadır. Açık ki, barışçı bilinçlenmenin ve barış savaşımının önüne koyulan en büyük tarihin genç kuşaklara yanlış ve çarpıtılmış biçimiyle aktarılması,

niçin "Türk" olarak adlandırıldığı hiçbir bilimsel açıklamaya dayandırılmayan 16 devleti vurgulayan bir "Milli Tarih" kitabında, rönesansın, barutun, matbaanın bulunmasının, bilim ve kültür alanında yapılan önemli atılımları 5.6 sayfa ile geçiştirilmiş olması da ayrıca ilginç bir noktadır ve yine aynı tarih anlayışının bir yansımasıdır.

Ve böyle bir eğitim düzeninin tarih kitabında 11-12 yaşındaki çocuklara verilen; yanlışlarla, eksikliklerle, çarpıtılmış bilgilerle dolu ve toplumsal yaşamı bugünüyle, yarınıyla doğru kavramaya yönelik hiçbir ipucu taşımayan, deyim yerindeyse bir tarih bilinci değil, bilinçle oluşturulmuş bir tarih bilinçsizliğidir.

Tarihi böylesine rahatlıkla yontup biçebilen bir anlayışın savaş-barış sorununa yaklaşımı nasıl olacaktır? Lise öğrencilerinin asker selamı vererek başladıkları bir Milli Güvenlik dersinde, savaş bir "sanat" olarak tanımlayan kafa yapısının, ilkokul birinci sınıftan lise son sınıfa dek okutulan kitapların hiçbirinde barış kavramından söz etmemesi, bir savaşın sonuçlarını "müttefiklerimiz yenilince biz de yenik sayıldık" illikliğinde değerlendirmesi bu konuda bir fikir verebilir.

Okul sınıflarında, ders kitaplarından öğrenilen bilgilerin gençlerin dünyayı kavrama yeteneklerini, olaylara yaklaşım biçimlerini ve ilerde yapacakları, siyasal, toplumsal, yaşamsal seçimi nasıl etkileyebileceğini de, yine çocuklara güvercinlere ateş etmeyi öğreten ülkenin deneyimlerine bakarak anlayabiliriz. ABD'de ders kitaplarında savaş ve barış konularının nasıl işlendiğine ilişkin yapılan bir inceleme sonucunda, ortaöğretimde okutulan toplam 11 sosyal bilgiler/tarih ders kitabından hiçbirinde savaşın sınıfsal ve emperyalist niteliğinden söz edilmediği görülmüştür. Bu kitaplarda, ABD'nin Vietnam'a saldırısına getirilen tek eleştirinin, bu savaşın ABD bütçesine getirdiği mali yük konusuyla sınırlı kalması da ilgi çekici. Ne savaşın haksızlığından, ne Vietnam halkına verdiği büyük zarar ve derin acılardan, ne de ABD'nin silah tekellerine kazandırdığı milyarlarca doların söz edilmemiş. İncelenen 11 kitaptan dokuzunda Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılmasının öyküsü anlatılırken, nükleer silah kullanımının insanlığı içine attığı tehlikeden tek bir satırda da söz edilmiyor. 11 kitaptan üçünün de atom bombası kullanımını, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdirmesine neden olan "haklı ve yerinde" bir eylem olarak gösteriyor.

Halkların faşizme karşı ortak sa-

vasınının zaferi ile sonuçlanan İkinci Dünya Savaşı'nı barış için bir "ders" olarak gençlere anlatıp, halkların barış yolunda anti-emperyalist dayanışmasının altını çizmek dururken, on milyonlarca insana ölüm ve büyük acılar getiren bu savaş, ilmiyle insanlık dışı, yaşam karşıtı bir eylemin "bahanesi" olarak göstermek tarihi çarpıtmanın en çirkin, en hakaz bir biçimi olsa gerek.

Hiç kuşkusuz, Amerikan yönetimi bu çarpıtmayla etkilerini biçmeyi de hesaplamıştır. Ve bugün, silahları, askerleriyle dünyanın dört yanındaki savaşlara katılan, ancak kendi topraklarında bir Kuzey-Güney savaşı dışında hiçbir çatışma yaşamayan bu ülkenin gençleri, savaşın acılarını kavrayabilme yeteneğinden yoksunlarsa, Grenada gibi bir adanın işgalini "sevinçle" karşılayabiliyorlarsa ve Ronald Reagan gibi silahlanma yanlısı, "savaşçı" bir başkanın görev süresinin dört yıl daha uzamasına neden olan oyların yüzde 60'ı gençlerden gelmişse, biçilen ekin, alman ürün meydana gelir. Yarar yerine zarar, verim yerine kıyam, yaşam yerine ölüm getiren bir üründür bu.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA NE VAR?

Gazete, TV, radyo gibi kitle iletişim araçlarının, barış bilincinin oluşturulmasındaki işlevleri de, ayrıca incelenmeye değer nitelikte görünüyor. Bunun başta gelen nedeni ise bu araçların yaygınlıkları ve yaygınlıkları ölçüsünde çok insanı kucağına alarak, etkileyebilme özellikleri.

Ders kitaplarını irdelerken sözünü ettiğimiz kimi çarpıtma ve yanlış bilgilendirme örneklerini, kitle iletişim araçları için de rahatlıkla söylemek olanaklı. Bunlar da, tipki ders kitaplarının yaptığı gibi olayların ardındaki gerçekleri vermek ye-

rine, onları çarpıtmak ve bu yöntemin teklemeye başladığı andan itibaren de milliyetçilik ve giderek şovenizmi öne sürerek aynı bilinçsizleştirme politikasına destek oluyolar.

Hep bilinen örneklerdir: Bir spor karşılaşmasında başarılı olduktan sonra, "Yunanlıları devirdik", "Polonya'yı ezdik" ya da "Almanları ağılattık" türünden gazete başlıkları atılır, Türk takımı başarısız oldu mu da hemen, "şerefimiz iki parak oldu", "amalarımız ağladı" ya da "biz adam olmayız" diye veyahut ediliyor. Birbirine bu denli karşıt anlayışları yansıtan bu "manşet ekoller" aslında aynı kendine güvensizliğine, aynı bencil ve duygusal kafa yapısının, aynı dar görüşün ürünü olmalıdır.

Kısırlılığın bu "magazinel" yönü bir yana, aynı türden yaklaşımları resmi ideolojinin sözcüsü konumundaki televizyon ve radyodan da duymak olanaklıdır. Barış propagandası yapmaktan insanları yargılanmaya başladığı günlerde, en yetkililerle kürsülerden, bu ülkenin sanatçısı, yazarı, düşünürü de suçlanmamış mıydı? Karikatürçülerin "güvercinli karikatürler çizerek aynı suça katıldıkları" iddiası da henüz belleklerde. Yazımızın en başındaki örnekle, "Küçük Amerika" olma çabasındaki bir ülkede yaşayanların bu denli benzermesi ilginç değil mi? Ama bizim "küçüklüğümüz" kendisini, bu kez de çocuklarımızı ilkokullarda atış tatimleri yaptıramamış olmakta göstermektedir.

"GURBETÇİ" NİN SINIFSAF ANLAMI

Yukarıda sıraladığımız manşetler benzeri "basit" ve "kaba" örnekler bir yana, bundan daha incelikli, çok daha iyi düşünülmüş ve bu anlamda çok önemli/zararlı çarpıtmalardan da buradasözetmek gerekir. Örneğin:

Her yıl Zonguldak'ta, kömür ocaklarında, yerin binlerce metre altında ihmalin (yani cinayetin) kurbanı olarak ya da baraj inşaatlarında, fabrikalarda iş kazaları sonucu yaşamını yitiren binlerce işçinin adı, televizyon, gazete ve radyolarımız için "şehit"tir. Bu bağlamda İstanbul surlarına yeşil bayrağı diken Ülubatlı Hasan ile, diğerleri kömür tozu ile dolmuş, işkazanına kurban gitmesi bile ömri ortalama 40-45 yılı geçmeyecek bir emekçi arasında resmi ideoloji açısından bir ayrım yoktur. Çünkü ikisi de bu topraklar için canlarını seve seve(!) feda olmuşlardır. Yine benzer şekilde, Federal Almanya'da, ya da diğer bazı Avrupa ülkelerinde çalışan işçilerimiz aynı görüş açısından "gurbetçi"dir. Sormak gerekir, nedir "gurbetçi"nin, "kurban"ın ya da "şehit"in sınıfsal anlamı? Bu sorunun yanıtını gazeteler, televizyon ya da radyo yoluyla kafası bu ve benzer sözlerle şekillenen insanların vermesi gerekir. Yanıt açıktır: Yoktur!

Yukarıdaki örnekler, "barış" sorunuyla doğrudan ilgili görünebilir. Ancak bu örneklerin önemi, barış savaşınının bütün bir toplumsal

savaşından ayrı düşünülemez, soyutlanamaz olmasında yatmaktadır. "Sömürülen'in yerini 'fakir-fukara', 'sömürücü'nün yerini 'zengin' sözcüklerinin alacağı kadar kavramların içinin boşaltıldığı bir ortamda insanların sınıf bilincine varmaları ne denli güçse, barış bilincine varılması, giderek barış için savaşılması, tüm bunlar bir yana en basit demokratik talepler ve insan hakları için bile savaşmada hülunulamayacağı açıktır. Barış savaşımı, ancak insan hakları, bağımsızlık, demokrasi, toplumsal gelişme uğrındaki savaşlarla birlikte yürütüldüğü, düşünme, düşündüğünü söyleme, örgütlenme özgürlüğünün savunulduğu alanlarda gerçek bedefini bulabilir, daha ileri kazanımların yolunu açabilir.

BARİŞ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Barış eğitimi, farklı toplumların aynı renk ve inançtaki insanların barış içinde birarada yaşayabilecekleri bir ortamın yaratılması, savaşın yalnız olanak değil, düşünülemez olacağı bir toplumsal sisteme ulaşılması yolunda genç kuşaklara barış kavramının, barışçı düşüncenin ve barış mücadelesinin öğretilmesi olarak anlaşılmalıdır. Türkiye'de ve Türkiye gibi ülkelerde, egemen ideolojinin sömürüyü, savaş ve kıyımlı haklı göstermek, geçerli ve sürekli kılmak için okullardan kitle iletişim araçlarına tüm eğitim organlarını sonuna dek kullanabildiği gerçeği ise bize, barış bilincinin oluşturulabilmesi için "alternatif" bir eğitimin kurulması gerektiğini, böyle bir eğitimin üstleneceği sorumluluk ve yükümlülüklere daha açık biçimde göstermektedir.

Buradan hareketle, barış eğitimi, dünya barış hareketinin geçmişteki deneyimlerden aldığı güç ve kazanımlarla, barış mücadelesinin günümüzdeki aşamasında insanların bilinci barışa ve barış ideolojisinin gerçekleşmesine engel olabilecek her türlü önyargı, koşullandırmaya ve baskıdan arındırarak anlamına gelir. Bu arınma sağlandığında, tüm insanların ortak özlemlerde buluşmaları kolaylaşacaktır.

Herşeyden önce ders kitaplarında tarihin ve toplumsal yaşamın doğru, eksiksiz anlatılması bir zorunluluktur. Sovyetler Birliği'nde ortaöğretimde okutulan sosyal bilgiler kitaplarında "barış ve barış içinde birarada yaşama" başlıklı bir üniteye yer verilmesi, Macaristan'da bundan birkaç yıl önce okul kitaplarında Ortaçağ ve İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan bölümlerin "anti-Türk" ve "anti-Alman" bir izlenim bırakması tümüyle engellenerek şekilde yeniden düzenlenmesi örnekleri anımsandığında, ders kitaplarında önyargıların, şoven duyguların aşılması ve barışın mutlaka açık biçimde tanımlanıp, dünyadaki barış mücadelesinin anlatılması gerektiği de ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan, yalnızca sıcak savaşın olmamasını amaçlayan ve bu durumu "barış" olarak tanımlayan bir anlayış, sıcak savaş tanımayan genç kuşakları "barış" içinde yaşadıkları yanılgısına düşürebilir, "ba-

riş" için yapılacak birşeyin kalma-
dığını düşününceye kapılabılır, hatla
latıncedeki sözcük kökenleri aynı
da olsa, çağımızda tümüyle ayrım-
laşmış olan "barış" ve "pasifizm"
kavramlarının karşılaştırılmasına yol
açabilir. Bu anlayışla sınırlı kalan,
barış eğitiminin insanları pasifize
etmesi, onları duyarsızlaştırması,
yığınlaştırması sözkonusu olur ki,
savaş eğitiminin insanları bundan
pek farklı değildir gerçekte.

Biz, barış eğitimi ile verilmesi
gerekenlerin üç aşamada toplanı-
labileceği görüşündeyiz. Bunlardan il-
ki, genç insanlara savaşın ne kötü,
ne acı birşey olduğunu anlatacak,
bu en basit, en yalın yoldan, savaş-
karşıtı bir bilinç oluşturacak aşı-
madır. Bu aşamada, barış bilincine
giden bu ilk adımda, insanların sava-
şa gönüllü katılmayı reddedecek bir
duyarlık düzeyine erişmeleri hedef-
lenmelidir. Bu hedef barış müca-
delesini için de bir temel oluşturacak-
tır. Barış eğitiminin ikinci aşamasın-
da geliştirilmesi gereken "mücadeleci-
lik" ilkesidir. Genç beyinlere sava-
şın gerçek nedenleri, kimlerin işine
yaradığı ve kimler tarafından, niçin
kısıktıldığı öğretilmelidir. Bu öğre-
tim, gençleri savaşa karşı mücadele
etmeye, başka deyişle savaşa zorla
götürülmeyi reddetmeye yöneltecek
bir karşı-koyuş, direniş bilinci oluş-
turunayı hedefleyecektir. Barış eği-
timinin, günümüzde mutlaka ulaştır-
ılması gereken bir üçüncü aşama
daha vardır ki, bu da anlatımını
"örgütlülük" ilkesinde buluyor. Sava-
şa zorla götürülmeyi reddedecek
bilinçteki, genç insanlara öğretilme-
si gereken, insan haklarının, temel
özgürlüklerin, demokrasinin, sosyal
adaletin egemen olduğu bir toplum
yaşamı ve tüm bunları da kapsayan
bir barış ortamı kurma mücadelesi-
nin başarıya ulaşmasının önkoşulu-
dur. Yeni savaşa karşı çıkan insan-
ların savaşı engelleyebilecek güce
erişmesi, onları bu güçle karşıtacak
yol konusunda doğru bir seçim
yapmaları hedeflenmektedir. Çağı-
mızda bu yol dünyadaki tüm barış
güçlerinin, tüm barışsever insanların
aydınlık bir gelecek, barışçı bir ya-
şam için örgütlü mücadelelerinden
geçer.

Aynı zamanda barış mücadelesi-
nin aşamalarını da yansıtan bu üç
ilke, eğitim yoluyla gençlere kavra-
tılp, yaşama geçirildiğinde ise artık
çağdaş, uygar insanın bilimde, san-
atta, tüm kültürel alanlarda ve in-
sanlıkta, sevgide, paylaşmada kendi
kendisini nitel olarak sürekli geliştire-
bilmesine olanak sağlayacak ve
yaşamın tüm birimlerinde, tüm yo-
ğunluğuyla varolacak bir "barış"
ortamının kurulması yolunda en
önemli adım atılmış olacaktır. Bu
yol, sonu açık, aydınlık bir yoldur.

1. 7 Mayıs 1981 tarihli ANKA Ajansı
bültüründen aktaran Varlık Üzmenek,
Bilim ve Sanat Dergisi, sayı 9, sf.20.
2. Uygurluk Tarihi, Servet Tanilli, Say
Sayınlar, Sf.128.
3. Milli Tarih, Ortaokul 2 sf. 46 Niyazi
Akşit, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara, 1985.
4. Türklere Kalan, Georg Schieber,
Milliyet Yayınları, Sf.13.
5. Milli Tarih, Ortaokul 2, Sf.88.
6. Milli Tarih, Ortaokul 2, Sf.90.

BARIŞ SAVUNMALARINDAN

Barış Derneği hakkındaki soruşturma 12 Eylül tarihinden kısa bir süre sonra, 1980 yılı
Ekim ayı içinde açıldı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle ilk başta yalnızca
Barış Derneği tarafından yayımlanan bir bültene ilişkin olarak açılan ve tutuksuz
sürdürülen soruşturmayı kapsamı daha sonra genişletildi. Barış Derneği'nin kuruluşundan
ilbiren tüm çalışmaları, yayınları vb incelendi. Tüm yöneticilerin ifadeleri alındı. Barış
Derneği'nin kurulmasından çok önceki tarihte, hâlâ Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu
bulunan bazı kişiler henüz doğmamış oldukları kanlılar Türkiye'de gerçekleştiren barış
hareketleri de soruşturma kapsamında sayıldı.

Soruşturmayı yürüten savcının üç kez değiştirilmesinden sonra, İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı
iki kez Askeri Mahkemeye Barış Derneği yöneticileri hakkında tutuklama kararı alınması için
başvurdu. Ancak bu karar üçüncü başvuruda, soruşturmanın açılmasından yaklaşık 1,5 yıl sonra
verildi ve İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, Barış Derneği'nin yöneticileri olan 44 sanık hakkında
gıyaplarında tutuklama kararı verdi. Bu karardan sonra, 26 Şubat 1982 gecesi, sanıklar
evlerinden alınarak önce Emniyet Müdürlüğüne, daha sonra da Askeri Cezaevi'ne gönderildiler.
Tutuklanan sanıklar şöyle, Mahmut Dikerdem (37 yıllık diplomat, Barış Derneği Başkanı),
Orhan Apaydın (İstanbul Barosu Başkanı), Erdal Atabek (Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi
Başkanı), Aykut Göker (Tüm Teknik Elemanlar Derneği Genel Başkanı), Nedim Tarhan (eski
milletvekili, Köy-Koop Genel Başkanı), Mustafa Gazalci (eski milletvekili), İsmail Hakkı Öztoran
(eski milletvekili), Kemal Anadol (eski milletvekili), Nurettin Yılmaz (eski milletvekili), Reha
İsvan, Tahsin Usluoğlu, Haluk Tosun, Gencay Şaylan, Orhan Taylan, Atıl Behramoğlu, Şefik
Asan, Ali Taygun, Aybars Uğur, Ali Sirmen, Hicayin Baş, Melih Tümer, Metin Özek, Niyazi
Dalyancı, Ergun Elgin ve Uğur Kökten. Yönetim kurulu üyesi olmayan iki sanık Semra Özdamar
ile Gündoğan Görev ve davada tutuksuz olarak yargılandılar. Davanın duruşmasına, 24.6.1982
tarihinde bağlandı. Davada yargılanan 27 sanığın sorgusunun yapılması altı ay sürdü. Aralık
ayının sonlarında sanıklar, tutuklu olarak 10 ayı doldurmuşlardı. Tutuklulardan Mahmut
Dikerdem ve Orhan Apaydın bir süre sonra hastaneye kaldırıldılar. Dikerdem prostat kanseri
nedeniyle ameliyat edildi. Avukatlarının tutukluluk halinin ölüme yolaçabileceği yolundaki
uyarıları sonrasında, 16.12.1982 tarihinde yapılan duruşmada, mahkeme Dikerdem'in tahiyesine
karar verdi. 23.12.1982'de 20 sanığın daha tahiyesine karar verildi. Dört eski milletvekilinin
tahiyesi ise Milli Güvenlik Konseyi'nin siyasi parti üyelerinin yargılanmasına ilişkin kararı
nedeniyle 1.5 ay gecikti.

O tarihten sonra tutuksuz sürdürülen dava, 1.5 yıl devam etti. Yargılama süresince avukatlar iki
kez "reddi hakim" isteğinde bulundular, ancak mahkeme bu talebi kabul etmedi. 14.11.1983
tarihinde, avukatların katılmadığı bir duruşmada açıklanan karar ile, sanıklardan Mustafa
Gazalci, Kemal Anadol, Uğur Kökten, Semra Özdamar ve Medet Serhat için beraat; Melih
Tümer, Gündoğan Görev, İsmail Hakkı Öztoran, Niyazi Dalyancı ve Orhan Apaydın haklarında
5 yıl ağır hapis cezası uygun görüldü. Geri kalan sanıkların tümü 8 yıl ağır hapis cezasına
çarptırıldı. Mahkeme ayrıca haklarında mahkumiyet kararı verilen tüm sanıkların
tutuklanmalarına ve çalışmalarını 4 Nisan 1977'den beri sürdüren Barış Derneği'nin
kapatılmasına karar verdi. Davo dosyasının Askeri Yargıtay'a ulaşmasına dek geçen 5 aylık
süre, sanıklar bulundukları cezaevinde tutuklu olarak beklediler. Sonunda dosyayı inceleyen
Askeri Yargıtay Başsavcılığı haklarında mahkumiyet kararı verilen sanıklardan 8'i hakkında
onama, diğerleri hakkında ise bozma kararı verilmesini istedi. Haklarında onama kararı verilmesi
istenen sanıklar şunlar: Mahmut Dikerdem, Orhan Taylan, Ergun Elgin, Atıl Behramoğlu, Ali
Sirmen, Niyazi Dalyancı, Gündoğan Görev ve İsmail Hakkı Öztoran.

Daha sonra dava dosyası Askeri Yargıtay 3. Dairesi tarafından da incelendi ve karar 29.8.1984
günü açıklandı. Askeri Yargıtay mahkemenin mahkumiyet kararını "eksik inceleme" gerekçesiyle
bozdu. Bozmadan sonra, yargılamaya İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde devam
edildi. Bu anda Barış I davasının yargılandığı sonucunun alınması ertesinde Barış II davası da
açıldı.

10.10.1984 günkü duruşmada, Mahkeme, davadaki tüm sanıkları temsil eden 30 avukatın
katılımını yeterli görmeyerek, toplam 200 avukat olduğu ve ilanen tebligat yapılmış olduğuna
dair tebligat parçasını dosyaya girmediği nedeni ile duruşmayı erteledi. 30.10.1984 tarihindeki
duruşmada da direnme kararı verdi. Bu karardan sonra, Askeri Yargıtay Başsavcılığı Askeri
Yargıtay Daireler Kurulu'nun incelemesi için hazırladığı tebliğnamede Reha İsvan, Gencay Şaylan,
Nurettin Yılmaz ve Tahsin Usluoğlu hakkında bozma, ötekiler için onama isteğinde bulundu.
Dosya Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na 28.10.1985 günü inceleme alındıysa da görüşme
tamamlanamayarak 19.12.1985'e ertelendi.

Son olarak, 19 Aralık tarihine incelenmelerini tamamlayan Askeri Yargıtay, 1. Ordu Komutanlığı
nezdinde kurulu 2 Numaralı Askeri Mahkeme tarafından verilen "direnme kararı"ni "eksik
soruşturma" nedeniyle usilden bozdu. Tbbhiye konusunda bir hükme yer verilmeyen bozma
kararı tutukluların tutukluluk durumlarının sürmesine neden oldu. Askeri Yargıtay tarafından
gerekçesi hazırlandıktan sonra 2 Numaralı Askeri Mahkemeye geri gönderilecek ve bozma
kararına uymak zorunda olan mahkeme eksik soruşturmayı tamamladıkdan sonra yeni bir karar
verecek. Son duruşmagöre, Barış Derneği davasının tutuklu sanıklar cezaevinde 36'ncı aylarını
doldurmuş oldular. Bu, infaz yasasına göre 5,5 yıl hapis cezasının karşılığı oluyor.

Barış Derneği Davasının yargılanan bilim-sanat ve düşün adamlarını elde edebildiğimiz savunma
ve sorgularından bölümler sunuyoruz.

Karikatürler: HATAY DÜMLÜPİNAR

MAHMET DİKERDEM

"(...) Helsinki Konferansına gelineye dek
dünyada barış, savaşın mevcut olmadığı ort-
tam olarak anlaşılmıştır. Oysa yalnız açık
şiddetin yani savaşın olmadığı bir ortam
eksik bir barıştır, olumsuz bir barıştır. Ger-
çek, olumlu bir barış adalet, eşitliğin var
olduğu ve kuvvet kullanma olasılığının en
aza indirildiği, güvenliğin inandırıcı olduğu
bir ortamdır. Böyle bir ortamda sadece şid-
dete, kaba kuvvete değil, BASKI ve SÖMÜ-
RÜ'ye de yer yoktur.

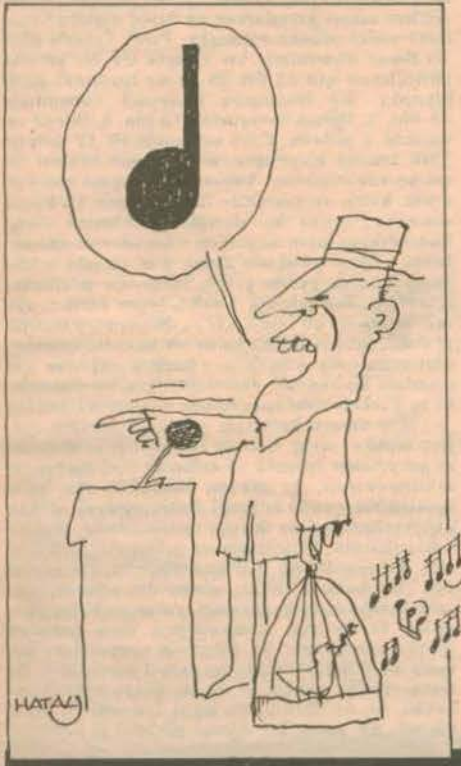
(...)
"Nükleer savaş tehlikesi bugün insanlar için
korkulu bir diiş olmaktan öte bir ciddilik ve
güncellik kazanmış bulunmaktadır. Bu durumda
milyonlarca insanın barış hareketine katılımını,
kitleleri kırm araçlarının yapısına ve kendi ül-
kelerine yerleştirilmesine karşı çıkmasını ideolo-
jik amaçlara ya da propaganda odaklarının etki-
sine bağlamak boşunadır. İnsanların en kutsal hak-
ları olan yaşama hakkının tehlikeye düşmesi
karşısında duydukları içgüdüsel tepki her türlü
ideolojik etkiden üstün ve hiçbir propaganda
gereklenme duymayacak kadar güçlüdür.

(...)

"Emperyalizme dünya barış hareketinin de karşı çıkmasının nedeni ideolojik olmayıp hareketin ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Yasası'nın temel ilkelerinden biri olan, 'devletlerin eşitliği' ilkesine ters düşmesidir. Evvelce de açıkladığım gibi, barış hareketinin amacı dünyada kalıcı olduğu kadar adil bir barışın gerçekleşmesidir. Barışın adil olabilmesi uluslar arasındaki emperyalist ilişkilerin kaldırılmasını ve büyüklük-küçüklü tüm devletlerin eşit haklara sahip olmalarını gerektirir. Bu bakımdan, büyük devlet hegemonyasını temsil eden emperyalizm dünya barışının önündeki en büyük engeldir. Bu engeli bertaraf edecek olan ulusal kurtuluş, bağımsızlık ve her türlü baskıdan kurtulma hareketlerini dünya barış hareketi destekler. (...) Faşizm uluslararası ilişkilerde 'ırk üstünlüğü' 'hayat sahası' gibi gerekçelerle güçlü devletlerin öteki devletler üzerinde hegemonya kurmasının savunuculuğunu ve 1930'ların Avrupa'sında görüldüğü üzere, savaş doğurganlığı, tıpkı emperyalizmin gibi barışın önünde bir engeldir. Dünya Barış Hareketi'nin ve Barış Derneği'ni faşizme karşı çıkışının nedeni budur. Barış Derneği emperyalizme karşı ulusların haşımazlığını, faşizme karşı demokrasiyi savunmuştur. (...) Militarizm ise en genel anlamda toplumun ve toplumsal yaşamın askerileştirilmesi demektir. Bizim karşı çıktığımız militarizm, savaşların kaçınılmaz olduğu, uluslararası eşitlik olmadığı, birinin diğerine sürekli üstünlük sağlama mücadelesinin haklılığı, bu mücadelesinin eninde sonunda savaşla çözüleceği şeklindeki anlayış, başka bir deyişle, saldırganlığın doğal ve meşru bir olaya dönüşürülmesidir. Toplum bu anlayışla koşullandırılırsa, olağanüstü bir silahlı gücün her zaman el altında bulundurulması için bütün kaynaklar seferber edilir. Bu açıdan militarizm 'yurtta barış, dünyada barış' anlayışının tam karşıtıdır.

(...)

"Savunmama, bütün zamanların en büyük bilginlerinden ALBERT EINSTEIN'in şu sözlerinden esinlenerek son vermek istiyorum: 'Ben yalnız barışsever değil, bir barış savaşçıyım. İnsanlar savaşa savaş açmadıkları sürece hiçbir şey savaşları ortadan kaldıramayacaktır. Büyük ülkelerin mücadelesi önce küçük ama yürekli bir azınlıkla başlatılır, Barış gibi inandığımız bir dava uğrunda ölmek, savaş gibi inandığımız bir şey uğrunda acı çekmekten daha iyi değil midir? Her savaş insanlığın ilerlemesini engelleyen kötülükler zincirine bir halka daha ekler.

Halk yığınları asla savaş düşkünü değildir, yeter ki propaganda ile zehirlenmiş olmasınlar. Yapmamız gereken, savaştan çıkarı olan çevrelerin propagandasına karşı kitlelere doğruları anlatarak başılsıklık kazandırmaktır. Savaş yolunda hiç direnmeksizin göze aldığımız özevelleri barış uğrunda da göze almak zorundayız."

"Mahkememizden şahsım için ayrıca bir istemin yoktur. Ancak, iddia makamının Barış Derneği'nin kapatılması yolundaki istemini reddetmemizi ve böylece ülkemizin adil ve kalıcı bir dünyaya barışına bağlılığının resmî demeçlerde yer alan basit bir klişeden ibaret olmayıp kamu vicdanına mal olmuş yüce bir ülkü olduğunu tarih önünde teşvil ve dünyaya ilan eylemenizi talep ediyorum."

REHA İSVAN

"(...) İnsan ki, biz insanlığa yaşadığımızda geçecek birşeyler sanmak istiyoruz. En gerçek ve kalıcı armağan olarak da barışı düşünüyoruz. Bizler barışa, kişi olarak benim örneğimde olduğu gibi, en küçük çapta da katkıda bulunabilmek için kaşılıksız uğraş veren eğilmiz, onurlu, inancılı insanlarız. (...) Eğer dünyada olup bitenler hakkında bilgi edinmiş olmak suç ise, peşin kabul edeyim, bizler suçluyuz.

"Çünkü 'bizler, mesleğimiz ne olursa olsun, dünya ile, evrenle, yurdumuzla, ülkemizin diğer ülkelerle olan ilişkileri ile, devlette topluma, gençlerimiz, ihtiyarlarımız, çocuklarımızla, bawlı: Yaşamla ilgiliyiz."

"Çünkü insanları seviyoruz. Hiç ayırımı gözetmesizin herbir insanın mutluluğunu istiyoruz. Bu gerçeklemeden tümü ile mutlu da olamıyoruz. Tüm canlının güzel yaşamlarını istiyoruz. Çiçekler, balıklar, kuşlar dahil tüm canlıların varlığını istiyoruz bu bunun için BARİŞ uğrunda baş koyuyoruz. (...)

"Çünkü ben, 'herkes kendi işinin, ailesinin sırtı içinde kalırsa herşey dizilir; nasıl olsa devlet büyükleri iyisini bilir' diyen diyebilten kimselerden olmadım. Tüm insanlardan, hel - hele kendi ülkemizin insanlarından son derece sorumlu hissediyorum kendimi. 'Savaşlara engel olmak bana mı düşmüş?' gibi hiç hissetmedim. Savaş olsa, ben 'savaş olmasın diye neler yapabildim de yapmadım' diye ayrıca üzülürüm. (...)

"Ziraatçı olarak iyi ürün yetiştirmek, öğretmen olarak adil ve seven bir eğiticilik olmak, ana olarak namuslu, bilgili, sevgi dolu evlatlar yetiştirip iyi bir eş olmağa çalışmadım değil, çalıştım. Ama birinci derecedeki sorumluluğumdan dönün vermedim. Aksi halde harcanacak gençler, savaşa kurban vereceğim eşim, napam bombalar, nükleer başlıklı füzeler ya da kimyevi silahlarla çiçek açmadan kavrılacak ağaçlar benden hesap sorarlar gibi gelirdi.

NIYAZİ DALYANCI

(...)

Biz bölge ve dünya barışını savunduk. Bu, bugün insanlığın topyekün imhası tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş olmanın yarattığı en ivedi bir sorun olarak karşımıza durmaktadır. Çünkü herşey yaşamla mümkündür. Yaşamın bittiği yerde herşey biter. Biz yaşamı savunduk. Ama bu savunu elbette tarafsız değildi. Çünkü savaş tehdidini sınırlandırılması, dünyamızda korku ve güvensizlik ortamının yaratılması, bölgesel gerginliklerin diri tutulması ve muvafık bir yerlerde birilerinin işine yaramaktadır. İşte biz onlara karşı tarafsız. Onların açlık, cebalet, salgın hastalıklar, tüm dünya halklarının refahı pahaasına silahlanma yarışını körüklemelerine, bu yolda milyarlarca dolar harcamalarına karşı çıkıyorum. İnanıyoruz ki, dünyada silahlanmaya harcanan paranın küçük bir bölümü bile yukarıda sayılan insanlığa aet çektiren kötülüklerin giderilmesi, dünyamızın daha yaşanılabilir bir yer olması için yeterlidir. Ülkemiz ve benzeri ülkeler silahlanmaya ayırdıkları kaynaklarla geri kalmışlık zincirini kurabilirler. İşte bu nedenlerle elbette biz de tarafsız. Barıştan yanayız. Silahlanmaya karşıyız. Çabamız bu düşüncelerimizi açıklamak ve yaymaya çalışmak oldu. Ve bu düşüncelerimizden ötürü mahkememiz.

"Ben bir gazeteci aydın olarak, halkımızın ve dünya halklarının çıkarlarını savunmanın temel kıstasının barıştan geçmesine inanıyorum.

"Heyetiniz çok basit ama çok zor bir

görevle karşı karşıyadır. Vereceğiniz kararla istediğiniz bir savaşı, ya da tüm dünya halklarının ortak özlemi barışı, uluslararası kardeşliği ve dayanışmayı seçmiş olacaksınız.

"Bizim için ise, barış gibi yaşamsal bir konuda mücadele ettiğimiz için özgürlüğümüzden olmak, barış ve insanlığın geleceğine yönelen tehlikelere sırt çevirmenin zilletinden çok daha ağır değildir.

"Böyle düşünüyorum ve böyle inanıyorum.

İİALUK TOSUN

"(...) Barış ve silahsızlanma mücadelesi insanlığın yüzyıllardır büyük uğraşlar sonunda ulaştığı günümüz uygarlığını yokolmaktan alıkoyması bakımından son derece önemli, son derece yaşamsaldır. Bilim adamları gerek mesleki fornasyonları, gerek öldürücü, toplan yokedici silahların yapımında öncülük edebilme rolleri nedeniyle dünyanın her yerinde barış mücadelesi içinde yer almışlardır, yer almaktadırlar. Başka bir deyişle çağımızda bilim adamının sorumluluğu ile barış mücadelesi adeta içiçe geçmiş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. İçinde yaşadığımız yüzyıl bunun çok canlı örnekleriyle doludur. Belki de, bütün çağların en büyük bilimadamlarından biri olan Albert Einstein bu alanda yalnızca bilimsel adamlarına değil, tek tek tüm insanlara da zengin bir miras bırakmıştır.

(...)

"Ben ülkemizin bilim adamları topluluğunun bir üyesi olarak, Dünya Barış Konseyi'ni kuruluşu ve çalışmalarında bilim adamlarının etkin rolünü görmekten onur duyuyorum. Kendimi barış için mücadelede geçmişin büyük bilim adamlarının kendi yetenekleriyle sınırlı bir mirasçısı sayıyorum. Barış için mücadele bir bütündür. Onun mukaddes bir kavram olduğunu söylemek yekmez. Barışa inananların bir araya gelerek düşüncelen doğrultusunda çalışmaları, insanlığı savaş felaketinden korumak için mücadele etmeleri kaçınılmazdır.

(...)

"Çağımızın bilim adamlarının barış için örgütlenmeye ve mücadeleye mecbur olduklarına içtenlikle inanıyorum. Bu inancı taşıdığım için Türkiye barışseverlerinin örgütlenmesi içinde yer aldım. Barış ve bilim adamı tarafsız değildir, aksine çok açık ve kesin biçimde doğrudan yanadır, taraf olmak zorundadır. Çünkü bilim insanları indirir, toplum içindir ve insanlık tarihinde ilk kez savaş tehlikesi insan türünün ortadan kalkması olasılığı yaratmıştır. Beni barış mücadelesinde yer almaya, bilgin ve uzmanlığım olusüne bu mücadeleye katkıda bulunmaya yönelten inatçı budur. Bundan dolayı da onur duyuyorum ve gelecekte de aynı davranışı sürdürmenin gerektiğini düşünüyorum. (...)"

ORHAN TAYLAN

"(...) 17 yıldır ülkemde profesyonel sanatçı olarak çalışıyorum. Yurtiçinde ve dışında pekçok sergiye katıldım, pekçok kişisel sergi açtım, ödülleri aldım. Sanat ve kültür sorunları üzerine yazılar yazdım, konferanslar verdim. (...) Bütün bu çalışmalarım sırasında, gerek sanatçı, gerekse yönetici olarak ülkemizde sanat alanının gelişimini için bazı şartların varolması gerektiğini gördüm. Şöyle ki:

"Sanatçılar düşünce ve duygularını cesaretle ifade edebilmelidirler. Denek ki, ülkede demokrasi olmalıdır.

"Sanatçılar eserlerini yurtdışında, tüm ülkelerde tanıtabilmelidirler. Demek ki ülkeler arasındaki gerginlikler giderilmeli, barış ve dostluk ilişkileri egemen olmalıdır.

"(...) Ben, Barış Derneği'ne, insanların öldürülmesi karşısında bir sanatçı olarak herkesten daha duyarlı olduğum için değil, aklım, mantığım, mesleğime ve ülkenin olan sevgim bu yolu gösterdiği için girdim. (...) Dünya Barış Konseyi üyeliğine seçilmiş ilk ressam elbette ben değilim. Çeşitli sanat dallarından büyük ustaların yanı sıra Picasso'dan, Matisse'den, Sommeville'e kadar pekçok ressam bu barette içinde yer aldılar. Şunu da eklemeliyim ki, sözgelimi Picasso bir Türk ressamı olsaydı ve yaşasaydı, burada bizimle birlikte, kafası kazanmış mahkum kılığında, en az 8-15 yıl isteniyle yargılanıyor olacaktı. (...)"

CEMAL TAHSİN USLUOĞLU

"(...) Bu yüzden de, artık barış mücadelesi, dünyanın başında dolaşan korkunç nükleer savaş tehlikesini savuşturmayı; da aşan bir nitelik kazanmıştır. Barış sorunu artık, insanoğlu yaşamaya sorunu ile içiçe geçmiştir. Barış kuruluşlarının ilgi alanları da bu nedenle artmıştır. Artık, insanoğlu yaşama talebinde bulunmak barışı savunmakla eşanvamlı hale gelmiştir. Demokrasiyi savunmak barışı savunmak ile özdeşleşmiştir. Belki de anlaşılmayan nokta budur. Burada bir amaç dışılık aramaya çalışmak da yanlış olacaktır. Demokrasiyi, insanoğlu bir yaşamı tek tek kişiler savunacak da, barış kuruluşları mı savunacaktır? Demokrasi olmadan barış olabilir mi? Bunları savunmak hiçbir şekilde suç oluşturmaz.

"Barış sorununun artık insanoğlu yaşamaya sorunu olduğu gerçeği, tüm ülkeler için doğru ve geçerlidir. Avrupa ülkelerinde, Asya ve Amerika'da milyonlarca kişinin katıldığı barış ve silahsızlanma gösterileri ve ortaklaşa davranma çağrıları bu nedenle yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Silahsızlanma özel oturumunun toplandığı günlerde tüm dünyayı saran yığınca barış gösterileri boşuna değildi. Bu özel oturuma sunulan 90 milyon imzalı dilekçenin elbette özel bir anlamı vardı.

"Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın çalışmaları ile tam bir uyum içindeki bu çabaların tek bir ortak yanı vardır. O da, politik ve dinsel inançları birbirinden çok farklı olan milyonlarca insanın, savaş tehlikesine karşı duydukları derin endişedir. Birçok engelle karşı her yıl, milyonlarca insan daha bu tehlikenin farkına varmakta, barış böylece daha da erişilebilir, elle tutulabilir hale gelmektedir. (...)

"Bizler de payımıza hiçbir dünya nimetinden, hiçbir üründen düşmediği kadar çok, kişi başına 60 ton dinamit gücünde patlayıcının düştüğü bir dünyada yaşamamızın sorumluluğunu taşıyoruz. Bu sorumluluk hepimize savaşları önleme, silahsızlanmayı sağlama temel görevlerini vermektedir. Bu nedenle barışı savunuyorum. Ortaya konulan rakamların ve gerçeklerin yarattığı korkunç tablo, ancak barış düşüncesine sahip çıkılarak değiştirilebilir. İnsanlık adına, geleceğimiz adına barışı savunmaktan başka hiçbir seçeneğimiz yoktur. (...)"

GENCAY SAYLAN

"(...) Gözldüğü gibi, barış, günümüz dünyasında hiçbir şeye paravan olamayacak kadar hayati bir önem kazanmıştır. Hangi milletten olursa olsun, ne tür bir siyasi düşünceye sahip olursa olsun yeryüzünde yaşayan herkesin bu gerçeği kavraması, bu yolda elinden geldiği ölçüde barış mücadelesine katılması gerekmektedir. Bilim adamları, uzmanlık alanları ne olursa olsun bu soruna bigane kalmamalıdır. Bilim adamlarının içinde yaşadıkları çağa ve topluma karşı sorumlulukları vardır ve kanımca barış mücadelesi bu tür sorumlulukların en önde gelenlerinden biridir. Bilim adamları çalıştıkları bilim dalı, üniversite, enstitü, akademik hayat vb. şeylerin dışında, ayrıca barış için aktif biçimde mücadele etmeli; bilgiyi ve yetenekleri çerçevesinde bu sorunla ilgili olarak kamuoyunu aydınlatmalıdır. Kuşkusuz bilim adamları, bu görevi aynı amacı paylaşan insanlarla beraber, münhasıran barış mücadelesi yapan bir örgüt içinde çok daha etkin olarak yerine getirebilir. Nitekim dünyanın her yerinde bilim adamları örgütlü barış hareketi içinde yer almakta; ayrıca aralarında Einstein, Rusel da bulunan 9'u Nobel ödüllü kazanmış 11 bilim adamı tarafından kurulan Pugwash örgütü, bilim adamlarının uluslararası barış örgütü olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. (...)

"İfade ettiğim gibi, barış hareketi içinde yer almanın, bir bilim adamı içinde en önde gelen sorumluluklardan biri olduğuna inanıyorum ve bu sorumluluğun bir Türk bilim adamı için daha da ağır olduğunu düşünüyorum. Bunun nedeni Türkiye'de bu konuda büyük bir bilgisizliğin ve tartışma ekakliğinin hakim oluşudur

HARUN AYKUT GÖKER

"(...) TUTED'in, Barış Derneği ile barış fikri çerçevesinde kurmuş olduğu dialog ülkemiz teknik elemanlarının toplumsal sorumluluklarının bilincinde olduklarının göstergelerinden biridir ve barış mücadelesine katılma istek ve iradelerinin somut bir ürünüdür.

"Ben her şeyden önce bir teknik eleman olmanın sorumluluğu ile barış uğrunda çabalara katıldım, Barış Derneği'nde görev aldım. Bir ba-

rişsever olarak, Barış Derneği'nin bir yönetim kurulu üyesi olarak da bir teknik eleman kuruluşunun ya da diğer bir kitle örgütünün başkanı ya da yöneticisinin barış derneğinde görev almasından mutluluk duymuşumdur, bunu Barış Derneği'nin bir başarısı olarak kaydetmişimdir. (...) Anılan kişileri biraraya getiren, dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisi fikrinin toplumumuzda kazandığı güç ve yaygınlıktır, bu fikrin haklılığıdır. Barıştan yana olmak bir tercihmeseledeğil, bir zorunluluktur. Bunun bilincinde olan herkes Barış Derneği'nin kapıları sonuna kadar açık kalmıştır. Bu kapıların ardı, adında barış fikrini içine sindiremeyenlerin kuşkuyla mahal bırakmayacak kadar aydınlıktır.

"Mesele şudur; dünyada adil ve kalıcı bir barışın tesisini isteyen 100 milyonlarca insan var. Bu özlemin, bu isteğin herhangi bir ideolojinin ipoteği altında olmaması, günümüz barış hareketinin en belirgin özelliğidir. Ama bu fikre karşı çıkanların beyinleri hala emperyalizmin ideolojik ipoteği altındadır.

"Demokrasi mücadelesi yalnızca bir siyasi görüşün tekelinde değildir. Demokrat olmak çağrısına layık olmak demektir. Demokrasi ve barış fikri birbirine ayrılmaz bağlarla bağlıdır. Demokrasi olmayan yerde barış savunulamaz.

"Dünyü, bugünü, yarını dinamik bir biçimde kavrayamayan, çağı kavrayamayan bakış açısı her zaman yanıltıcı sonuçlar verecektir. Değişen değer yargılarının sıratla ulusal sınırların ötesine taşıdığı bir çağda ülkelerden birinde barış fikrini, barış mücadelesini getirmeye çalışmak ahesle işgaldır. Çünkü barış, artık insanlığın ortak özlemi, insanlığın ortak talebidir. (...)"

ERGUN ELGİN

"(...) Ben daima terörün karşısında oldum. Ne uluslararası ne de ulusal sorunların terörle çözülemeyeceğini inanırım. Zorba ve zorbalığa karşıyım. Bu iddiayı da şiddetle reddederim.

"Çok söylendi ama gene de yinelemek zorundayım, ki, savaş ölüm demektir; savaş yıkım demektir, kırm demektir. Savaş salgın hastalıklar demektir. Bunun için barışseverim. Bunun için barışı savunuyorum. (...)"

HÜSEYİN NAZİM HACİBAŞOĞLU

"(...) ABD hidrojen bombasının iki babasının birisi olan Prof. Edward Teller, eski savaşlarla nükleer savaş karşılaştırmaları son ilginç olduğu kadar ibret verici sonuçlar vermiştir. Prof. Teller'e göre Jil Sezar döneminde bir savaşta tek bir askerinin öldürülmesi için 11 lira 25 kuruş harcanmak gerekirdi. Bu Napolyon Bonapart döneminde 45 bin, 1. Dünya Savaşında 315 bin, 2. Dünya Savaşında 4 milyon, Kore savaşında ise 11 milyon Türk lirasına ulaşmıştır. Oysa bugün nükleer bir çatışmada öldürülen beher insan başına maliyet, erkek kadın ve çocuklar dahil, sadece 15 kuruş olacaktır. Başka bir deyişle, silahlanma yarış hızlandıkça, insan hayatı da o ölçüde ucuzlamaktadır. Barış yönünde atılan her olumlu adım, hangi ülkeden gelirse gelsin, barışçılar tarafından içtenlikle desteklenir. Çünkü bizler barışçı olarak, şu ya da bu ideolojiyi ya da yönetim biçimini değil, sadece adil ve kalıcı bir barışın, detantın, uluslararası karşılıklı çıkarlara dayanan her alandaki işbirliğinin destekçileriyiz. Bu dünyadaki ve Türkiye'deki barışçıların değişmez ilkesidir.

"Son derece karmaşık nitelikler arzeden nükleer tehlike, savaş ve barış sorunlarını ve konudaki gelişmeleri izlemek ve anlamak özel dikkat gerektirmektedir. Bu yüzden dünyadaki tüm barış hareketleri çeşitli bilimsel disiplinlerdeki uzman kişi ve kuruluşlara ihtiyaç duymaktadır. Siyaset bilimcilerinin, diplomatların, askerlerin, fizikçilerin, ekonomistlerin, parlamenterlerin, kimyacıların; tıp, hukuk, kültür, sanat, din adamlarının, teknik elemanların, gazeteci, yazar, psikolog, sosyolog ve iletişim uzmanlarının barış hareketi içinde yer almaları bu ihtiyacın sonucudur. Bu, barış örgütlerinin yapısının temel özelliğidir. Bu temel özellik nedeni ile de, ne dünya barış hareketini, ne de Türkiye'de Barış Derneği'ni, barış dışında şu ya da bu siyasal görüşün güdümünde

HATA

olmakla suçlamak mümkün değildir; eşyanın tabiatına aykırıdır. "...Ancak barış düşüncesinin hükümetler dışı kuruluş ve kişilerce de savunulmasının, kamuoyunun bu yönde aydınlatılması'nın önemini de gözardı etmemek gerekir. İmzacısı olduğumuz Helsinki Nihai Senedi, ilgili ülkeleri bu konuda uğraş veren kuruluş ve kişileri desteklemekle yükümlü kılmıştır. Bir kaç hafta önce Nobel Barış Ödülüne layık görülen unlu barış savunucusu, İsveçli Alva Myrdal, 'sıfahlanma yarışına katışı yürütülen barış cabalarının, halen sıfahlanmadan yana olan hükümetleri bu eğitimlerinden vazgeçirebilecek güçte olduğunu,' vurgulamış, savaşın korunmasında kamuoyunun önemini belirtmiştir. Günümüz dünyasında bir ülkede barış hareketlerinin ulaştığı boyutlar, dünya barışı yönündeki katkıları, o ülkenin demokratik ülkeler topluluğundaki saygınlığının önde gelen teminallerinden biri haline gelmiştir. Bu önemli nokta gözden kaçırılmamalıdır.(...)"

K. KEMAL ANADOL

"(...) Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, insanlığın 21'nci yüzyıla girmeye hazırlandığı bir tarih kesitinde davamız savunma aşamasına geldi. Benden önce birçok arkadaşımın belirttiği gibi bir barut fıçısına dönen gezegenimiz gerçekten zor günler yaşıyor. Ortadoğu'dan, Ortaamerika'ya, Afrika'dan, Uzakasya'ya kadar her bölge bir yük bir gerilim içinde... İnsanlar nükleer savaş tehlikesini çok yakınlarında hissederek dil, din, ırk, cins, ırk, ideoloji farkı gözetmeksizin Tokyo'dan, Oslo'ya, Avustralya'dan, Kanada'ya kadar alanları dolduruyor. Sade, basit ama asil istemlerde bulunuyorlar. Savaşa karşı barışın, kavgaya karşı barışın, açlığa karşı ekmeğin, karanlığa karşı umudun egemenliğini istiyorlar. Tutuklu bulunduğumuz bir yıla yakın süre içinde televizyonda, radyo ve gazetelerde hep bu haberleri izledik. 1984 yılında bu istemler daha da yoğunlaşacak. Sistemleri ne olursa olsun, çeşitli ülkeleri yöneten politikacılar, devlet adamları bu önüne geçilmez baskıyı daha çok duyacaklar, barış çağrılarını konuları ne olursa olsun daha çok uyacaklar. Yine 21'nci yüzyıla çeyrek kala, ülkemiz olağanüstü bir dönemi yaşıyor. Olağanüstü dönemden, olağan döneme geçmenin koşullarını bulmaya çalışıyor, sancılarını çekiyor. Dünyanın ve Türkiye'nin böylesine kritik günler yaşadığı dönemde Barış Derneği davasının önemini bunun için belirtiyorum. Hiç şüphesiz, bu dava siyasal bir davadır ve her siyasal olay gibi tarihin sayfaları arasında yerini alacaktır. Tarih en katı, yansız ve acımasız ölçülerile kararını

verecektir. Bu nedenle, mahkemenizin kararıyla tarihin kararını aynı kader çizgisinde çaktığına dikkatinize sunuyorum."

UGUR KÖKDEN

"(...)Herkes tarafından bilinir ki, çağımızda, ne tek bir insan, ne tek bir ülke barışı savunabilir ve savaşı önleyebilir. Barış artık evrensel anlamda kitlelerin bekliliğine bırakılmıştır. Çünkü günümüzün barışı, hükümetlere veya hükümet eden gruplara bırakılmayacak kadar ciddi bir karakter taşıyor.

"Herkesin üstünde birleştiği ve birleşeceği tartışmaz doğru şudur ki, barış bir seçim değil, bir zorunluluktur. Alternatifi olmayan bir zorunluluktur. Barışın mühleti yani bu konudaki herhangi bir tereddüdün bedeli ölümdür. Savaştır. Topye-kün yokolustur. Zamanımızda, nesiller, bunu her zamandan ve her nesilden daha iyi kavramış bulunuyor.

"Barışın varlığını savunma, barış mücadelesi ve barış istemi, temelde, savaşın şurda veya burada yaşanmasından, savaşın patlak verme ihtimalinden, kısaca savaş niyet ve potansiyelinden kaynaklanıyor.

"XXI. yüzyıla girerken, modern insanın ilk görevi, çağdaş oluşunun ilk kriteri, onun kayıtsız şartsız barışseverliği ve barış komünalılığı olacaktır. Bu sorumluluk, çağdaş insanın ve öyle insanlardan oluşacak toplumun ilk bilinç basamağı sayılabilir.

"Hiç kuşkusuz, barışı savunurken yaşamı savunuyoruz. Barışa sahip çıkarken ölüme karşı çıkıyoruz. Teröre karşı çıkıyoruz. Bir barışsever nereden kaynaqlarsa kaynaqlansın, her çeşit terörün karşısındadır. (...)"

MUSTAFA GAZALCI

"(...) İnsan haklarının temeli yaşama hakkıdır. Barış istemek, bu yolda uğraşmak, savaşa karar verenleri, demokratik yoldan uyarmak, insanın en doğal hakkıdır. Dünyanın bütün ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de barış için çalışmak, uygar, insani bir davranış olması gerekir.

"Tarihten ders alanlar, yalnız iki dünya savaşında, 60 milyon kişinin öldüğünü bilenler, Sankamiş'ta, Yemen'de, yanlış politikalar yüzünden yüzbinlerce insanımızın öldüğünü düşünler, yeni bir nükleer savaşta bir milyar insanın birden yokolacağını hesabedenler, kulaklarını savaş yarıllarına değil, barışı isteyenlere verirler.

"Zorunlu yurt savunmasından, yani Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan başka savaş istenemez, savunulamaz.

"Normal olmayan, barışı istemek değil, isteyenleri bir türlü anlamamak, ya da bu insanlık niyetin arkasında ille de başka şeyler aramaktır. "Acısı türklere geçmiş savaşın korkunçluğu, en iyi barışçı Türk halkı ve aydını bilir. (...)"

AYBARS UNGAN

"(...) Barış konusu insani hisleri içermekle birlikte, salt bu kaygıyla değerlendirilebilecek bir konu değildir. Barış, herhangi bir kişisel alışkanlık lütfü ya da dilek cinsinden tanımlanmaya olanak yoktur. Barış hedefine ancak, gerçekleşmesi uğrunda etkin çaba harcamaksuretiyle ulaşılabılır ve işte Barış Derneği de bu nedenle yaşamda yerini almıştır.

"Barış fikri insanların zihinlerinde artık kaçınılmaz bir biçimde filizleniyorsa bunun nedeni, yalnızca savaş tehlikesinden uzak daha güvenli yarınlara duyulan nemel gereksinimidir. Barıştan yana tavır almak boş bir hayal, hele hele bilinçsiz bir güdülenme değildir. Ve hatta yalnızca güvenlik dürtüsü de değildir; ülkesine ve çağına karşı sorumluluk duyan her bireyin, herşeyin ötesindeki yurtseverlik anlayışının ifadesidir.(...)"

METİN ÖZEK

"(...) Nükleer silahlara karşı olmak, savaşa karşı olmak, barıştan yana olmak böylesine çok yönlü, belirli bir ideolojinin aleti ve belirli bir devletin kısırtılması olarak görülemez. Ölçüde yaygın bir davranış ve evrensel bir hareket. İnsan hayatına saygı duyan herkesin, sağcı ya da solcu, mimin ya da dinsiz, şu ya da bu ekonomik-siyasi sisteme bağlı olsun her ferdin sahip çıktığı bir mücadeledir.(...)"

MELİH TÖMER

"(...) demokratik, çoğulcu ve parlamenter sisteme yürekten inanmış bir aydın olarak Türk insanının ve Türk Toplumunun geri kalmışlık kıvrı doğuşunu kırarak çağdaş ve uygar uluslar düzeyinde layık olduğu onurlu yeri almakta gecikmemesi için katkıda bulunmak amacıyla daima sorumluluk duygusu taşıdım ve bundan kaçınmadım. Uygar bir toplumda bireylerin, grupların ve kurumların karşılıklı diyalog ve anlayışla barış içinde ve hep birlikte daha mutlu olarak ilerlemeye ve gelişmeye dönük olacaklarına, Batı demokrasilerindeki tarihsel deneyimleri de inceleyerek inanırım. Çünkü halkımızın artık benimsediği demokrasinin bunun için bir "denge rejimi" olduğunu ve erdeminin de insan haklarının ve çeşitli ve farklı çıkarların söz konusu dengeler içinde uygarca oluşmasında bulunduğunu biliyorum. (...)"

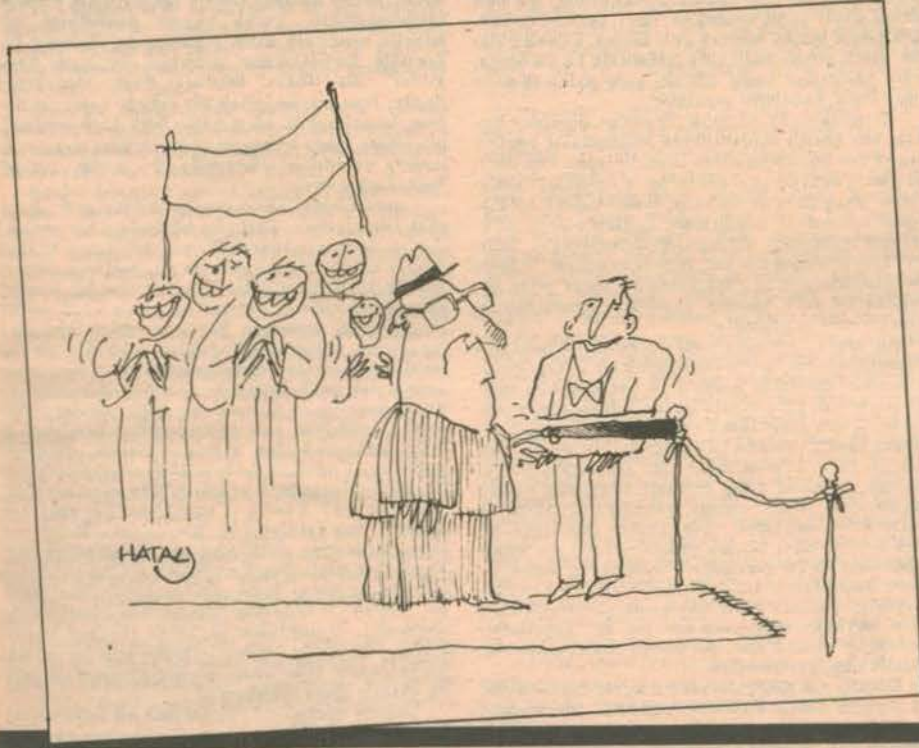
İSMAIL HAKKI ÖZTORUN

"(...) Dünyanın beryarında kurulu Ulusal Barış Dernekleri ülkelerinin barışa içtenlikle inanmış, değişik toplumsal, ekonomik ve siyasal görüşlere sahip insanlarından oluşur. Ülkemizde de durum böyledir. Bu koşul siyaset adamları, politikacılar için de geçerlidir. Bu temelilke, barış sorununun şu ya da bu inanışın, siyasî hareketin, sistemin kuyruğunda olmadığının, tüm insanları ve insanlığı ilgilendiren genel bir sorun olduğunun en belirgin kanıtıdır. Barışın gözetilmemesi, genel bir savaşın başlaması insanların inançlarına bakılmaksızın tümünden yokolmaları demektir (...)"

NURETTİN YILMAZ

"(...) Barış, demokrasi ve özgürlükle eşdeğerdedir. Demokrasinin tüm kurtallarıyla işlemeyişi ve kişinin temel hak ve özgürlüklerine tam sahip olamadığı bir ülkede, gerçek anlamda huzurun ve dolayısıyla barışın sağlanması kamamca güçtür ve hatta olanaksızdır.(...)"

"(...) Huzurun sağlanması içve dış etkenlere bağlıdır. Teröre, anarşi ve her türlü diktatörlüğe karşı olduğum için, bunlara karşı bulunan Barış Derneği'ne sempati duydum. Çünkü, barış, demokratik bir ortamda ancak söz konusu olabilir. Çünkü, barış, demokrasi ve özgürlük kavramlarıyla eşdeğerdir. Çünkü, barış, insanlığın mutluluğunu amaçlamaktadır. (...)"

Konstantin Simonov

Gelecek için Dersler

Konstantin Simonov'un Mayıs 1946'da San Francisco'da yaptığı bu konuşma 20th Century and Peace Dergisi'nin Nisan 1985 tarihli sayısında yayınlanmıştır.

Otuz yaşındayım ve bunca zaman ülkenizi ziyaret etmek olanağı bulamadım. Otuz yılda birkez konuşma fırsatı bulunca çok şey söylemek ister, nereden başlayacağımı bilemezsiniz.

Geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki dostluğumuzdan söz etmek istiyorum; uzun vadede bu dostluk dünyaya en önemli şeyi olacaktır. Rusya'da iyi ve kötü dostlarla ilgili Doğuya özgü bir deyiş vardır: Kötü bir dost gölgeye benzer, güneşli günlerde hep yanınızdayken kapalı bir giinde onu bulamazsınız. Tam tersine, iyi bir dost güneşli günlerde peşinizden gelmez ama kapalı günlerde yanınızda bulunur.

Dostluk, geniş ve belirsiz bir kavram, ne ki illemindeki Doğuya özgü deyişle bakarak burada bulunanların ülkenin en iyi dostları olduğunu inanmak istiyorum. Stalingrad sonrası berrak günlerin yanı sıra önceki karanlık günlerde de Amerika'da dostlarımızın bulunduğunu biliyorum. Şimdi dünyanın tamamen kaza bulutlarla kaplı olduğunu söyleyemeyiz ancak hava biraz ıncı. Böyle bir havada iyi dostlar özel değer taşır.

Akluma gelmişken söylemeli, ilginç bir soru: Günümüzde Rusya'nın, Sovyetler Birliği'nin iyi bir dostu olmak nasıl bir anlam taşıyor? Her insan kendi ilkesi için bir yurtseverdir, bu doğrudur, doğaldır da.. Bir Amerikalı, Amerika için bir yurtseverdir ancak her tür diplomatik tartışmanın yüzeye çıktığı, her sabah elinize gelen gazetelerde çoğunlukla her üç kötü sözcüğe karşılık Rusya hakkında ancak tek bir iyi sözcük okuduğunuz bir ortamda Sovyetler Birliğiyle dostluğu nasıl bağdaştırırsınız?

Soğuk bir bahar gününde rüzgarın aksi yönde estiği bir nehrin akışını izlediniz mi? Rüzgar küçük dalgalar oluşturur, kimi zaman dalgaların beyaz köpükleri bile görülür ve siz ilk bakışta nehrin aksi yönde akmakta olduğunu, doğal yolunu izlemeyi düşünürsünüz. Ne ki rüzgar birgürünür, bir kaybolur, ama nehir yıllardır akmakta olduğu yöne doğru akar gider.

Başınızdaki şimdiki yorumların pek çoğu bana pruvva rüzgarınının oluşturduğu bu beyaz dalgacıkların anımsatıyor. Ancak daha dikkatli bakarsanız tüm bunların altında, derinlerde nehrin aynı yönde aktığını ve soğuk ve rüzgarlı olmasına karşın günün kış değil bahar olduğunu görürsünüz. Buna tâ derinden inanıyorum, aksi halde savaşta dostluğumuzun anlamsız olduğuna, askerlerimizin Volga ve Normandiya kıyılarında, Sivastopol dağlarıyla Okinava tepelerinde boğu boşuna kan döktüklerine inanmak gerekirdi..

Bana öyle geliyor ki hem Amerikalı bir yurtsever, hem de aynı zamanda Rusya'nın iyi bir dostu olmak arasında bir çelişki yoktur. Bunun da ötesinde, böylesine zor bir dönemde bana göre

iyi bir Amerikalı olmak, Rus halkının iyi bir dostu olmak demektir, aynı şekilde iyi bir Rus olmak Amerikan halkının iyi bir dostu olmak anlamına geliyor.

Ben, daha da ileri giderek şunu söylemek istiyorum: Böylesi zor dönemlerde Amerika'da Rusya'nın iyi bir dostu olmak ve Rusya'da Amerika'nın iyi bir dostu olmak, çocuklarınıza iyi birer baba olmak anlamına geliyor, hatta bu, çocuklarınıza iyi birer baba olmanın tek seçeneğidir. Çünkü babalar arasındaki düşmanlık, çocuklar arasında savaşa döndürür. Oysa babalar arasında dostluk, çocukların kardeşliğine yol açar..

Kimi zaman şunları duyuyoruz: Evet, bizler, yani savaşı yaşayan kuşak, yeni bir savaş istemiyoruz ve istemeyeceğiz ama bakalım çocuklarımız ne diyecek, yeni bir kuşak belki de daha farklı düşünecek? Doğrudur! Eğer biz farklı düşünmüyorsak, çocuklarımız da farklı düşünmeyecektir. Örneğin eve döndüğünüz zaman, iki, üç, beş, on yaşındaki çocuklarınıza yeni bir savaş olasılığı hakkında ne düşündüklerini, böyle bir savaşı isteyip istemediklerini sorunuz. Çocuklara böyle şeyler sormak çok saçma diyeceksiniz. Ve ben sizleri şöyle yanıtlayacağım: Evet, tabii ki çocuklara böyle birşey sormak çok saçma. Çünkü onların yanıtı şimdi değil ama doğrulukla 16 yıl sonra, sizin yanıtınıza bağlı olacak, yani yalnızca sizin yanıtınıza, babaların yanıtına!

Amerika'yı üç haftalık ziyaretim süresince birkaç kez çeşitli toplantılarda konuşmalar yaptım ancak her konuştuğumda beni dinleyen kim olursa olsun, aynı üç şeyi söyledim: Öncelikle, halklarımız arasındaki dostluktan, ikinci olarak halklarımız arasındaki dostluktan, üçüncü olarak halklarımız arasındaki dostluktan söz ediyorum. Bunları tekrar etmekten hiç yorulmayacağım, çünkü bu çocuklarımızın yaşamında en başta gelen sorundur ve uzun vadede insanlığın yaşamının en önemli sorunu olacaktır.

Bu arada, Amerika'daki herkesin bu sorunun önemini kavramış olmaktan uzak olduğunu düşünüyorum. Bunların başında ne yazık ki çok sayıda Amerikalı gazetecinin bulunduğu söylemem gerek. Çeşit çeşit insan vardır, ve çeşit çeşit gazeteci vardır. Vicdan özgürlüğü iyi bir şeydir ancak ne yazık ki bazı Amerikalı gazeteciler bu özgürlüğü, vicdana sahip olmama özgürlüğü olarak algılıyorlar. Tanrı onları yargılayacak, onlar ve patronları hakkında konuşmak istemiyorum. Ben sizlere diğer türden gazetecilerden söz etmek istiyorum: O tür gazeteciler ki içtübüdür, sözcüklerinin sorumluluk duygusunu her zaman kavrayamıyorlar. Rusya'da bir deyişimiz var: Söylenmiş olan söylenmemiş olamaz.. Bu tür gazeteciler nedeniyle Rusya'yla ilgili onca kaba ve adaletsiz sözcük dünyayı dolaşıyor.

Geçtiğimiz günlerde, bir yıl kadar önce Rusya'yı ziyaret etmiş bulunan Amerikalı bir dostum bana kaygıyla, sıradan Rus insanının geçmişte olduğu gibi Amerika ve Amerikalılara açık yürek-

lilik ve dostlukla yaklaşıp yaklaşmadığını sordu. Ona hoşnutlukla "evet!" dedim.

Evet, "evet" dedim, çünkü sevindirici olan şu ki duyguları ve dostluğumuz nedeniyle insanlarımızın çoğunluğu sizlerin gazetelerinizi okumuyorlar. Haklı olduğumu sanıyorum. Çünkü Rus halkı gibi savaşta onca şey yitiren, onca acı çeken ve savaştan bıkan bir halk, kötü niyete, iftiraya, felaketlerine karşı "oh olsun!" der bir tavrı takınılmasına karşı son derece duyarlı bir tepki gösterir..

Burada sık sık, biz Rusların yabancı gazetecilerin bizler hakkında tüm gerçeği yazmalarını istemediğimizden söz ederler. Bu doğru değildir! Ben, yaşamınızda utanacağımız herhangi birşey, hoşlanmayacağım ve Amerikalı dostlarımdan herhangi birisine gösteremeyeceğim herhangi birşey bilmiyorum. Rusya'da yalnızca birkaç ay kalan ancak herşey hakkında kesin şeyler yazan bir takım gazetecilere ne demeli? Bunlar pek çok Rus ailesinin Moskova'da tek bir odada barındığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur. Bunlar insanların yokalt biçimde giyinmiş olduklarını, yolda sokakta sık sık iyi giyinmiş birisine rastlanmadığını ancak yamalı pantolonlu bir adamın annesinin solmuş paltosuna sarınmış bir çocukla karşılaşmanın mümkün olduğunu yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, doğrudur! Bunlar bazı köylerde tek bir erkeğe rastlanmadığını, insanların inekleri kullanarak tarla sürdüğünü, evlere sahip olmayan ailelerin yeraltı sığınaklarında yaşadığını yazıyorlar. Bu doğru mudur? Evet, Doğrudur!

Gazetecilerin yazdıklarına kıılamayız, kıılamak istemiyoruz. Evet, bu böyle, acı bir gerçek! Ancak bana yanıt verebilir misiniz, Rusya hakkındaki o kitapları makalelerde satırlarda ve satırlarlarında sık sık rastladığım ve normal bir insanın anlayamayacağı o şeytan zevkin nedeni nedir? Mr. White, neşenin kaynağı nedir? Almanlar Rusya'nın yarısını yakıtından ailelerin tek bir odada yaşamakta olduğu olgusu mu? Neşenin nedeni bu mu? Çocukların annelerinin eski ve yırtık paltolarını giymelerine neden seviniyorsunuz? Çünkü hem yeni paltolar dikip hem yeni silahlara üretecek kadar zengin değildik. Silahları yegledik. Kadınlarımızın gözlerinin yaşlı olmasına, köylerde onca az erkek bulunmasına niye seviniyorsunuz? Çünkü o erkekler Stalingrad'dan Berlin'e tüm kentlerin kanlı sokaklarında can verdiler. Buna niye seviniyorsunuz, soruyorum size? Eğer aynı felaketler Amerikan halkına yaşamış olsaydı, halkımız buna sevinmeyecek, tam tersine, sizlerle birlikte yas tutacaktır. Bizler Rus aydınlarıyız. Üzüntüme şeytanca bir sevinç göstermeye kalkışan kişileri öylesine ağır bir manevi yargılamayla lanetlerdik ki, hiçbir basın özgürlüğü yardimlarına koşamazdı!

Değerli dostlarımız! Her insanın bir kalbi vardır, benden daha iyi biliyorsunuz ki her insan yaralanmış zaman çok duyarlı bir tepki gösterir. Bizim

15

BEHİÇ PEK

“Nükleer Savaş Tehlikesi sürerken, herşey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir...”

□ Dünya Gençlik Yılı'nı geride bırakıp Uluslararası Barış Yılı'na geçiyoruz. Gençlik Yılı'nın kısa bir değerlendirmesi'ni yaptıktan sonra Barış Yılı üzerine düşüncelerinizi söyley misiniz?

■ Dünya Gençlik Yılı geldi geçti. Fakat bir iz' kaldığını sanmıyorum. Gençlik Yılı'nda bir yığın genç, çeşitli nedenlerle okullarından atıldı. Atılmayanlar gittikçe ilkelleşen bir eğitim sistemi içinde bırakıldılar. Mezun olabilenler işsizlikle karşı karşıya kaldılar. Okullardaki gençlerin yanısıra okumayan gençler de, yaşadığınız akıl almaz dönem içinde işsiz kaldılar veya son derece düşük ücretlerle çalıştırıldılar. Gençler için sadece ufak tefek, göstermelik jestler yapıldı. En önemlisi, gençlerin küçümsemeyecek bir bölümü Gençlik Yılı'nı hapishanelerde geçirdi. Kısacası gençlere değer veriliyormuş gibi olsun diye herhangi bir yılın adı "gençlik yılı" oldu. Şimdi Barış Yılı'nın gerçekten barış için atılmış bir adım olmasını diliyorum. Fakat Gençlik Yılı için de iyi düşüncelerimiz vardı. İstiyoruz ki, Dünya Barış Yılı, gençlik yılı gibi anlansın olmasın.

□ Barış Yılı'nı silahlaoma yarışının daha da tırmandırarak istendiği, uzayın silahlandırılması çalışmalarının yapıldığı bir dönemde karşıyoruz. Böyle bir ortamda Barış Yılı'nın bizlere kazandırabilecekleri neler olabilir?

■ Barış Yılı'nda silahlanma yarış ve nükleer savaş tehlikesi daha yoğun ve sistemli biçimde duyurulabilir. Kalıcı bir barış sağlanamazsa dünyamızın belki de çok yakın bir zamanda, uzaydan silineceği anlatılabilir. Barış, aynı zamanda devletler düzeyinin dışında, insanların sorunlarını bir hoşgörü ortamında konuşarak çözebilmeleri için günlük yaşama geçilebilir. Buna karşılık tüm insanların, bir nükleer savaşın ne olduğunu öğrenebilmeye, anlamaya çalışmaları çok yararlı olur.

□ Karikatür sanatının-sanatçısının da yapabileceği bir şeyler olsa gerek

■ Nükleer savaş tehlikesi sürerken, kesin bir barış sağlanamayacağıma göre, her şey gibi karikatürün geleceği de meçhul demektir. Öyleyse bu konuda herkes olduğu gibi, karikatürcülere de görev düşüyor. Bence bütün karikatürcüler özellikle Barış Yılı'nda (ve daha sonra da) barış için karikatürler düşünmeli, çizmelidirler. Bu arada, şunu da belirtmem gerekiyor. Karikatürcüler atın barış, insan hakları, düşünce özgürlüğü konularında bütün güçleriyle çiziyorlar.

□ Sayın Pek, "Biraz da Savaşalım" nasıl ortaya çıktı?

■ Savaş ve silahlar çocukluğumdan beri benim de ilgimi çekiyordu. Karikature başladıktan sonra, Gırgır'da arastıra savaşla ilgili karikatürler çizdim. Engin Ergönültaş, İrfan Sayar, Sarkis Paçacı, Hasan Kaçan ve Latif Demirci'yle birlikte "Mikrop" dergisinde çalıştığım dönemde, derginin kişiliğine paralel olarak ben de savaş karikatürlerini daha bilinçle, daha ciddiyetle çizmeye başladım.

□ Neden "Biraz da Savaşalım"?

■ Düzenli biçimde savaş karikatürleri çizmeye başladığımda "köşe"nin adı "Savaş ciddi bir iştir" idi. Mikrop'tan Gırgır'a dönünce yeni bir başlık altında çizmem gerekti. Gazetelerdeki "Biraz da gülelim" köşeleri kadar doğal olan "Biraz da savaşalım"ı başlık olarak seçtim. "Geleceğin sahipleri gençler" in eline silah verilip savaşa yönlendirilmesinde nasıl şaşırıldıklarını ve tepki gösterdiklerini çizmeye çalışıyorum...

□ Öyleyse "Biraz da savaşalım" desek ne çizersin?

laiklik tartışması ve DINDAR GENÇLER

İsmail Gül

“Başörtülü öğrenci dersten çıkartıldı.”, “Türbanlı öğrenci Danıştay yolunda”, “Belediye hoparlöründen dini yayın yapıldı.” haberlerinin hemen ardından “irtica hortluyor” “En büyük tehlike kızıl ve kara irtica” haberleri gazetelerin birinci sayfalarını kaplayıvermişti. Zamanlama kusursuzdu. Halkın örgütlü ve etkin katılımına kapalı tutulan, parlamentosu özel koşullara ve etkilerin altında olan, dolayısıyla, bak arama ve denetim yollarının tıkalı olduğu bir siyasal rejim karşısında “değişim ve onarım” isteklerinin giderek arttığı, nesnel olarak birlik güç oluşturma sürecinin hızlandığı bir dönemde bu haberler kusursuz bir zamanlamayı yansıtır.

Bu gazete haberlerinin hemen ardından “değişim ve onarım” isteklerinin yanında nesnel olarak yer almış dindar yurttaşların inançları üzerindeki baskıların arttığı gözlemlendi. Buna paralel bir gelişmede bakanlıkların içerisindeki mesiciler, TBMM’de büyük bir camii yapımı, okullara konulan zorunlu din dersleri vb oldu.

Bu paradoksla başlamak, ilerici sol gençliğin dindar gençlere ilişkin tutumunu sorgulamayı büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. Herşeyden önce bu paradoks, din kavramının nesnel koşullardan ve gelişmelerden bağımsız olamayacağını, bu koşul ve ilişkilerin değişim sürecine bağlı bir kavram olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda, soyut ve diğer toplumsal gelişmelerden bağımsız bir din kavrayışının, yorumunun da olamayacağını gösteriyor. Toplumsal değişim ve çatışmalara bağlı olarak din kavrayışı ve oluşum biçimleri, din-devlet, din ve sınıflar ilişkileri de değişiyor.

Örneğin burjuvazi ve köylülüğün feodaliteye karşı çıkışları, ilahlı ayaklanma vb gibi doğrudan biçimlerin yanı sıra, dinin özel yorumuna dayanan mezhepçilik görüntüsü altında da olabiliyordu. XII. yy Fransa’da mülkiyetin kaldırılması, katolik kilisesinin zenginleşmesine son verilmesini, ilkel hırsyanlılığı dönülmesini öneren Valdensler, Papaz John Ball’ın önderliğindeki köylü ayaklanmaları gibi Lutherçilik de din kavrayışının toplumsal gelişmelere ve sınıf ilişkilerine bağlı olduğunu gösteriyor. “Derebeylik egemenliği ile gittikçe sınırlanan özgür köylülerin de kendilerini katılmasıyla güçlenen muhalefetteki tüm mülkiyet sahibi

tabakalar, fazla zengin olmayan soyluların çoğunluğu, kentliler ‘kentli ilanlı Lutherçi islahat hareketi çevresinde toplandılar. Lutherçi hareket de, kendinden önce gelen ve feodaliteye karşı çıkan öteki dinsel hareketler gibi dinsel görünüşler ve nedenler arkasında belirmekle birlikte, gerçekte burjuvazinin feodaliteye başkaldırışının ifadesiydi.” (1).

Bizim geçmişimizde de bunun örnekleri çoktur. Şeyh Bedrettin olayı bunun en çok bilinen örneğini oluşturuyor. Sorulduğunuz bu örneklerden, bu olgunun salt düne ait olduğu çıkartılmamalıdır. Aynı zamanda bugüne de aittir. Latin Amerika’da, büyük toprak sahiplerine ve cuntalara karşı köylülüğün ve öteki muhalefet güçlerinin, toprak ve özgürlük isteyen devrimci demokrat hareketlerin papaz önderlerinin çok olduğu biliniyor.

Öte yandan bu hareketlere teorik destek sağlayan kristiyanlığın özel yorumlarının ve mezheplerinin olduğu da bilinir.

Söylediklerimizle yetinilirse, dinin bütün yorum ve özel biçimlerinin genel olarak egemen sınıflara ve varolan toplumsal yapılara karşı, muhalefetin yanında her zaman yer aldığı ve alacağı sonucu çıkartılabilir. Bu da gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmak demektir. Dinin, genel olarak ele alındığında, ideolojik olarak geleneksel yapıların korunmasında, egemen sınıfların iktidarlarmı sağlamlaştırma ve varolan her zaman önemli bir işlevi olmuştur. Halkın dinsel inançlarının egemen sınıflar tarafından kendi politik çıkarları ve eylemlerinde kullanılması hemen her zaman görülmüştür. Bunun en uç örneği faşist hareketlerde görülmüştür. “Faşistlerin dinsel öğelere dayanarak, siyasal biçim değişimlerine yöneldikleri, dinciliğin faşist düzenlerin oluşmasında etkinliği ise tartışılmazdır. Çatışmada da gerek Almanya, gerek İtalya’da aynı olgunun yinelenmesine şahit olduğumuz bir gerçektir. Aynı biçimde ‘John Birch Society’, ‘Ku Klux-Klan’ ‘Christian Anticommunist Crusade’, ‘La Creig Fléchee’ gibi faşist örgütlerin dinsel ilkelere dayanarak görüşlerle faşist düzenlere yöneldikleri görülmektedir” (2).

Sol düşüncenin en temelli öğelerinden birini Laizm oluşturuyor. Laik sözcüğünün kökeni, kalabalığa, halka, yığına ait anlamındaki yunanca Laikos’dan geliyor. Tevrat

ta Laca, rahipler ve kendini tanrıya adanmış kimseler olan Lev’lerin dışında kalan halk yığını anlamında kullanılmıştır. Sözcüğün kendi başına anlamından da görülebileceği gibi, laiklik, en genel tanımı ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demektir. Tanrısal gelişimi içinde laik kavramı, her türden dinsel inanca eşdeğer özgürlük tanımak, her türlü dinsel baskıdan ortadan kaldırılması demek olduğu kadar dinin kamu hizmeti olarak kabul edilmemesi, din için devlet bütçesinden harcama yapılmasının yasaklanması, bireyin bireysel vicdanı ile ilgili herşeyin okullardan uzaklaştırılması demektir. Bu nedenle, Türkiye’de laiklik adına çeşitli inanışları ve dinsel inanç yerleş-tirmeye yönelik girişimler, büyük bir çelişkiyi ve politik çıkarı öne koyan bir tutumu yansıtır. Laiklik, insanlar üzerinde baskı ve yasaklara yöneliyor, din ve mezhep ayırımı dönüşüyor. İlerici ve sol güçler, her türlü dinsel baskıya son verilmesinden yana olmak durumundadırlar. Dinsel inançlara, dindar yurttaşlara özgürce kendilerini anlatma, ibadet etme, gereklerini yerine getirme olanağının verilmesini istemelidirler.

Dindar gençliğe ilişkin tutumu sorgularken, bu genel gerçekleri hep gözönünde tutmak gerekiyor. Türkiye gençliği ilericisiyle, dindarıyla dev gibi yığılmış sorunlarla karşı karşıyadır. Sorunlar, bütün gençlerin ortak sorunlarıdır. Örneğin üniversitede, YÖK sisteminin bir sonucu olarak ortaya çıkan öğrenci kıyımı dindar gençleri, ilerici gençlerden ayırmaktadır. Kısıtlanılmış yurtlar ve barınma sorunu, kötü yemekler ve beslenme sorunu, vizeler ve ağırlaştırılmış ama-demik düzenlemeler, öğretimdeki kalite düşüklüğü vb sorunlar dindar ilericiler ayırımı yapmaktan bütün öğrenci kitlelerinin ortak sorunudur.

Üniversite yaşamına katılmaktan, yönetim ve karar süreçlerinde yer almaktan, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinden diğer gençler kadar, dindar gençler de yararlanacaklardır. Sorunlar ortaktır, sorunların çözülmesinden sağlanacak yarar da ortaktır. O zaman sorunları çözmek için gösterilecek çaba da ortak olmak zorundadır.

Dindar gençlerin nesnel olarak bugünkü siyasal ve toplumsal düzenlemelere karşı oldukları açık bir gerçektir. Kimi birimlerde yöneticilerin gerçek kimliklerini gizliye-

rek, dindar gençlik kümelenmeleri ile kurdukları ilişkilerle dayanarak elde ettikleri kısmi rahatlamalar geçicidir. Kalıcı kazanımlar elde etmek, bu nedenle, ilerici gençlerle birlikte ortak sorunlarını çözmeye yönelmekle olacaktır.

Bugün öğrenci gençliğin en önemli sorunu, sendikal örgütlerin yaratılması sorunudur. Öğrenci derneklerini oluşturma sürecinde ilerici demokrasinin yararlarının bilincinde olan gençlerin karşılaştıkları engeller, dindar gençlerin inanışlarının gereklerini yerine getirme sürecinde karşılaştıkları engellerle aym türden, aynı kaynaktır. Bu nedenle dindar gençler öğrenci gençliğin sendikal örgütleri olan öğrenci derneklerinin yaratılması sürecine katkıda bulunmak zorundadırlar. Bu durum ne ilerici bir genç için kötü bir yakınlaşma olur, ne de dindar bir genç için. Bu, sendikal örgütlerin yaratılması için, üniversite yaşamına en geniş katılımı sağlanmasın için alınması zorunlu bir adımdır.

Kaldı ki, öğrenci dernekleri hem yasal olarak hem de ilkel bakımdan, politik ve dinsel inanç ayırımına dayalı olmamak zorundadırlar. Her türlü politik düşünce ve dinsel inanıştan genç bu derneklere üye ve yönetici olabilir.

İlişkide ayırın çizgisi, “Ben bir ilerici olarak, ders saatlerinin namaz vakitlerine göre düzenlenmesini talep etmem ama, dindar gençler böyle bir taleple ortaya çıktıklarında da desteğini esirgemem” olmalıdır. Ayrıca örgüt içi demokrasinin sağlanması için gösterilecek çabalar ve anlayış birliği, öğrenci derneklerinde her türlü düşünce ve inançtan gençlerin birlikte var olmalarının kalıcı temelini oluşturmaktadır. Kuşkusuz, öncelikli birlik-telik, daha öncede belirttiğimiz gibi öğrenci derneklerinin öğrencilerin hak ve çıkarlarını savunmak zorunda olan sendikal örgütler olduğu konusunda sağlanmalıdır.

Hem laik olunmalı, hem de dindar gençlerle ortak sorunlar etrafında, öğrenci derneklerinde birlik-telik sağlanmalıdır. Bu birlik-telik laik olmaya zarar vermez; tersine demokrat ve laik olmanın gereği budur.●

1- ÇETİN ÜZEK, Din ve Devlet Ada Yayınları, s. 48
2- A. G. Y., s. 105

(biçimcilikle), natüralizme kaçmak temayülleri (eğilimleri) gösterilmedi mi? Vahşasıl (kasaca!) kafiyeler, sesler de dahil olmak üzere diyalektik-maaz (diyalektik olarak) sentetik (bireşimsel), aktif bir realist şiir şeklinde, ruhların mühendisi olan şairin, ahengi (uyumu), kokuyu, resmi (filan adeta nazarı itibara (göz önüne) almaksızın basite kaçması, kolayı araması doğru mudur? Şekli tayin eden (belirleyen) muhtevadır (içeriktir). İyi, doğru. Fakat muhtevada renk, koku, ahenk, resim filan filan en muğlak (belirsiz) akışlarıyla mevcut... Kaldı ki bu muhtevayı aktif olarak, sadece fotoğrafla adese (merceği) gibi değil, bu muhteva üzerinde müessir (etkili) olarak en uygun çerçevesinde şekillenecek (biçimlendirilecek) üslubun ne kadar çok tarafı (çokyönlü) olmasın lazım... Realiteyi daha yüksek, daha doğru, ona daha layık bir şekilde ifadeyi araştırıyordum.¹⁰

11. Bence bugün yeni realist edebiyatın en ön planda tutulması lazım gelen tarafı, tesiriciliği,

öğreticiliği, okuyucuyu hayatta, pratikte daha müessir kılabilmek için ona yol göstericiliğidir. Bunu ise çok usta bir surette yapmak lazım. Aksi takdirde roman "roman" olmaz, şiir şiir olmaz aadece panfile (risale), yahut vâz ve nasihat olur ki bunlar da lazım olmakla beraber şiir. roman, hikâye nev'ine (türüne) dahil değildir.¹¹

12. Gel gelelim sairanelik bahsine. Bu tabirle neyi kastettiğimi anlatmıştım. Şimdi bir soruyorsun, bundan da istifade edilmeyecek mi? Bence aktif, terbiyeci (eğitici), tesirci, realist edebiyatta bu unsurdan istifade edilemez. Çünkü, evvelâ "tabir caizce (deyim yerindeyse) "gayri edebidir" (edebiyata aykırıdır), saniyen (ikincisi) demogojiktir, pratikte realist edebiyatın sanat çerçevesi içinde kaldığı müddetçe demogojiden sakınması lazımdır kaanâmedeyim. Demagoji bazan müessir ve hattâ lüzumlu bir silah olabilir, kullanılması lazım gelen yerler ve şartlar vardır ve buralarda kullanılmaması belki hata ve sekte-lik olur. Fakat bu silahın tesiri muvakkattir, geçicidir, halbuki realist edebiyatın terbiyeci rolü devamlı, gitgide artan, derinleşen, anlatarak, izah ederek inandırıcı ve pratikte bu suretle müessir olan bir roldür. Kısaca demek istiyorum ki realist edebiyat benim anladığım mânada bir ajitasyon vasıtası (kışkırtma aracı) değildir.¹²

13. Kahraman ister fert, ister kitle olsun. Edebiyat, sırf edebiyatta, güzel sanatlardaki romantizmin bu tarafını ihmal etmemeliyiz. Aynı şeyi lirizm için de söyleyebiliriz. Lirizmi toptaninkâr, realitedeki bir vakıayı (olguyu) inkâr etmek olur ki bunun realizm ile alakası yoktur. Lirizm, dozunda, ayarında realist bir sanat için, herseyden evvel realite üzerinde bilmukabele müessir (karşılıklı etkili) olmak isteyen faal bir sanat için bu müessiriyeti (etkülliliği) daha kuvvetli kılan bir unsurdur. Hülâsa edersek (özetlersek)... roman-çık ceryandan (akımdan) ve... lirizmden unsurlar almak. -Ersen bugün her ikisinin de realitede mevcut olduğundan- tesirci bir realist sanatı daha tam ve kâmil (olgun) yapar.¹³

14. Realite -çok şükür- kötüyü ihmal etmemekle, müstekreh (tüksinç) taraflarımızı hasıraltı etmemekle beraber, iyiyi önplana geçirmemizi mümkün kılyor, yani böyle yapmakla realiteden uzaklaşmıyoruz, belâkis (tam tersine) ona yaklaşıyoruz, onu en doğru aksettiriyoruz... Realite her şeye rağmen bizi iyimser, ümitli kılan bir realitedir.¹⁴

15. İnsanın kanlı yahut kansız büyük felâketi ve ıstırapı dediğimiz şey, küçük şahsi felâketlerin, şahısların çektiği ıstırapların dışında değil, bunun diyalektik bir sentezidir. Ve şahsın şahsi felâketleri dışında mücerret hiçbir insanlık ıstırapı yoktur. Bu mesele bilhassa (özellikle) biz edebiyatçılar için üzerinde durulacak ıstı- rap. Başka bir bakımdan da, şahsi küçük felâketi olmayan, şahsın ıstırap çekmeyen yahut çekmediği farzolan (varsayılan) bir insanın beşeriyeti mustaribe namına (acılı insanlık adına) ıstırap çekmesi mümkün olmadığı gibi, yani böyle bir şey bugünkü dünya şartlarında olmayacağı için, canlı, etli kanlı, bir mahluk olarak bir edebiyat eserine sokulması pek uydurma olur.¹⁵

16. Bence büyük sanat kitaplarını, sahipleri sahte- lerinden ayıran hususiyet şudur: Oları durgun, taş kesilmiş olarak değil; olan olduğu gibi, yani doğuş, oluş ve ölüş akışında aksettirmek.

Dünyü öğrenip, bugünü anlayıp, yarını sezebil- mek.¹⁶

17. Mazide melce aramak kaçaklıktır, ama bir asır sonrasının dalgasına düşmek de kaçaklık. Asnımı- zı bütün sefalet ve büyüklüğüyle, ölen ve doğan unsurlarıyla anlarsak ve faal olarak asnımızın kav- gasına "hayat" cephesinden iştirak ederek ve kendi asnımızın saadete kavuşacağına inanarak yaşadık diyebiliriz. Şimdi şiir için, roman için, hikâye için olsun bu temanın ne geniş, ne tefer- ruatlı ve tekrardan tekrarlana bitmiyecek im- kânlar verebileceğini düşün.¹⁷

18

1) İstiyorum ki okuyucu 12.000 mısra bittik- ten sonra vicak vicak insan kaynaşan bir mahşer- den geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mah- şerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen (belli) bir devirdeki, muhtelif (çeşitli) sanırlara menaup Türkiye insanları vasıtasıyla Türkiye'nin muayyen bir tarihi devredeki sosyal durumu anlatsın. Tabii donmuş bir halde değil, diyalektik seyri (yol alışı) ve akışıyla. 3) İstiyor- um ki, ikinci plânda, Türkiye cemiyetini (top- lumunu) çevreleyen dünya durumu - muayyen bir devrede- anlaşılsın. 4) İstiyorum ki nereden gelinip, nereden olunduğu, nereye gidiyeceği? su- aline- sahanım içinde azami imkânlarla cevap veril- sin. Bu dört nokta ana meselemdir. Tehlike "şe- macılığa" düşmektir. Şemacılıktan kurtulmak için insanları ve hadiseleri mümkün mertebe çok taraflı olarak vermeğe çalışmak lazım.¹⁸

19

Kanım şu ki, sanatta en büyük tehlike sekte- rik. Böyle olduğu için, kendi görüşümü zorla ka- bul ettirmek istemem; bütün öbür görüşleri de ka- bul ederim. çünkü gerçek, ancak çelişkilerin birli- ği ile kavranabilir.¹⁹

20.

Sanat bahsinde sekte-rik en büyük düşmanımız- dır. Sekte-rik nihilizmin bir çeşididir. Sekter, kendi zevkünden başka her şeyi, bütün görüşleri inkâr eder. Hele şekil meselesinde sekte-riğin kötülükleri sayılamayacak kadar çoktur. Kafiyeli, vezinli şiir yazılmaz diyenler de, kafiyesiz vezin- siz şiir yazılmaz diyenler kadar dar kafalıdır. Şiir öyle de yazılır, böyle de... Sanatkar, halka türküsünü dinletmek için en uygun şekilleri du- rup dinlenmeden, ömrünün sonuna kadar aramak zorundadır...²⁰

21.

Daha önce de söylediğim gibi, her sanatçı, özellikle de toplumcu, yani toplumcu gerçekçi sanatçı, yaşamının sonunakadar arayış içinde olacaktır. Bu arayış sürecinde o, her somut içeri- ğe en uygun biçimini bulmaya; bireyselliğini koru- yarak başkalarının taklit ve tekrar etmemeye ça- ba gösterecektir. Tek bir yasanın, gerçekliği toplu- mu kafası ve gözüyle yansımasına yasanın dışında, mutlak ve değişmez yahut sanat kuralı ve ölçü tanımayacaktır. Daha önce uygulamada denemiş sanat kurallarından yararlanacaktır kuşkusuz. Kendi halkının ve diğer halkların sanat gelenek- lerinden, kendi halkının ve diğer halkların klasik- lerinin geleneklerinden de yararlanacaktır. Fakat sadece bir trampen gibi yararlanacak, ayakta pranga gibi teşmiyacaktır onları.²¹

1- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hik- met, s. 141, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul

2- Nazım Hikmet, İt Ümr Kervan Yürür, s. 143, 1965, İstanbul.

3- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 51/52, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.

4- a.g.e., s. 68.

5- a.g.e., s. 268

6- a.g.e., s. 369.

7- a.g.e., s. 148/49.

8- Nazım Hikmet, Cemaevinden Memet Fuat'a Mektup- lar, s. 15, De Yayınevi, 1968, İstanbul

9- Nazım Hikmet, İt Ümr Kervan Yürür, s. 73, 1965, İstanbul.

10- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 25, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara.

11- a.g.e., s. 45/46.

12- a.g.e., s. 47/48.

13- a.g.e., s. 41/42.

14- a.g.e., s. 415

15- a.g.e., s. 240.

16- Nazım Hikmet, İt Ümr Kervan Yürür, s. 231, 1965, İstanbul.

17- Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar, s. 90, Bilgi Yayınevi, 1968, Ankara

18- a.g.e., s. 139.

19- C. Dobzynski, "Nazım'la Söyleşi", Yeni A Dergisi, Haziran 1974, İstanbul.

20- Ekber Babayev, "Nazım Hikmet Kendi Şiirini Anlatıyor", Altın Dergisi, Haziran 1975, İstanbul.

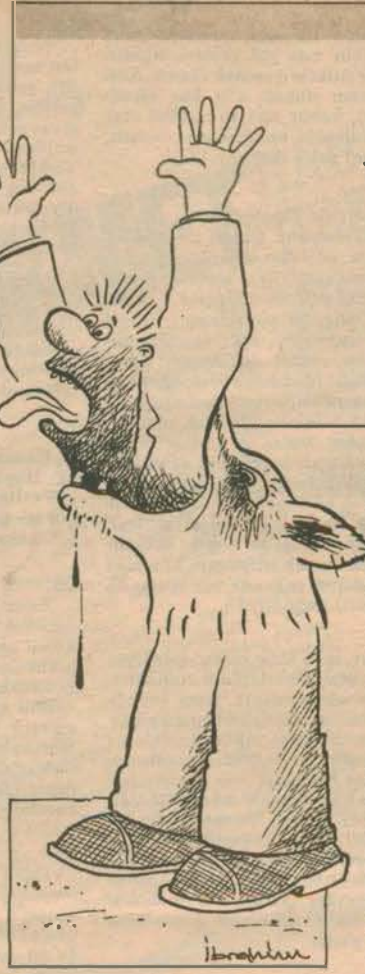
21- Ekber Babayev, Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hik- met, s. 364/65, Cem Yayınevi, 1976, İstanbul.

● ● Öğrenci demekle, son günler-
de basında yoğun bir şekil-
de tartışılmaya başlandı. Bu
bir yönüyle olumlu bir geli-
me, çünkü güncel bir konu olan
derneklerin farkına varıldığını bir
belirtisi. Bu arada, zaman zaman
dernekler hakkında yanlış suçla-
malara ve değerlendirmelere de ta-
nık olabiliyoruz. Böylesi yanlış
değerlendirmelerden biri de 3.12.
1985 tarihli Milliyet gazetesinde
"Düşünenlerin Düşünceleri" köşe-
sinde YÖK üyesi, Doç. Dr. Gürol Ata-
man imzasıyla yayınlandı.

Yazının başlığı oldukça ilginç:
"Öğrenci Demekleri Kurulurken
Aynı Hatayı Tekrarlamayalım".
İlgincilikler bu kadarla da kal-
mıyor. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın
değerlendirmesini kendi kale-
minden aktaralım; "Ancak üniver-
siteleri yaşanır olmaktan çıkaran
öğrenci hareketleri, öğrenci der-
nekleri tarafından organize edil-
miş ve bu başkaldırı zamanla
diğer eğitim ve kamu kuruluşları-
na yayılmış ve sonunda teröre
dönüştürülmüştür. Kabus olarak çok
geride bıraktığımız o dönemin
tekrar etmemesi ve bunun önlemlerinin
ciddi olarak alınması aydın
olma iddiasını taşıyanların vatan-
daşlık görevidir."¹ Yazının 1980
den sonra yayınlanan "Terörün
faturasını gençliğe çıkarma" mo-
dasına uyduğunu ve böylelikle de
politik/tarihsel bir değerlendirme
hatası yapıldığını söylemeliyiz. Her-
şeyden önce demokrasiyi savun-
duğu savında olan bu değerli pro-
fesörün kaynağı ve biçimi ne olur-
sa olsun terörün demokratik yaşa-
mason verilmesinin gereksizi ola-
mayacağını bilip savunması gere-
kirdi. Demokrasinin, demokratik
hak ve özgürlüklerin geniş halk yığ-
ınlanınca, keyfi engellemeler ol-
maksızın yasadışı baskılardan
uzak, kullanılmasıyla korunup ge-
lişebileceğini söylemesi gerekirdi.
Bunların yerine demokrasinin ger-
çek sahipleri kitlelerin demokras-
ye örgütlü sahip çıkışının bir aracı
olan demekleri, bu arada öğrenci
derneklerini, demokratik yaşa-
mın düşmanları olarak göstermek;
demokrasinin gerçek düşmanları-
nı, bunalmış yılların "iki iktidar
odakları"nı gizleme en hafifinden
de gözmezlikten gelme çabasıdır.
Bunları kavramak için günlük bası-
nı dolduran cuntalara ilişkin anıla-
ra bir göz atmak, C. Arcayirek'in
kutuplarının birini okumak yeter-
lidir.

Altmışlı yıllardaki gençlik ha-
reketleri ağırlıklı olarak demokrat
ve bağımsızlıkçı çizgi izliyordu ve
asıl önemlisi kendi kitlelerinin eko-
nomik akademik sorunlarına çö-
züm arayan kitlesel hareketlerdi.
Bu kitleler hareketin ayırım çizgi-
si, siyasal görüşlerden çok aynı
ekonomik ve akademik sorunları
paylaşmalarıydı.

Altmışların sonlarına kadar da
bu niteliklerini korudular. 1968
yılıının Temmuz ayında Gümişsu-
yu öğrenci yurdunu basan polisler
Vedat Demircioğlu adlı genç dö-
verek öldürdüler. Bu gencin fikir-
leri dışında sayın Prof. Dr. Gürol

Ataman'ı asıl ügüldirmesi gere-
ken özelliği ise şudur : Öğrenci
genç iğn Turan Emeksis'den son-
ra verdiği ikinci şehidin Ataman'ın
sözünü ettiği terörle hiç ilgisi ol-
mamıştı. Bu olaydan 6 ay kadar
sonra, 1969 Şubat'ta, gençler
Amerikan 6. Filosu'nun gelişini
protesto etmek amacıyla banşçı
bir gösteri planlıyordu. Gösteri-
den önce sağcı basındaki sütunla-
rın başlıkların baylı ilginçti: "Ya
Tam Susturacağız, Ya Kan Kus-
turacağız": "Kızılın Boğmanın
Vakti Geldi": "Kızıl Emperyaliz-
min Para ile Tutulmuş Uşakları"
En Ufak Bir Kıpırdanışta Gebert-
mek için And içildi"² Böylesine
gerilimli hale getirilmiş bir ortam-
da, 16 Şubat 1969 günü yapılan
gösteriye, bombalar, taşlar ve so-
palarla saldırılıyor, polis olaylara
seyirci kalıyor, 2 ölü ve yüzlerce
yaralı ile gösteri başlamadan bit-
iyordu. Olay tarihi "Kanlı Pazar"
olarak geçiyordu. Bundan sonraki
aylar ve yıllarda öldürülen gençle-
rin sayısı hızla arttı. Görüldüğü
gibi Türkiye'de "anarşi ve terör"ü
başlatan öğrenci demekleri değildi
Dönemin sağcı içişleri bakanının
olaylara bakışını yansıtan "İti ite
kırđnyoruz" sözleri, hem polisin
o dönemde niçin olaylara seyirci
kaldığını, hem de terörün asıl
kaynaklarını göstermesi açısından
çok aydınlatıcıdır. Terörün asıl
tırmadığı dönem olan yetmişli
yıllardaki olaylar çok kapsamlı
bir tartışma konusunu oluştur-
makla birlikte, bu tırmanışın
dönüm noktaları olan katliamlarla
öğrenci derneklerinin bir ilgisi ol-

"REKTÖR VESAYETİ İSTEĞİ ANTI- DEMOKRATİKTİR"

Cem Gönenç

madığını rahatlıkla söyleyebiliriz.
1 Mayıs 1977'de kırkı yakın insa-
nı öldüren öğrenci demekleri
değildi; Bahçelievler'de yedi gen-
ci, Kahramanmaraş'ta küçük be-
beler dahil yüzlerce yurttaşımızı
öldürenlerin de demeklerle ilgileri
yoktu. Prof. Dr. Gürol Ataman'ın
bu tarihsel gerçekler karşısında
söyleyebilecek bir şeyi olduğunu
sanmıyoruz ama bizim söyleyecek-
lerimiz henüz bitmedi.

Sayın Ataman yazısının deva-
mında, 2547 sayılı Yüksek Öğre-
tim Kanunu'nda yüksek öğretim
kurumu tarfına üniversite, fakülte,
yüksekokul, enstitü gibi kuruluşla-
rın girdiğini, 2908 sayılı Demekler
Kanunu'na göre ise her yüksek öğ-
retim kurumunda bir demek kuru-
labilmesinin belirtildiğini söyle-
mektedir. Demekler Yasası'nı ha-
zırlayanların YÖK'nda sayılan ku-
ruluşların bir birinde demek kuru-
labilmesini amaçlamadıkları yo-
lunda bir yorum yapan yazar, bö-
ylesi bir durumun "...kargaşanın
peşin bir zeminini yaratacağı"nı
iddia etmektedir. Bu kargaşayı ön-
leyebilmek için de her üniversite
de o rektörün vesayeti altında
olmak üzere (!) bir tane öğrenci
demekleri kurulabilmesini önermek-
tedir. "Devletin bir kurumu" olan
üniversite içinde kurulacak bir
demekün üniversite yöneticilerini
eleştirmesinin kamu idaresinin
zaafı anlamına geleceğini ve bu-
nun da anarşinin ilk adımı olaca-
ğını öne süren Ataman, "Yukarıda
belirtilen hususlar hiçbir zaman
demek kurma hürriyetini kısıtla-
ma şeklinde tefsir edilemez. Çün-
ki, öğrenciler üniversitenin adını
taşımayan ve üniversite içinde
faaliyet göstermeyen bir demek
kurabilirler"³ demektedir.

Belirtmek gerekir ki, öğrenci
demekleri kargaşadan yana de-
ğildir. Aslında YÖK kurulduktan son-
ra elliye yakın kez değiştirilen yö-
netmeliklerle, stadyuma çevrilen
anfilerde, YÖK'nun 44. maddesi-
nin yanlış yorumlanması sonucu
atılan kırkbin öğrenciyle vb. uyu-
lamazla üniversitede yaşam yete-
ri kadar kısımlıdır. Kaldığı ku-
rulan demeklerin kurulma biçim-
lerine bakıldığında da Ataman'ın
söylediği bir kargaşa yaşanmamak-
tadır. Öğrenciler kampüsü biçimin-
de bütün fakülteleri aynı fiziksel
mekanı paylaşan üniversitelerde
bir tek öğrenci derneği kumaya
yönelmişlerdir. Fakültelerin de-
ğişik alanlara dağıldığı üniver-
sitelerde ise yaşama ve çalışma
koşullarının önemli ölçüde farklı-
laşmasından bir sonucu olarak öğ-
renciler her fakülte için ayrı bir

demek kurmak zorunda kalmış-
lardır. Her fakülte için ayrı bir
demek kurmak Ataman'ın sandığı
gibi bir kargaşa kaynağı değildir.
Zaten kargaşa Ataman'ın kafasın-
da ve bir YÖK üyesi olarak korku-
sundadır. Öğrenciler ise bu konu-
daki alternatiflerini çok net bir bi-
çimde ortaya koymuşlardır: "Bi-
rim öğrenci demekleri bağımsız
tüzel kişiliklerini korumalı, ancak
amaçlar için kendi iradeleri ile de-
mokratik bir biçimde oluşturduk-
ları merkezi otoriteyi bağlayıcı ka-
bul etmelidirler. Bu yapı ise fede-
ratif örgütlenme ile sağlanabilir.
Öğrenci demekleri için doğal ve
gerekli olan örgütlenme biçimi, il-
ler düzeyinde federasyonlaşma ve
bu federasyonların ulusal çapta
bir konfederasyon çatısı altında
birleşmeleridir."⁴

"Üniversite" sözcüğünün an-
lamı "evrensel şehir"dır. Sanırız
isimlendirenler, üniversiteyi tüm
dünyadaki bilimsel bilgilerin öğre-
nileceği/öğretileceği ve yaratıcı
düşünceli bireylerin yetişileceği
bir yer olarak düşünmüşlerdir.
Yine sanırız, kendilerinden 2000
yıl kadar sonra (!) Prof. Dr. Gü-
rol Ataman diye birinin üniversite
içinde eleştiriye tahammül edeme-
yeceğini düşünmemişlerdir. Ata-
man kendisine göre var kabul et-
tiği kargaşayı önlemek için iki
yol öneriyor. Bunlardan ilki 'Rek-
tör vesayeti' dir. Doğrudan rektö-
re bağlı onun emir-komutasında
çalışan öğrenci demekleridir. Bu
öneri hangi demokrasi anlayışı ile
mazer gösterilebilir. Ataman'ın
istediği patronun yönetiminde, iş-
çilerin haklarını arayan bir sendi-
kadır. Zaten Ataman da böyle bir
sendikanın işçilerin haklarını
korumaktan çok patronun çıkar-
larını koruyacağını bilerek bu
öneriyi getirmektedir. Ataman'ın
sözünü ettiği 'yönetimin zaafa
uğraması'nın önüne geçmenin en
güvenilir yolu, sandığı gibi 'rektör
vesayeti' değildir. Öğrencilerin,
öğrenci demekleri eliyle kararalma
ve uygulama sürecine katılmalan-
dır. En sağlam yöntem ve demok-
rasinin gereği de budur. Bölüm or-
ganlarından fakülte kurullarından
üniversite kurullarına kadar her
birimde diğer çalışanların yanı
sıra öğrencilerin yer almasının
sağlanmasıdır. Öğrenci temsilciliği
mekanizmasının geliştirilmesidir.
Bu bakımdan Ataman'ın verdiği
Amerikan üniversiteleri örneği ta-
lihsiz olmuştur. Ataman'ın öner-
diği ikinci yol da 'üniversite adını
taşımayan' ve 'üniversite dışında
faaliyet gösteren' sözüm ona
öğrenci demekleridir. Ataman
fantazilerle yaşayan bir kişiliğe sa-

RIZA ARAT

1904-1971 yılları arasında yaşayan fotoğraf sanatçısı Margaret Bourke-White'in fotoğraflarından oluşan "İnsancıl Görüş" adlı sergi, geçtiğimiz aylarda Ankara ve İstanbul'da açıldı.

"Beni daha da çok ilgilendiren, fotoğrafın, bence oredceyse kutsal sayılabilecek olan, tarihin bir anıyı yakalamaya işlevidir. Gerçekliğin bir anıyı tutmak ve bunu öyle bir seçmeyle ve biçimle yakalamak ki, yakalanan durum gerçekteki durumdan daha fazlasını anlatsın."

1945'te kendisiyle yapılan bir görüşmede bunları söyleyen Margaret Bourke-White, güzel sanatlar eğitimi gördükten sonra sanayi çağını anlatan fotoğraflarla ilgi çekti. Fotoğrafa verilen ağırlığın artmasıyla birlikte dergiler için çalışmaya başladı. Bir yandan da fotoğraf görüşlerini geliştiriyor, ilgi duyduğu konularda çalışabilmek için gerekli koşulları yaratıyordu. İnsanlığın durumunu anlamaya önemini kavrayan, toplumsal sorunlara büyük ilgi duyan Bourke-White, bir konferansta şöyle demişti: "Bugün dünyadaki olaylar kayıtsız kalmamaya çalışarak ciddiye almalıyız. Fotoğrafların yapabilecekleri çok fazladır, çünkü gerçek, fotoğraflarda yer almanın bir yolunu bulabilmektedir. Bugün öyle olaylar oluyor, habercilerin arkasından yaşamalarını etkileyen öyle güler var ki, gerçekçi görmek fotoğrafçının işlevi olmuştur."

Margaret Bourke-White, tarihi kavramayı, gerçekleri anlamayı ve göstermeyi, bir anı seçip olarak tarihin ve yaşamın denizliğini yansıtmayı iş edinerek, Amerika, Sovyetler Birliği, Arktika, Çekoslovakya, Macaristan, Fransa, İngiltere, Romanya, Türkiye, Suriye, Çin, İtalya, Almanya, Hindistan, Cüney Afrika ve Kore'ye gitti. İnsanlığın karşı karşıya olduğu her sonuna büyük ilgi duyarak toplumlar, toplumsal yaşamı, duyguları, acılarını, savaşlarını, ölümlerini gözlemledi. 1945'te Buchenwald ölüm kampına giderek dayanması güç, fakat yapılması zorunlu tarihi bir görevi yerine getirdi. "Öyle bir gaddarlardan belcemece gerçekliği insanca duyurmak. Bu yüzden neşriyatlarda kitaplar, belgeler, çizimler için kendimi zorladım."

İnsancıl ülkelerinden ölüm vermeden dolu dolu bir yaşam süren Margaret Bourke-White öldüğünde, 15000 fotoğrafının, 20000 negatifi bulunmuş, yayınlanmış ve yayınlanamamış birçok yazı da bırakmıştı. Margaret Bourke-White

BOURKE-WHITE

FOTOGRAFA İNSANCIL BAKIŞ

O da Arkadaşını Buldu, 1945, Eria Kampı

ülkemizde, fotoğraf çevreleri dışında pek fazla tanınmıyordu. İstanbul'dan sonra Ankara'da açılan bu sergiye de ne ölçüde tanınacağını söyleyebilmek güç. Günümüzde insanlara hakettikleri değeri pek verilmiyor. ABD'nin bütün başkaları biliniyor da, sanatçıları, hele ilkeli ve ilenye dönük sanatçıları ancak özel çabalarla tanıtılabiliyor. Reagan ABD'nin şimdiki başkanı, Bourke-White ise artık yaşamayan ünlü bir fotoğrafçı. Reagan, düşüncesine kadar giren ölümü dünyayı üstüne örtüp uzaya yaymak için insanlığın geleceğini hiçe sayıyor. Margaret Bourke-White'ın tüm yaşamını insanı soruncaya, acılarını belcemece, dindinmeye yönelmiş. Başında sürekli Reagan'ın tanınması kolay mı? Ama sonuçta, fotoğrafa da, yaşamda da, kazananın insanlığı görsün olacağına hiç kuşku yok. Yarı Reagan, insanlığın geleceğini hiçe sayarak çıkar çevreleri kopu-
yan herhangai bir yönetici olarak anılmamak. Bourke-White'a, görüşleriyle insan sevgisiyle, fotoğraflarıyla dahi anlatılan ve acıklılıkla ölmüşlüğüne.

Serginin ilk bölümünde 1930-32 arasında ve 1941'de Sovyetler Birliği'nde çekilmiş fotoğraflar yer al-

yor. Çalışan insan portrelerinde, kadını, erkeği, çocuğuyla, insanların özgülüğü gözleniyor, yaşamlarındaki derinlik hissediliyor. Otomobil fabrikasının çocuk yuvasındaki ve köy okullarındaki çocukların yüzlerindeki ışıksa, yalnızca güzel tonları yaratmakla kalmıyor sevgiyi ve umudu da olanca sıcaklığıyla yansıttıyor. 1936'da Amerika'nın glineyinde çektiği fotoğraflarında, Margaret Bourke-White'in toplumsal sorunlardan ne denli etkilendiği, insanlara ne denli yakın olduğu görülüyor. Yüzlerdeki ortak anksiyet, acı, ancak onları çok iyi tanıyan birinin görebileceğini kuşku yok. Çekoslovakya'da 1938'de çekilen okul fotoğraflarında, Bourke-White'in çocukların dünyasını ve neşesini de anladığını kanıtıyor. 1946-48 arasında Hindistan'da çektiği fotoğraflar, sanatçının, insan sevgisiyle birleşen gözlem gücünün izlediği ilkelere anlamasına yettiğini gösteriyor. Güney Afrika'da 1950'de, Kore'de 1952'de çektiği fotoğraflara, Bourke-White'in anlamakla kalmayıp paylaştığını, doğrusunu sunduğunu da ortaya koyuyor. Güney Afrika'da madencileri numaralayanlar, ölümüne çalıştıranları, insanca yaşamak isteyenleri hapsedenleri hıklıyor.

mek olan mı? Ya Kore'de, "Bir Anıyı Kırık Ninnisi"nde anının yanında yer almamak, ana oğulun kucaklaşmasını paylaşmamak savaşa neden olanlara öfke duymamak? Bourke-White'in 1934-54 arasında çektiği Güney Amerika fotoğraflarında da yerini, alaycı bir yaklaşımla görüyoruz. 1937'de çekilen bir fotoğrafta, büyük bir ağız altında insanlar, ellerinde kovalar, torbalar, kuyukta bekliyorlar. Fotoğrafın üst kısmındaki ağızta "Üpük" bir Amerikalı ailesi, arabalarının içinde mutlu bir de yazı: "Dünyanın en yüksek yaşam standardı, Amerikan yolu gibi hiçbir oylukta... ABD'nin zengin ve mutlu aileler yaklaşımıyla, yığınlar gerçekle süren yoksulluğunun daha somut bir anlatımı olab'lı mı?

"...gerçekçi görmek fotoğrafçının işlevi olmuştur." diyor Margaret Bourke-White'in 1945 Almanya'da çektiği fotoğraflara, yakın tarihten getirdikleri kesitlerle, çekildikleri anları olanca çarpıcılığıyla yaşamayı sürdürüyorlar. İnsanlık bu acıları yaşamamalıydı. Yığınlar bu acıları yaşamadan önyeyebilirlerdi. Ama tüm bunlar yaşamadı. O halde, hiç değilse yeniden yaşamamalı. Acılar geçmişleri ve gelecekleriyle nedenleri ve sonuçlarıyla fotoğraflara girmeli. Fotoğraflar insanları sürekli uyarmalı. Ve acılar artık yalnızca fotoğraflarda kalmamalı. "Buchenwald'da Yaşayan Ölümler", tel örgülerin ardında ölmüşleştiren ince yüzler, "Buchenwald, Anı Servis Hastanesi", acılı yüzler, sedye... "Schweinhirt"ta İki Küçük Çocuk", boynun bükük, elinde tuttuğu çarşafı örtün acılı ana... Barakalarda sıkıyana acılı, zayıf yüzler, yaralı bedenler... "Ölüm Süryan"daki asla cesetlerin deşeti... "Buchenwald'da Bir Grup Çocuk, Gelecek Ancak Güzel Olabilir", tel örgülerin ardındaki çocuklar da gülümseyen umut...

Margaret Bourke-White, yaşamını insanların yaşadıklarını, insanın fotoğraflarına adadı. Onun fotoğraflarında yalnızca bir an değil, öncesi ve sonrası da yer alıyor. Fotoğrafları sürekli çekiyor, dişindürüyor. Korumadığı kışkırları, fotoğrafları izleyenlere tanıdıkları, yaşamaları bildiklerini kişiler izlenim verecek kadar iyi anlıyor ve anlatıyor. Margaret Bourke-White'in fotoğraflarında yaşam sürüyor, çekip aldıkları anlar doruk kalmış değil, kendi deyişleyle "o süzünce dinamikliğini aktaran" anlar... Onun, her türlü zorluğa göğüs gererek görmeyi başardıkları, fotoğraflarıyla ölmüşlüğüyor...

Bu durumda Ataman'ın siyasi mihraklar korkusu YÖK'ün arkasına dayadığı siyasi gücün giderek erimesi yanısıra demokrasiyi savunan güçlerin öğrenci demokrasinin demokrasi için önemini kavrayıp harekete geçmelerinden ve birlikteliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu korkusunu açık açık ifade etmek yerine büyü bir hava içinde anlatmayı tercih etmektedir.

Yazar, yazının sonuç bölümünde "Öğrenci demokrasiler demokratik rejimin kritik nitelik taşıyan sorunlarından biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır" diyor. Bize bu cümlelerin doğrusu "Öğrenci Demokrasiler demokratik rejimin vazgeçilmez nitelik taşıyan öğelerinden biri olarak yeniden karşımıza çıkmış bulunmaktadır. olmalıydı. Hele hele o kişi "aydın olma iddiasını taşıyan" biriyse ve "Düşünenlerin Düşünceleri" başlıklı bir köşede yazıyorsa! Kuşkusuz ki "aynı hatayı" kimse tekrarmak istemez. Ama bunun yolu demokrasiden korkmaktan değil, demokrasiyi bütün gelişkin kurumlarıyla kurmaktan geçiyor

- 1- 3.12.1985 Milliyet
- 2- Harun Karadeniz, Olaylı Yollar ve Gençlik, s. 149
- 3- 3.12.1985 Milliyet
- 4- Serdar Can, Ortak Sorunlar Birleşmeyi Gerektirir, Yarı sayı 51, s.8.
- 5- 3.12.1985 Milliyet

DEMOKRASİ VE KATILIM ÜZERİNE

Selim Demirci

Beş yıllık bir aradan sonra ülkemizle demokratik hareketin canlanmaya başladığı görülmüyor. Bu canlılığı aklık sözünü edilen "demokrasiye dönme süreci" ile açıklamaya olanak yok. Canlılık beş yıldır kendisine dayatılan biçimde yaşayan yığınların yeniden söz sahibi olabilme, ülke yönetimini etkileyebilme istemlerinden kaynalanıyor. Bu istemlerin en somut örneğini, çıkartılabilecek tüm güçlüklerle karşın hızla yaygınlaşan öğrenci derneklerinde görmek mümkün.

Demokratik istemlerin artması, kitlelerde örgütlenerek demokratik hak ve özgürlüklerini savunma eğiliminin yaygınlaşması "demokrasi", "katılım", "demokratik kitle örgütleri" gibi kavramların ve bunların birbirleriyle ilişkilerini yeniden tartışma gündemine getiriyor. Bugün canlandığını gözlendiğimiz demokratik hareketlenme ortamında; uzun süredir üzerinde yeterince tartışılmayan bu kavramlar çevresinde kimi yanlış eğilimlerin uç vermesi olasılığı, böyle bir tartışmayı gereklilikten de öte zorunlu kılıyor.

Demokrasinin tanımlanmasına girmeden önce belirtmek gerekir ki, hiç bir zaman genel anlamda bir demokrasi, saf demokrasi olamaz. Demokrasinin yalnızca kaçınılmaz olarak birbirleriyle yer değiştiren tarihsel tipleri vardır. Köleci demokrasi, burjuva demokrasi, sosyalist demokrasi gibi. Soyut olarak ele alındığında ise demokrasiyi; siyasal iktidarın kaynağının halkta olduğu, devlet yetkilerinin kullananların halkın seçimine ve denetimine bağlı olduğu, azınlığın çoğunluğun iradesine bağlanmış olduğu ve vatandaşların eşit ve özgür olduğu kabul edildiği iktidar biçimi olarak tanımlamak olanaklı.

Demokratik devletin ilk biçimi, antik çağın şehir devletlerinde doğmuştur. En parlak örneği Atina'da yaşamaya yetkisi 21 yaşını doldurmuş olan tüm yurttaşlardan oluşan Halk Meclisi'ne aitti. "Halk Meclisi yılın her otuzbeş, otuzaltı gününde bir toplanır; savaş ilanı, barış akdi ve iç ve dış politikasının belirlenmesi ve özellikle kanunların yapılması gibi temel egemenlik haklarını kullanırdı." Biçimsel olarak bakıldığında yurttaşların hiç bir aracı olmadan kendi kendisini yönetmelerine olanak sağlanmış demiden ideal gibi görünen bu demokrasinin bir başka önemli özelliği yalnızca köle sahiplerine özgü oluşuydu. Yabancılar ve kölelerin halk meclisinde yeri yoktu. Doğrudan doğruya demokrasinin uygulanmamasına maddi olarak olanak sağlayan da bu demokrasinin köle sahiplerine özgü azınlık demokrasisi oluşuydu. Köleler ve yabancılar yurttaş sayılmadığından yurttaş sayılanların sayısı fazla değildi. Bu da yurttaşların oluşturduğu Halk Meclisinin toplantı karar alınmasını kolaylaştırıyordu. Bu nokta üzerinde fazlaca durmamızın nedeni şu: Biçimsel olarak demokratik görünen bir şey; özünde anti-demokrasinin en katıksız ifadesi ya da demokrasinin gelişmesi önünde engel olabilir. Heride tartışacağımız "fabrikar demokrasi" kavramı buna örnek olarak gösterilebilir.

Burjuva demokrasi ise 17 ve 18. yüzyıllarda güçlenen burjuvazinin iktidarı ele geçirdikten sonra oluşturduğu devlet biçimidir. Orta çağın sonlarına doğru kentlerde oluşan burjuvazi, feodaliteye karşı

özgürlük ve eşitlik istemleriyle savaşıma başladı. Burjuva demokrasinin ilkeleri de bu savaşım süreci içerisinde oluştu. Bu ilkeler özel mülkiyet ve özel girişim özgürlüğünden oluşan iktisadi liberalizmle, genel oy hakkı, çoğulculuk ve yasa önünde eşitlikten oluşan siyasi liberalizmdir.

Feodaliteye karşı savaşımında tüm halk için eşitlik ve özgürlüğü savunan burjuvazi, egemen sınıf haline geldikten sonra yalnızca kendi sınıfı için özgürlüğü savunmaya başladı. Bunun en açık örneği burjuvazinin iktidarı ele geçirdiği birçok yerde genel oy hakkına koyduğu sınırlamalardır. Burjuva demokrasinin gelişmesi ve bugünkü batı demokrasisinin ilkelerinin oluşması işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerin örgütlü savaşımından eserdir. 19. yüzyılda sanayi devriminin ortaya çıkardığı işçi sınıfı, diğer emekçilerle de öncülük ederek özgürlüklerden ve demokratik haklardan tüm hal in yararlanabilmesi için uzun yıllar savaşım vermiştir. "Batı Avrupa'nın 19. yüzyıl süresince demokratikleşme tarihine bakıldığında bunun ne denli zayıf, bunalımlı ve mücadeleli bir süreç olduğu çok iyi görülür. Sık sık geri dönüşlerle karşılaşırız. Oy hakkı yalnız erkeklerle veriliyor; birkaç yıl sonra geri alınıyor. Krallar ya da diktatörlüklerle oya dayalı cumhuriyetler birbirini izliyor. Ama bütün bunlar, sessiz sedasız ve kansız olmuyor elbette. Ve dökülen kan da hemen her zaman emekçi halkın kanı. Ne var ki, o adasız ölümlerin amaçları eninde sonunda gerçekleşmiş; büyük mücadele sonunda birçok Batı toplumunda kitleler, geri alınamaz haklar elde etmişlerdir."

Bugün de bir ülkedeki demokrasinin gelişkinlik düzeyi, diğer bir çok etkenle birlikte yığınların demokratik hakların korunması ve geliştirilmesi konusundaki etkinliğine bağlıdır.

Yığınların demokratik hak ve özgürlüklerin düzeyi konusundaki etkinlikleri ise örgütlülük dereceleri ve örgütlerinin güçleri ile doğru orantılıdır. Bu nedenle demokrasinin gelişmesi ve genişlemesini savunan yığınların gündeminin ilk sırasında, hemen her zaman örgütlenme özgürlüğünün savunulması ve kapsamının genişletilmesi bulunmaktadır.

Batı demokrasisi diye adlandırılan bugünkü burjuva demokrasisi, köleci demokrasiye olduğu gibi dolaysız değildir. Modern burjuva demokrasi temseldir. Bu, devlet egemenliğinin seçime işbaşına gelen organlar aracılığıyla kullanıldığı anlamına gelir. Antik çağdaki demokrasinin doğrudan oluşu, onun burjuva demokrasisine göre daha de-

demokratik olduğu anlamına gelmez. Tersine, burjuva demokrasisi demokratik hak ve özgürlüklerin yaygınlaştı bakımından köleci demokrasiden daha demokratiktir. Zaten burjuva demokrasisinde demokratik hak ve özgürlüklerin, demokrasinin ifkeli biçimine göre daha yaygın olmasının doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır temsili demokrasi.

Tek başına temsili demokrasinin varlığı da bir ülkedeki demokrasinin düzeyine ilişkin fikir vermez. Halkın iradesini temsil eden organların oluşumunda uygulanan yöntemin demokratikliğinin yanında ve ondan da önemli bu organların aldığı kararlara halk yığınlarının katılımı derecesi bir ülkedeki demokrasinin düzeyini gösteren belirtilerdir. Sorun burada da yine yığınların örgütlenme düzeyine ve yığın örgütlerinin etkinliğinde düğümlenmektedir. Buraya kadar söylediklerimizi özetlersek; bir ülkedeki demokrasinin düzeyini belirleyen temel etkenlerden birisi halk yığınlarının güçlü örgütlenmelere sahip olup olmadığıdır.

Demokratik hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi alanında iki tür örgütlülük söz konusudur. Nitelik bakımından birbirinden farklı ancak birbirleriyle tümüyle ilgili de olmayan bu örgütlenmelerden birincisi siyasi örgütlenmeler (siyasal partiler), diğeri ise demokratik kitle örgütlenmeleridir. Siyasi örgütlenmeler, toplumun tüm kesimlerini ve toplumsal yaşamın tüm yönlerini içeren programlara sahiptir. Üzerinde daha ayrıntılı duracağımız demokratik kitle örgütleri ise (sendikalar, meslek odaları gibi) yönedikleri kesimin kısmi, somut, acil ekonomik, akademik, mesleki, demokratik hak ve özgürlüklerini savunan ve temsil ettikleri kesimin yönetime katılma aracı olan demokratik örgütlenmelerdir.

Yukarıdaki tanımlamadan demokratik kitle örgütlerinin iki önemli işlevinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Örgüt mensuplarının hak ve özgürlüklerinin savunulup yeni ve daha gelişkin hak ve özgürlükler için uğraşı verilmesi ve yönetim kademesinin alacağı kararlara temsil

edilen kitlelerin iradesinin katılmasının sağlanması.

Kitle örgütlerinin sözünü ettiğimiz görevlerini başarıyla yerine getirebilmesinin başlıca koşulu dışarıya karşı etkin bir güç haline gelebilmesidir. Dışarıya karşı etkin bir güç olabilmekse, buna olanak verecek iç işleyişin sağlanabilmesine bağlıdır. Demek istediğimiz, bir kitle örgütünün dışa yönelik uğraşlarıyla iç işleyişin, birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğudur. Bu nedenle kitle örgütlerinin faaliyetlerinin içeriye ve dışarıya yönelik görünümünün birbirinden bağışmaz olarak ele alınması, yanlışlara düşülmesi sonucunu doğuracaktır. İç işleyişin,

kitle örgütlerinin dışa yönelik faaliyetlerine etki gözönüne alınmadan önerilen bir yöntem ilk bakışta demokratiklik bakımından idealmiş gibi görülebilir. Ancak idealmiş gibi görünün bu yöntem kitle örgütünün dışarıya karşı vereceği demokratik hak ve özgürlükler uğraşını olumsuz yönde etkileyecek, bu yöntemin demokratikliğinden kuşku duyulmalıdır.

Demokratik Kitle Örgütlerinin dışarıya karşı etkin bir güç olabilmelerinin başlıca koşullarından birisi, yaygınlığıdır. Çalışma yaptığı kesimin mensuplarından ne kadar çoğunluğunu bünyesine alabilirse kitle örgütlerinin gücü ve etkinliği o oranda artar. Bir kere, kitle örgütünün içerisinde çalışma yaptığı kesimi ne ölçüde temsil ettiğine ilişkin itirazlar azalır. İkinci olarak da, hakların korunması amacıyla yapılacak eylemlerin etkinliği fazla olur. Bu arada kimi zaman savunulduğu görülen ve "az üye, etkin üye" biçiminde formüle edilen görüşün yanlışlığının vurgulanması gerekiyor. Bir kitle örgütindeki üyelerin etkinlik düzeyinin birbirinden çok farklı olması doğaldır. Ancak bir kitle örgütüne üye olmak bile bir etkinlikler ve bakların savunulabilmesi için örgütlenmenin gerekli olduğu bilincinin bir göstergesidir. Üyelerini etkin kılmamanın ve etkinliğini artırmanın demokratik kitle örgütlerinin görevleri arasında olduğuna da unutulmamalıdır. "Az üye, etkin üye" politikasının işin kolayına kaçmak olacağı ve kitle örgütünün içinde çabası yitirildiği kitlelerden tecrit olması ve temsil gücünün azalması sonucunu doğuracağı açıktır.

İLİM NE...

Kitle örgütlerinin etkinliğini artıracak ikinci unsur tabanın katılımının ve örgüt içi demokrasinin sağlanmasıdır. Bunun için, kararların oluşmasında geniş tartışma ortamının sağlanması ve aşağıdan yukarıya tüm kademelerde görevlendirilmenin seçim yoluyla yapılması gereklidir. Tabandaki her üye, istediğinde yeteneklerine uygun dilecek dernek görevini talep edebileceğinden, çoğunluğun onayını alarak bu görevi üstleneceğinden emin olmalıdır.

Yalnızca yöneticilerin seçimiyle görevi gelmesi kitle örgütlerinde tabanın söz ve karar sahibi olduğunu söyleyebilmek için yeterli değildir. Örgüt yönetimiyle taban arasında iletişim kanallarının oluşturulması ve yine seçimle görevlendirilecek ara kademelerin varlığı da zorunludur. Ayrıca çeşitli alanlarda etkinlikte bulunacak, yönetim kurullarına bağlı, ancak kendi etkinlik alanında yetki ve inisiyatif olan yardımcı organlara gereksinim vardır.

Önemli kararların alınmamasından önce ilgili tüm üyelerin katıldığı toplantılar yapılabilir, tabanın görüşü alınmalıdır. Örgüt içi demokrasinin başka bir koşulu da, tabandan seçimle yetki alan yönetici kademe-lerin bu yetkilerini asıl kullandıklarının hesabını yine tabana vermeleridir.

Örgüt içi demokrasi ve katılım kavramları tartışılırken bir noktaya gözden kaçırılmamalıdır. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni bu örgütler içerisinde demokratik ilişkilerin kurulması değildir. Demokratik kitle örgütlerinin varlık nedeni, üyelerinin hak ve özgürlüklerini savunulmasıdır. ve örgüt içi demokrasi de kitle örgütlerinin bu işlevlerini yerine getirebilmeleri için zorunlu olduğu için savunulmalıdır. Yine bu nedenle de örgüt içi demokrasinin uygulanış biçimleri kitle örgütlerinin bu işlevleri dik-kate alınarak saptanmalıdır. Bu noktada üzerinde önemle duruşumuzun nedeni katılım ve örgüt içi demokrasi konularında sözde yeni öneriler getiren "taban demokrasisi" savunucularının varlığıdır.

"Taban demokrasisi" savunucularının örgüt içi demokrasi ve tabanın katılımını sağlamak için önerdikleri, tüm kararların üyelerin tümünün katıldığı toplantılarda alınması yöntemi yeni keşfedilmiş bir yöntem değil. Yukarıda değindiğimiz köleci demokraside de kararlar tüm yurttaşların katıldığı toplantılarda alınıyordu. Köle sahipleri için oldukça demokratik olan bu yöntemin köleler için hiç de demokratik olmadığı çok açık. Üstelik binlerce üyesi olan kitle örgütlerinde bu yöntemin pratik olarak uygulan-

namayacağı da tartışma götürmez. Zaten taban demokrasisini savunan alternatif hareket yanlıları büyük ve merkezi örgütlenmelere pek hevesli görünmüyor. Daha çok yerel ve küçük örgütlenmelerden yanlılar. Aslında savunduklarına örgüt bile de memek gerekiyor. Çünkü alternatif hareket yanlıları örgütlenmiş toplulukları ve organize edilmiş hareketleri benimsemiyorlar. Nedeni de her türlü örgütlenişin anti-demokratik görülmesi.

Önerilen bir başka yöntem de örgüt yöneticilerinin sırayla görevi gelmesi. Her şeyden önce bu yöntem, görevini başarıyla yerine getiren yöneticilerin yeniden seçilmesine engel ve bu kişilerin tekrar yönetici olmasını isteyebilecek tabanın iradesine baştan konulmuş bir ipotez. Ayrıca sırf sıra geldiği için yönetici olan birinin görevlerini ne ölçüde yerine getirebileceği tartışma konusu. Bu önerinin dayandığı tek mantık iktidarda olmanın getirdiği varsayılın nimetlerin sırayla tadılması. Çünkü bu yöntemin tek başına örgüt içi demokrasiyi sağlaması olanaksız. Yöneticilerle taban arasında yukarıda değindiğimiz sağlıklı kanalların olmaması halinde yöneticilerin değişmesi pek bir anlam ifade etmiyor. Üstelik görev süresi bitiminde yeniden seçilemeyecek oluş, yöneticilik süresince keyfiliğe yol açabilir.

Demokratik kitle örgütlerini etkin kılabilecek başka bir unsur da, bu örgütlenmelerin güçlü merkezlere sahip olması ve merkezin otoritesinin kabul edilmesi. Başlangıçta biraz önce tartıştığımız örgüt içi demokrasi kavramı ile çelişir görünen bu husus aslında örgüt içi demokrasinin doğal bir sonucudur. Tüm üyelerin katılımının sağlandığı kararların uygulanabilmesi ve kitle örgütünün etkin bir savaşım verebilmesi, alınan kararların tüm üyelerce uyulması ve bu kararların uygulanması doğrultusunda merkezin vereceği direktiflerin eksiksiz uygulanması ile mümkündür.

"Taban demokrasisi" savunucuları kitle örgütlenmelerindeki merkezi önderlikleri de anti-demokratik bulmaktadırlar. Nede ki de merkezi önderlikleri bürokratik, kadıyerici bulmaları. Her türlü ötoniteyi reddeden anarşist görüşlerin etkisi hissedilen bu düşüncenin temel nedeni, taban demokrasisi yanlılarının zaten merkezi önderliği gerektirmeyen, kendiliğinden ve gelip geçici yığın hareketlerini tek demokratik eylem biçimi olarak görmeleridir.

Yeni tek iddiasıyla ileri sürülen bu parlak ve süslü önerilerle, pratikte örgütlenmeye karşı örgütsüzlük çözüm olarak gösterilmekte, toplumsal muhalefetin birleşip güçlenmesi yerine, birbirleriyle ilişkisiz küçük gruplara bölünüp, dağılıp etkinleşmesi amaçlanmaktadır. Bu önerilerin de en çok kitlelerin örgütlenme istemleri önüne olmadık engelleri çıkararak sevin-direceğinden kuşku duyulmamaktadır.

Sonuç olarak söylemek istediğimiz şu ki, bir ülkede demokrasinin kalıcı olması ve gelişmesinin başlıca koşulu yığınların örgütlülüğü ve bu örgütlülüğünün gücüdür. Demokratikleşme istemlerinin şu günlerde yaygınlaştığı ülkemizde de her şeyden önce demokrasinin güncesiini oluşturan kitle örgütlenmelerinin önündeki engellerin kaldırılması istemleri yükseltilmeli, varolan kitle örgütlenmeleri güçlendirilmelidir.

Çocuklarımızın sorunlarını a sahip çıkalım...

"Bu vatan bize atalarımızdan kalmadı. Onu biz çocuklarımızdan emanet aldık."

Japon atasözü

Gençlerimize karşı taşımamız gereken sorumluluğu ve sevgiyi belirten bu sözün içinde belki de Japon mucizesinin gizleri de saklıdır. Yurdu çocuklarımızdan emanet almak ve onlara insan onuruna yaraşır bir yurt bırakmanın çabası içinde olmak ne güzel.

Ülkemizde bir genç yetiştirilmenin güçlükleri durmadan artmakta, faturası hızla yükselmektedir. Çocuklarımızın beslenme ve bakım giderlerini yarıya eğitimleri ve eğitim giderleri hepimizin en önemli sorunu durumundadır. Yurdumuz üniversitelerinde çocuğu olan anneler-babalar bu sorunların ne denli geniş boyutlu olduğunu daha iyi bilirler.

Bu nedenle yüksek öğrenim kurumlarında çocuğu bulunan tüm annelere ve babalara seslenmek, çocuklarımızın sorunlarının çözümünde yardımcı olmaya çağırarak yazıyorum:

Çocuğumuz Altan Amcamın geniş gözenekli kalburundan alta geçmemeyi başardı ve bir yüksek öğrenim kurumuna girdi. Tüm sorunları bitti mi?

Bitmedi. Şimdi yeni bir amcası var ki dostlarbaşına. Doğrayıcı, kıyııcı ve baskıcı. Ona ve onun adamlarına göre öğrenci düşünmez, düşünse de söylemez. Öğrencinin kendi sorunlarıyla ilgilenmesine, okuluna ve içinde bulunduğu sosyal çevresine ilişkin bazı sorunlarla ilgilenmesine hiç gerek yok. Herşeyin en güzelini onlara rağmen YÖK'ü amcalar yapıyorlar vade yapacaklar. Bakınız nasıl yaptılar gençliksiz gençlik yılını. Onlar söylüyor, gençlik dinledi.

Halbuki biz çocuklarımızın bazı yaşam deneyimlerini okullarında edinmelerini, yarı kendilerine devredeceğimiz emaneti nasıl yöneteceklerini gımdiden öğrenmelerini istiyoruz. Üstelik biz çocuklarımızı salt bir masa adamı olsunlar diye de okutmuyoruz. İyi bir yönetici, araştırmacı, planlamacı, sorumluluklar yüklenici.. olsun diye okutuyor, dayanılmaz güçlüklerle katlamıyoruz. Bunun için de kendi sorunlarının çözümünde söz sahibi olmasını, kendi yönetimine katılmasını, bu konularda deneyim sahibi olmasını istiyoruz.

Aslında üniversite olmanın, üniversiteli olmanın gereği de budur. Biz çocuklarımızı yedi yıllık liselerin ikinci devresine değil, üniversiteye gönderdik.

Anayasamızda, cemiyetler yasasında bir engel bulunmamasına karşın, YÖK rektörlerinin üniversiteleri bir işparta disiplini altında tutmaları anlamak güç. "Dernekleşelim, yönetimle aramızda sağlıklı diyaloglar sağlayalım, sorunlarımızın çözümünde bizlerinde tuzu biberi olsun..." diyen öğrencilere çeşitli engellemeler çıkarmaları, girişimci öğrencilere de iyi bir gözle bakmamalarını anlayamıyor ve demokratik bulmuyoruz.

Sayın yöneticiler bununla da yetinmeyip, abanın altındaki so paralarını gösteriyorlar. "12 Eylül'den önceye mi dönmek istiyorsunuz?" Kim dönmek ister o kardeş kavgalı, kanlı günlere. O kanlı dönemlerden hep gençlik büyük kayıplar vererek çıktı. Hatta kendinden kayımlanmayan bazı suçların faturasını da ödeyerek. O acı günlerin olmasında taraflı yöneticilerin, kıskırtıcıların, yasaları uygulamayanların sanki hiçbir sorumluluğu yoktu.

Tüm yöneticilerin tarafsız ve adil olduğu bir ülkede gençlik suç işlememiş, anarşi yaratmamıştır. Doğasının gereği gençlik, biraz başkaldırıdır. Haksızlıklar olumsuzluklar karşısında bizlerden daha çok duyarlıdır, ama tüm bu tepkilerin özünde daha güzel bir dünyaya yaşama özlemi gizlidir. Bu nedenle gençliği yıkıcı olarak değil, yapıcı olarak görmek, onların bizlerden daha ileride olmalarını içimizde sindirmek gereklidir. Ve tüm öğretim üyelerimizin kendi hocalarından ileride, zamanla öğrencilerinden geride olma özverisini göstermelerini bekliyoruz.

Üniversite yönetimlerinden: ne öğretim üyelerinden beklentilerimiz yanında, biz velilere de düşen görevler vardır. Mevcut yasalar çerçevesinde örgütlenmek, **ÜNİVERSİTELİ ÖĞRENCİ AİLELERİ DERNEĞİ'ni** en kısa zaman dilimi içinde kurarak çocuklarımızın sorunlarını a sahip çıkmak, kamuoyu yaratmak ve demokratik baskı unsuru olmaktır. Onlardan aldığımız emaneti ancak bu yolla onlara yaraşır biçimde kullanmış oluruz.

ŞİİRDE GELENEK

- "Gelenek" kavramından ne anladığınızı açıklar mısınız? "Şiir Geleneği"nin bu genel olgu içinde konumu ya da boyutları neler olabilir?
- Gelenek açısından Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç çizgisel hangi tarihlere kadar çekilebilir? Divan ve Halk Şiirlerinin bu çizgiye yakınlıkları nelerdir?
- Çağdaş Türk Şiiri'nin varolan geleneği içinde 'modern şiir hareketleri'ni (Birinci Yeni, İkinci Yeni ve bugün bir kısım şairlerce şu ya da bu oranda yürütülen kapalı ya da soyut şiiri) nasıl değerlendiriyor sunuz?
- Soruların dışında konuyla ilgili olarak eklemek istediğiniz görüş ve düşünceleriniz?

Şükran Kurdakul
"Çağdaş Türk Şiiri'nin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı düşünülemez."

■ Yarattığı ilk çağnşimlarla, toplumun değişmesini isteyen, bu uğurda savaşım veren kimşeleri rahatsız edici nitelikleri var gelenek kavramının.

Eski koktuğu için, Belirleyici etkileriyle, kültürel ilişkilerde duraganlık yaratma olacağını içinde taşıdığı için.

Bu nedenle tutucu ve devrimci yaklaşımlara açık olan gelenek kavramı, eski ile yeni çatışmalarında eskinin savunma araçlarından biri durumuna gelebilir.

Özellikle bizim gibi, yüzyıllar boyu tefeci sermayenin, endüstri devrimine karşın, egemenliğini sürdürmeyil başardığı ülkelerde tutucu, "geleneklerimize aykırıdır" diye götünmez bir yasayı somutlanmaya çalışırken,

bilinmez bir zaman diliminin, özellikleri tartışılmaz duruma getirilmiş, hangi toplumsal kesime yaradığı ustalıklı gizlenmeye çalışılan bilgi yada alışkanlıklarından kendi çıkarı adına yararlanmak istiyordu.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında "Dilimiz Türkçedir. Türkçemizi arapça ve farsça sözcüklerin, kural-ların egemenliğinden kurtarmak gerekir." diyen yenilikçilerin karşısına Osmanlı kafası bu yasakla çıkmaya çalıştı:

— Geleneklerimize aykırıdır. Kurtuluş savaşı etkisinden sonra Cumhuriyetçilerin karşısına gene Osmanlı kafası aba altından aynı silahı göstermeye çalıştı.

— Geleneklerimize aykırıdır.

Ve tarihsel değişimin öncülerini, "çok partili yaşama geçildiği" 1946-larda içişleri, köylüleri, aydınları ile kendi sınıf çıkarlarını gözetken örgütlerini yaşama geçirdikleri zaman, bu kez Cumhuriyet döneminin tutucu kafası fetvayı basmakta gecikmedi:

— Geleneklerimize aykırıdır.

Diyeceğim, her tarihsel dönemde kendi sınıf çıkarlarının belirtildiği ideolojiler doğrultusunda değişimin önünü kapamak isteyenlerin elinde kimi gelenekler durdurucu bir silah olarak kullanılmak istendi.

Toplumcu dünya görüşü ise geçmişle hesaplaşırken "yeni bir kurum, hipotez ve bilgi sistemi" üretmek için çözümlemelere varmaya çalışıyordu. Eskiye, tarih biliminin vazgeçilmez öğelerinden soyutlanmadan bakar.

"Belli bir zaman dilimi içinde, belli olayların nasıl ortaya çıktığı, hangi ana gelişme evrelerinden geçtiği ve kendi gelişmesi açısından bugün hangi duruma geldiğini incelemek gerektiği" biçimindeki temel ilkeye bağlıdır.

Bu hesaplaşma toplumcu dünya görüşünün, egemen ideoloji karşısında geçmişe, yaşanan zamana ve geleceğe yaklaşımını belirlediği gibi, geleneksel olanda kendi gelişimiyle çatışmayan öğeleri bulup çıkarmasına yardımcı olur.

Üretim ilişkilerinde de böyledir bu. Geniş anlamda kültür ilişkilerinde de.

Ama yaratma olayı tamamen kişisel olduğu için, sanatçının geleneksel karşısındaki tavır kendi sanatsal yönteminin sınırlarına girer. Toplumcu gerçekçi sanat görüşüne bağlılığı bilinen bir şair, geçmiş bir dönemin tutucu nitelikteki şairlerinin yapıtlarındaki şu ya da bu öğeye yaklaşabilir. Onlardan yararlanabilir. Bu tür yararlanmalara Nazım Hikmet şiirinde de raslayabiliriz.

■ Çağdaş Türk şiirinin başlangıç tarihi, çağdaşlaşma bilincine bağlı hareketlerin toplumsal olayları etkilemeye başladığı evreden ayrı

düşünülemez bence. Çağdaşlaşma bilinciyle, dış kapitalizmin gizli sömürge durumuna getirdiği bir ülkede asker-sivil okumuş orta tabakanın, durumu algılayarak, taleplerini eyleme dönüştürmesiyle gerçeklik kazanmıştır.

İlk atılım II. Meşrutiyet öncesidir. 1890'lara dayanan bu evrede düşün ve edebiyat demokratikleşme adına başlatılan savaşımlı besleyen felsefi kaynakları benimsediği için iktidarla çatıştığı halindedir. Bir kurum ve eylem adamının belirttiği gibi "Devrimin küçük bir parçası olan" II. Meşrutiyet hareketiyle birlikte demokratikleşme savaşımı düşün ve eylem alanının en belirleyici etkenleri durumuna gelir. Dil, tarih anlayışı, ulusal kültür, mîfissal çıkar, eğitimde çağdaşlaşma vb. istemlerin birbirini sürükleyen dalgalar gibi toplumun daha geniş tabakalarını etkilediği bu yıllarda şiir de biçim ve içerik değişimleriyle çağdaşlaşma sürecine girmiştir.

Daha önce Tanzimatçıların divan şiirine karşı çıktıklarını biliyoruz.

"Havassa mit bir edebiyat istemiyoruz," diyebilen Namık Kemal, "Elvermedi mi Nedim ü Nef'i" dizelerini yazmıştı. Ama divan şiirinin yavaş yavaş özelliklerinden kurtulmadan öldü. Servet-i finuncular aruz ölçüsünü, divan şiirinde bol raslanan arapça ve farsça temellere kullanmalarına karşın bütün güzelliğini gerçekleştirdiler. Olgunluk dönemi ünlüleriyle çağdaş şiirimizin yol açıcılarından birileri olarak kabul edilen Tefvîk Fikret "serbest müstezat"ı geliştirdi. Yakın çevre ilişkilerinden aldığı izlenimlerle yeni duyarlıklara açılırken aruz ölçüsü ile sonnet'ler yazdı. 1910'lardan son-

ra sözcükleri de değişmişti Fikret'in Yahya Kemal'in çok kez belirttiği gibi uyakları, buluşları, dize anlayışı ile yeniydi. İnsan anlayışı ile çağdaştı. Olaylara bakışı ile yaşadığı dönemi aşırıyordu. Bu yinelemek zorunda kaldığım bilgilerden sonra sorabilirim: Aruz ölçüsünü kullandığı için Fikret'in divan şiirinin etki alanında kaldığını söyleyebilir miyiz? Değişme, divan şiir anlayışından uzaklaşmak içerik sorunu olarak görünür önce.

Namık Kemal, hüriyet, hak, hukuk, esaret, değişme vb. kavramların yer aldığı dizelerle çağına yetişmeye çalışmıştı.

Tefvîk Fikret, anayasayı rafa kaldırarak, meclis diktasına dayanan bir zorbahk rejimi oluşturan İttihat ve Terakki karşısında özgürlük ve temel haklar sorunlarını işlediği için yeni çağın adamı oldu.

"Haksızlığın envânını gördük bu kaanon?"

En gamb sefaletlere düştük. Bu mu devlet?

Devletse de, kanunsa da artık yeter olsun

Artık yeter olsun bu deni zulmü cehalet

Millet yokdur, bak yoludur tuttuğumuz yol

Ey hak yasa, ey sevgili millet yaşı var ol!"

İlk bakışta soyut bir başkaldırı gibi görünen bu dizelerde, ulus adına yasa koyan kurumların mîfissal çıkarlara dayalı yönetim biçimleri eleştirilmekte, büyük çoğunluk olan "millet" yolu, hak yoluna eğdeğer tutularak benimsanmektedir. Reddedilen genel olarak "yasa" ve "devlet" değil, egemen anıların koyduğu yasalar ve onun yönettiği devlettir. Bu başkaldırı havası 95'e

Doğru'da hem daha kesinlik kazanmış, hem de yasalarla toplum arasındaki zıtlıklar daha açıkça ortaya çıkmıştır.

"Millet yaşamaz hakka tahammül ederken
Susun diye vicdanına yumruklar
İnmez
Millet yaşamaz Meclis müstahkır
Olurken

İşgal ile tehdit ile titrer ve sinirir
Millet yaşamaz ma'fieri millet
Boğulurken."

İzleniminde koşullara bağlı reddetme öğeleri açıktır. Nedir bu koşullar? Devlet yönetiminde ağırtaşı olan güçlerin "millet"e karşı oluşu...

Fikret, devlete ağırlığını koyan siyasal gücün (İttihat ve Terakki Fırkası) yarattığı meclis diktatöryasının, daha göbeğinden bağlı olan aermaye çevrelerinin çıkarları uğruna demokrasiye aykırı yola düştüğünü çabuk farkederek, devrim tarihimize ilk kez ekonomik hak ve özgürlük düşüncesini somutlama başarısı göstermiştir. İlk kez ekonomik hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılan kitlelere kağıt üzerinde tanıyan siyasal özgürlüklerin bir anlamı olmadığını görmüş ve göstermiştir. / Yüzyeyden bakılınca kötiimaer görünen Fikret, gelecek düşüncüsü söz konusu olduğu zaman alabilirliğine iyimserdir. Bir sığınma, kaçış ya da soyut bir bağlantı niteliğinde değildir bu iyimserlik. Düşünceye bağlı bir gerçeklik olarak vardır. Çünkü "Fitratla tekâmül ezeldir." ve şair yaşadığı toplumun da evrim yasalarına bağlı olarak adım adım devrim yolunda ilerleyeceğini, tarihin koyduğu yasaların aydınlığı içinde görmektedir. "Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı, Meşrutiyet Dönemi, sf. 40-41)

Bu gerçeklere bakarak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında dağınık şiiri ile bir yakınlığın söz konusu olmadığını söyleyebiliriz. Mehmet Emin (Yurdakul) ve Rıza Tevfik (Bölükbaşı) için Genç Kalemler (1911) hareketinden de önce hece ölçüsüyle "manzume"ler yazdığını biliyoruz. Rıza Tevfik'in koşmaların Bektaşî nefeslerinin taklididir.

Mehmet Emin ise, becen'in değişik kâğıtlarını denerken halk şiirinden cesaret almıştır, diyebiliriz. İlk kitabını, "Türkçe Şiirler" (1899) adıyla yayımlayan şair "Seviller", "klübe", "mukaddes büriyyet", "ur-gat", "rençber", "paçavralar altındaki yoksul" vb sözcük ve tamlamaları kullanırken gerçeği yansıtmaya çalışır. Yer yer kafa tutar, be-sa sürer, kurulu düzeni yargılar. "Zira mülkte adalet yok, hiirniyet yok, buuk yok; Hükümette bakızcılık çok, ahaliye zulum çok.

Her bucakta emir eli istipdat
Her bucakta kaplan dişli cehalet
Her bucakta ölüm yüzü afalet
Her bucakta bin inilti, bin feryat..

İşte size İstanbul ki, tamamiyle eski
Bizans, O Babil
Saraylar kasaphane, mektepleri birer
feant ocağı;
Kısların mahpuşhane, mecl' iseri
birer masu yatağı,
İğ başında olanları hep zeli.

"(Vatan Tehlikede)

Türkçe sözcüklerde, tabana en yakın kesimin diliyle yazmasına karşın, şiire özgü öğelerin olağanüstü duyuruluşunu yaratacak enatsal yöntemleri elde edememişti Mehmet Emin. Ama çağdaş olan insana gören gözlerle bakıyordu. Dilinin kaynağındaki güzelliğe erime-se bile, Türkçeye inandığı, gizil

gücünün verimlerini düşündüğü için çağdaş şiirin yol açılan arasında sayıyıştır.

Toparlanarak çağdaş Türk şiirinin oluşum aşamasında, özellikle eski şiirin dil beğenisi karşısında Türkçenin gücüne inanan şairler halk şiirinden yararlanma olanağını aramışlardır. Dönemlerinin beğeni düzeyi ve kendi sanatsal güçleri oranında.

■ Çağdaş şiirin 1920-40 evrelerinde idealizm ile dialektik materyalizmden etkilendiğini söyleyebiliriz. Dergah (1921-23), Hayat (1926-28) Ağaç (1936), Kâlbir Haftası (1936) dergilerinde özellikle Bergansoncu idealizme bağlı edebiyat adamlarının yanında şairler de toplanmıştır.

Aydınlık (1921-1925), Resimli Ay (1924-28), Yeni Edebiyat (1940), Ses, Yeni Ses (1931-1945)'te markacı dünya görüşüne bağlı yazarların şairlerin ürünleri görünür.

Her iki akıma bağlı şairler arasında ustalar vardır. Beğeni düzeyleri sıfırın altında seyredenler vardır. Her iki akımda da Türkçenin gizil-gücünde saklı hazineleri bulup çıkarma sabrını gösterenler vardır. Kalıplaşmış sözcük ve tamlamaları yetinenler vardır.

1940'dan sonra Garip, İ. Yeni gibi etkileri dar bir çerçeve içinde kalan şiir hareketleri bir felsefeye dayanmadıkları için akım sayılamalıdır. Fecr-i Ati, Yedi Meş'ale gibi bir araya gelmelerdir bu hareket-

ler. Girişimdir. Garip (1941)'çüler kitaplarını yayımladıktan bilemediniz üç yıl sonra değişik alanlara kaymışlardır. Demokrat Parti'nin tüm sanat dalları üzerinde geniş bası-kı Politikası uyguladığı yıllar ortaya çıkan İ. Yeni ise kaçışın ferahlığını yarattı kimi şairler üzerinde. 1960'dan sonra da kendi gitti, ismi kaldı yadigar. (1) ●

1- Nuri İyem, Can Külahioğlu ile yaptığı söyleşide, 25-30 yıl sonra, "Başka-dan bakılgan içim soyut resim yaptım." diyerek toplumca gerçekçürlüğün yargılarını doğrulayıcı nitelikte bir açıklamada bulundu. (Milliyet, 10 Aralık 1985)

sinema notları

ALPER FİDANER

Dul Bir Kadın

SUPER'LER YENİDEN ARAMIZDA

Geçtiğimiz yıllarda 'sol-luk kesen' maceralarıyla milyonlar sinemasalolarına, milyarları yapımcıların kasalarına toplamayı başaran bir dizî 'kahraman' yeni sezonda ikinci, üçüncü filmleriyle filmsiz Be-geçen yeni sinema sezonunu şenlendirdi. Geçtiğimiz yıl tek tük de olsa nitelikli film izleme fırsatı bulabilen izleyici bu yıl eski sü-per kahramanların yeni serizvenleriyle başbaşa kaldı. 85-86 sinema sezonunun seçkin konukları, üstün alman ırkının tarihsel dekorlar için 20. yüzyıla yansınması Conan, Reagan'ın 'o gerçek bir ulusal kahramandır' dediği Viet-nam savaşı Rambo ve karşılaştığı binbir güçlük-ten tek başına kurtulmayı her zaman başaran çizgi roman kahramanı Indiana Jones yeni filmleriyle gişelerinin önünde uzun kuyruk-lar oluşturdular. Geçtiği-gimie günlerde Türk'ye Ye-gelen ozan Yeutugenko, imza günü sırasında "Türki-ye'deki gençleri nasıl buldu nuz?" sorusuna, "Rambo" nun önünde kuyruğa giren genç insanları görmek çok izüü" diye karşılık vermişti. Yeutugenko karşılaştığı durumdan üzüntü duyuyor Kendi ülkemizin gerçekleri karşısında bizim yapma-mız gereken üzüntü duy-maktan öte bir şey olsa gerek.■

ANTALYA FİSTİVAL'INDEN SINEMALARA UÇ FİLM

Bir hayli tartışmak bir biçimde başlayıp biten 1986 Antalya Film Fes-tivali'nde ödül alan filmler-den üçü sinemalarda gös-terime girdi: Sinan Çetin'in 14 Numara'sı, Muam-mer Özer'in Bir Avuç Cen-neti' ve Atif Yılmaz'ın 'en iyi film' ödülü kazanan Dul Bir Kadın'.

Genç yönetmen Sinan Çetin'in 'Genelevde Yas' romanından uyarladığı ve genelev gerçeğine değin-mek gibi önemli bir nitelik taşıyan 14 Numara adlı filmi, ne yazık ki kendisin-den beklenenleri vermek-den çok uzak kalıyor. Çev-re-den, geçmiş ve gelecek-ten kopuk bir genelev me-kanı içinde başlayan ve bi-ten film, gerçeğin bir de-ğerlendirmesini bile yapamadan Yeşilçam kalıplarına sıkışıp kalıyor. Kimi yardımcı oyuncuların baş-sarıları ve Sinan Çetin'in sinema dilini geliştirme yo-lunda almaya çalıştığı adımlar da filmi kurtarma-yaya yetmiyor. Özellikle de öykünün eksikliği, boşluk-ların filmi genel düzeyinin düşmesinde, bir Serpil Çakmaklı filmi olmasında önemli bir etken. Daha ön-ce daha başarılı ürünler vermiş olan Sinan Çetin'in, izlediği yolu yeniden gözden geçirip, kendisini daha ileriye götürmesini is-

Rambo

temek, hakkımız olsa ge-rek.

Büyük ödül sahibi 'Dul Bir Kadın', Atif Yılmaz'ın sevgi-cinsellik çeşitlemelerinden yeni bir örnek. İstan-bul'un 'entel'leri, sanat-çıları(!), antikacıları ve bol aphrodisiak'lı Bodrum bu filmi malzemesini oluşturu-yor. Sorunlu kadınlar, kişiliksiz erkekler de pasta-nın kremaları. Film boyunca, 'normal'e, 'sradan'a rastlayamamak, yalnızca Atif Yılmaz'ın ele aldığı çevrenin niteliği yüzünden olmasa gerek. Hele filmin sonunda 'erkek'iz' mutlu-luğu yakalayan kadınlar yaklaşımını çarpıklığını ve eleştirel olmaktan ne derece uzak olduğunu iyice göste-riyor. Bir Yüdem Sevgi filminin gösterdiği bağa-rın ardından, yönetmenin hem Dağınık Yatakt'a hem de Dul Bir Kadın'da bu derece yanlış yaklaşımlarla yola çıktığını, Yüdem Sevgi'de övgüye değer payın büyük bir bölümü-nün senaryo yazarı Latife Tekin'e ait olduğunu gös-teriyor. Her şeye karşın Atif Yılmaz'ın sevgi-cinsel-

lik çeşitlemelerinin yeni ürünlerini bekleyip kesin kararın en sonra verilmesi-nin yararı olacağı ortada. Antalya Festivali film-leri içinde 'saf'lığı ile dik-kat çeken Bir Avuç Cen-net, diğer iki yapıma göre daha başarılı. Çalışma-larını laueç'te öldürdükten sonra ikinci uzun filmi Türkiye'de gerçekleştiren Muammer Özer, daha önce Parçalanma-Kardeş Kanı ile kendini izleyicilere ta-nıtmıştı. Köyden kente gö-çüp yerleşecek bir yer bu-lamayınca bir otobüste ya-şamaya başlayan ailenin çevre ile ilişkilerini anlatı-yor. Bir Avuç Cennet. Fil-min temel sorunu ise Muammer Özer'in 'yaban-cılığı' oluşturuyor. Türkiye'den uzun süre uzaklara acemilikle ilgili sorunlarla da bağa çıkabileceğini dü-şünüyoruz. Muammer Özer Yeşilçam'ın çok uzakların-dan geliyor. Kendisini çar-kın izleyiciğine kaptırmadığı sürece iyice güsele yönel-mesi hiç zor değil.■

8 3 ağustosunda bol yıldızlı bir Atina geçesi. Olimpiyat stadında ilkenin önde gelen sanatçılarından Yorgos Dalaras'ın jüriye konseri var. Seksen bin kişilik stad tamamen dolu. Sanatçı, aşk şarkılarından politik şarkılara, halk türkülerinden Moustaki'ye değin geniş bir yelpazeden oluşan programının bir bölümünde, sahnenin hemen önündeki sıralardan birinde oturan onbeş-onaltı yaşlarındaki bir genç kıza doğru şöyle sesleniyor: "Şimdi sıra babanın şarkılarında". Bu sözlerin ardından stadyumdaki herkes dehşetli saygı ile dolu, yoğun bir sessizlik içinde ayağa kalkıyor. Çakmağı olanlar çakmaklarını, kibriti olanlar kibritlerini yakıp meşale gibi havaya kaldırıyorlar. Sessizliğin sesi hükmediyor. Ve başlıyor O'nun şarkılarının ilkinde Dalaras. Ama yalnız o mu başlayan? Seksen bin kişilik koro da başlıyor onunla birlikte. Birçok insanın ağladığı görülüyor. Hani bir can dostunuzu apanızın yitirdiğiniz de, kabullenemezsiniz bir türlü yokluğunu. Ne zaman anısı canlansa huzunlenirsiniz, iki damla gözyaşı birikiverir gözlerinizde. İşte o tür gözyaşları stadda dökülenler.

Stadı dolduranlar, ancak O'nun şarkılarından oluşan bölüm sona erince tekrar oturuyorlar. Ve Yunanistan'da ne zaman bir konserde O'nun, parçaları çalınıp söylenirse, aynı sahne yeniden yaşanıyor. O'nun, hiç güncelliğini, canlılığını, sıcaklığını yitirmeyen şarkılarını herkes hep bir ağızdan söylüyor sahnedeki sanatçıyla. O'na saygı, O'na sevgi bitmiyor, tükenmiyor. Bu sevgi, Manos Loizossevgisi.

Herşeyden önce duy ve samiyemi kişiliği ile kendisini halkına bölüşene sevdirmeyi başarmış Manos Loizos'u 1982 sonbaharında umarsız bir hastalık sonucu, en verimli çağında yitirdik. Bu yazımızda, "Telli Telli" ve "Maskeli Balo" adlı şarkılarıyla yalnız Ege'nin batı kıyısına değil, doğu kıyısına da mal olmuş sanatçıyı, bir yandan biraz olsun tanıtmayı, öte yandan da anısını saygıyla anmayı amaçlıyoruz.

Yeni Türkü grubunun "Akdeniz Akdeniz" adlı uzunçalarını dinleyen okurlarımız hemen anımsayacaklardır Murathan Mungan'ın sözlerini yazdığı, Manos Loizos'un bestesi olan o iki parçayı: "Telli Telli" ve "Maskeli Balo". Ancak bu anlamlı parçaların dışında, biz Türkiye insanlarına çekici gelebilecek diğer bir çalışması daha vardı Loizos'un. İçinde "Angina Pectoris", "Kerem Gibi", "En Güzel Deniz", "Yaşamaya Dair" ve Nazım'ın 1945-49 yıllarında hapihaneden yazdığı bir dizi şiirin de bulunduğu bir uzunçalar bu. Adı, "Sevgiliye Mektuplar". Bu adı Loizos kendisi koymuş. Kaynakları ise, Loizos'un Nazım'ın 1942-46 arasında yazdığı mektuplar ve şiirlerine olan özel sevgisindenmiş. Uzunçaların kapağında şöyle yazıyor: "Loizos'un düşüncesi ve amacı bu şiirlerin çok basit, bir su şırıltısına benzer müziklendirmeye sahip olmalarıydı". Gerçekten de, şarkılar dinlenildiğinde onların son derece durgun-sessiz bir ortamdan fışkırmadıklarını, edeta aktıklarını fark ediyor insan. Manos'un dokunaklı sesi, bu ırmağın yatağı oluyor. Hatta bazen, müziklerde belirli bir boşluk varmış gibi geliyor insana, belki de öyle gerçektir, çünkü parçaların orkestrasyonu yapılmamış, hepsi henüz ilk kayıtlar. Pekiyi bu plak niye böyle yayınlanmış diye bir soru akla takılabilir. Çinkü arkadaşları, Loizos'un anısına bir arma-

ğan yapmak istemişler. "Eğer ömür yetseydi, Laute, gitar ve piyano kullanmak istiyordu", deniliyor. "Sevgiliye Mektuplar" uzunçaları, öndört şiirin müziklendirilmesini içeriyor. İlk önce dört şiiri besteleyen Loizos, başka sorumlulukları ve görevleri nedeniyle uzun süre ara verip, 1979'da çalışmasını bitirmiş. Plakta yer almayan ama bestelediği dört şiir daha bulunmakta. Çeviriler, tanınmış Yunan ozan Yannis Ritsos tarafından yapılmış.

Manos Loizos bu plağı 1982 başında Maria Faranduri ile birlikte doldurmak istemiş ama o sıralar Faranduri'nin zamanı olmadığından çalışma 82 sonuna ertelenmiş ve kayıt, Loizos'un ölümü nedeniyle hiç gerçekleşmemiş.

Burada O'nun özyaşamı üzerine de birkaç kısa bilgi vermek istiyorum:

Manos Loizos 1937 yılında İskenderiye'de (Mısır) doğdu. Arkadaşlarıyla şakalaşmaktan hoşlanan, afacan bir çocuk olan Manos'un okulda derslerle arası çoğunlukla soğuk kaldı. Öte yandan tartışmalara katılan, özellikle yazına meraklı ve utangaç bir delikanlı olarak belleklerde kalmıştır.

Onbeş yaşındayken babası kendisine bir keman hediye eder. Ne var ki, girdiği müzik okulunda keman öğretmeniyle anlaşamaz ve bu defa gitar öğrenmeye başlar. 1954 yılında gitar ve kemanın yanına piyano öğrenimini de ekler ve Gounaris adlı mizisyenden basit sözlü şarkılar çalar. Bu dönemde Manos piyanoyla improvize de yapmaya başlar.

1955'de İskenderiye'de liseden mezun olan Manos, Atina'ya gelir ve ezacılık fakültesine girer. Bir yıl sonra bu bölüm hoşuna gitmediğinden bir ticaret okuluna başlar ancak bu okulu da sevmeyecektir.

1955'den 1957'e kadar müzikle fazlaca uğraşamaz. 1958'de kendisine bir piyano kiralır ve "Rebetiko" türü ve Hacıdakis'den parçalar çalmaya başlar. Artık kendisi de beste yapmaktadır ve besteleri aşk şarkılarıdır çoğunlukla. Müzikle kesin ve ciddi uğraşmak istemektedir ve bu nedenle okula bağlarını tümü koparır. Bu olay, ailesinin kendisini parasal yönden desteklemesine engel olur. Ancak babası yine de az miktarda para göndermektedir ona gizlice. Ailesinin arzusu, Manos'un bir tiyatro/sinema rejisörü veya bilim adamı olması yönündedir. Manos ise en önce müzik adamıdır ve bunun yanısıra resim de yapmaktadır.

Durumunun iyice bozulduğu, geçim sıkıntısı çektiği 1960 yılında garsonluk yapar. Bu arada Theodorakis ve Hacıdakis'ten şarkılar söylemektedir. 1962 yılında, daha sonra Theodorakis ve Leonidis'in de kullanacağı bir koro kurar ve bu koronun yönetmenliğini üstlenir. Ve ilk konserini Leonidis'le birlikte verir. Bu konser, büyük usta Theodorakis'in övücü sözlerini kazanır.

Bu yıllarda kurulan "Yunan müziğinin dostları" adlı demneğin üyeleri arasında Loizos'un yanında Faranduri, Stavopulos gibi ünlü adlar da bulunmaktadır, ki bu üyelerin bazıları İambrikis örgütünde de yer almışlardır.

1962'de sözleri İspanyol şair Lorca'ya ait olan ve kendisinin ilk eseri "Yol Türküsü"nü, ilk olarak

manos loizos'un anısına. • • • Veli Usta

plağı doldurur. 60'lı yılların ortasından itibaren sesini iyice duyurmaya başlar. Çok az bir ücretle de olsa "Buat" denilen tavernama yerlerde Faranduri ve Stavopulos ile şarkı söylemektedir artık.

1965 yılında, kendisine sonraları şarkı sözleri de yazacak olan Maro Limnu ile evlenir. 1968-69 yıllarından itibaren halk arasında çok tutulacak olan bir dizi aşk şarkısı besteler. Bu arada iktidara gelen faşist albaylar cuntasına karşı Loizos "politik şarkı"lar yapmaz. Nedeni sorulduğunda, iyi bir aşk şarkısının da politik şarkı olduğu yanıtını vermektedir Burada Loizos'un dar anlamda anlaşılan "politik şarkı" yapmamasından, onun cuntaya karşı edilecek sonucu çıkartılmaması. Kendisi politik savaş vermiş ve hatta demokratik girişimleri desteklediği imzalarından vb. ötürü cuntanın son günlerinde tutuklanmıştır da. Diktatörlüğün yıkılmasından sonra Dalaras'la yaptığı, özellikle kutsal kesimin sorunlarını ele aldığı sosyal içerikli plak, Yunan halkının bu yöndeki özelliklerini dile getiriyor ve plak yizbin adet satılıyor.

Loizos 70'li yılların başında Ritsos, Elitis, Seferis'in şiirlerini bestelemeye başlar. Artık "Rebetiko" ve "Zeybekiko" türünü de bırakmış, kendi şiirlerinin müziklendirilmesiyle uğraşıyordu. 1974'de bestelediği "Günaydın Güneş" adlı beste, daha sonra asıl içeriği biraz değiştirilmiş olarak PASOK'un marşı olacaktı.

Loizos'un birinci evliliği fazla devam etmez, Kıbrıs'a yaptığı bir

gezide tanıdığı Dora Sicanni ile ikinci evliliğini yapar. Dora Sicanni de kendisine şarkı sözü yazar. Her iki evliliğinden birer kızı olur.

Nihayet 1982 martında Loizos, Faranduri ve Zülfü Livaneli ile buluşur. O zamanlar yaptıkları söyleşilerde Livaneli'nin şarkıları yapması, Faranduri'nin söylemesi ve Leteris Papadopoulos'un sözleri yazması tasarlardır. Kendisi de Livaneli'yle bir plak yapmak istemektedir ancak sağlık durumu böyle bir girişime olanak vermeyecektir.

Yüksek tansiyon ve böbrek ağrılarını, onu önemli ölçüde rahatsız etmesine ve doktorlarının uyarılarına rağmen, gerekli önlemleri almamaktadır. Aynı yıl sağlık durumu nedeniyle yaptığı bir gezi sırasında geçirdiği ikinci beyin kanamasından kurtulamaz.

Manos Loizos'un müziği dış etkilenelemelere açıktı. Bu etkilennmeyi kendisi bilerek istiyordu. Ne var ki, örneğin plak çalışmalarında diğer sanatçılarda çalışmaktan, kendi stili bozulur korkusuyla kaçınıyordu. Bu nedenle de olmalı, üretmiş olduğu plak sayısı fazla değildir. Toplam olarak on adet uzunçalar yapmış fakat tiyatro ve sinema için birçok müzik de hazırlamıştır.

Şarkılarında Mısır ve Yunan müziği öğelerinin sentezini görmek mümkündür. Yaptıklarının bir diğer özelliği de, onlarda melodinin vurgulanması (diğer sanatçılarda pek rastlanmayan bir olgu) ve sanatçının kendisinin ötantık ve kendisinin (spontan) olmasıdır.

İşkence Üzerine Bir Basın Toplantısı

Gerek İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin yayımlanmasını 37'nci yıldönümü nedeniyle, gerekse son yıllarda Türkiye'deki ceza ve tutuk-
evlerinde insanın maddi ve manevi kişiliğine yönelik küçültücü uygu-
lamaların varolduğuna ilişkin somut örneklerin günlük basınımızda da
yansması üzerine TBMM'ce oluşturulan Ceza ve Tutukevlerine Ziyar-
et ve İnceleme Komisyonu çalışmalarını ilişkin bir rapor hazırladı.
Rapor, ANAP, SHP ve MDP'li 7 parlamentörden oluşan komisyona
başkanlık eden ANAP İstanbul milletvekili Bülent Akarcalı tarafından
29 Kasım'da düzenlenen bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurul-
du.

RAPORDAKİ İDDİALAR

Komisyon üyesi parlamentoların sivil ve askeri cezaevlerinde
Cumhuriyet Savcısı, Cezaevi Müdürü, Doktor, Öğretmen, gardiyan
gibi personel ile mahkumlarla yaptıkları görüşmeler sonucunda hazırladıkları raporda, özellikle askeri cezaevlerinde insan haklarına aykırı
davranış ve işkence uygulamalarına ilişkin yakınmaların "Yalnız beliri-
li siyasi görüşte olan ve kendilerini Marksist-Leninist düşünceye sahip
olarak tanımlayan anarşik ve terörist eylemlerden tutuklu bulunanlar-
dan geldiği" öne sürüldü. Komisyon raporunda, açık grevleri ile iş-
kence iddialarının yayılmasını sağlamak, sürekli iç ve dış kamuoyu-
nun dikkatini çekecek olaylar yaratmak ve Türkiye'de insan haklarına
uyulmadığına ayya gösterilmediğine dair delil olabilecek girişimler
gerçekleştirmek amacıyla kareket eden bazı mahkumların olduğunu da
savundu. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin "mevcut demokratik
rejimi kalamak için birbirlerini yaralayarak mahkemede işkence
gördük diye ortaya çıkabildikleri" şeklindeki bir görüşe de raporda
yer verildi.

RAPORDAKİ GERÇEKLER

Ceza ve Tutukevlerini ziyaret ve inceleme komisyonu raporunda
yer alan ve diğer savaşa göre "gerçek bir nesnellik" taşıyan bulgular
ise rakamlarla ifadesini bulanlardır. ANAP'lı Akarcalı'nın "Türkiye
deki sivil ve askeri ceza ve tutukevlerinde insan haklarına aykırı da-
vanışlara rastlandığına ilişkin elle tutulur, somut durumlarla karşıla-
şmadığını" söylediikten sonra okunmuş rapora göre Eylül 1985 iti-
barıyla,

- Sivil ve adli yargı mercilerince işkence ve kötü muamele nede-
niyle adli takibat yapılan olay sayısı 2120, görevli sayısı ise 4623,
- Bunlardan davası sonuçlanarak, işkence yapıldığının kesinleşmesi
üzerine hakkında mahkumiyet kararı verilen görevli sayısı 439, dava-
ları devam eden görevli sayısı 1722,
- Sıkıyönetim mahkemelerinde yaşanan işkence ve kötü muamele
iddialarına ilişkin dosya sayısı 941,
- Bu dosyaların incelenmesi sonunda işkence yapıldığının kesin-
leşmesi üzerine mahkum edilen görevli sayısı 105, dava ı devam eden
sanık sayısı 1758, olarak belirlendi.

VE BİR SÖYLEŞİ

Basın toplantısında raporun okunmasından sonra gazetecilerin
kendisine yönelttiği soruları yanıtlayan Bülent Akarcalı'nın söyledik-
leri, insan hakları ve işkence konularına resmi yaklaşım biçimini
kavrama açısından ipuçları taşıyor. Toplantıda bulunan bir gazeteci
ile Akarcalı arasında geçen ve ayrıca bir yorumu gerek bırakmayacak
açıklıktaki konuşmayı olduğu gibi aktarıyoruz:

AKARCALI: "İşte, yaptığımız tüm bu incelemeler sonucunda, dev-
let desteğinde işkence olmadığını sonucuna vaidik."
GAZETECİ: "Ama Sayın Akarcalı, cezaevlerinde çalışan ve işkence
yaptığı bilinenler devlet hizmetinde çalışan görevliler değil mi?"
AKARCALI: "Bunlar müferrit olaylardır. Biz işkence uygulamasına
ilişkin somut bir durumla karşılaşmadık."
GAZETECİ: "Efendim, çok ciddi, geniş bir rapor hazırlamışsınız. Bu
rapora göre, işkence yaptığı kesilemiş olup mahkum edilen görevli
sayısı (105 artı 439) yani 544. Bu yeterince omut bir durum değil
mi?"
AKARCALI: "Şimdi bu beş yıllık bir toplamdır. Yani fazla sayılmaz
Ayrıca diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'deki siyasi tutuklu
sayısı da fazla değildir. 50 milyonluk bir ülkede toplam 70 bin siyasi
tutuklu büyük sayılmaz."
GAZETECİ: "Sayın Akarcalı, kişi başına düşen milligelir mi hesaplı-
yorsunuz?"
AKARCALI: "....."
GAZETECİ: "Efendim, sonuçta sizden tek bir şey öğrenmek istiy-
rum. Türkiye'de işkence var mıdır, yok mudur?"
AKARCALI: "Türkiye'de normal şartlarda gözlenen sertlikler dışın-
da bir işkence olayı yoktur."
GAZETECİ: "Normal şartlarda gözlenen sertlikler demekle neyi kas-
tediyorsunuz?"
AKARCALI: "Bakın, Akdeniz insanının olaylara tepkisi başkadır. İs-
kandinav ülkelerinde yaşayanların tepkisi başka. Örneğin, İskandinav
ülkelerinde birinde iki otomobil çarpıştırsa, sürücüler inip birbirleri-
ne kartvizitlerini verirler. Ama bizde sürücüler çıkıp dövüşür. Olay
bundan ibarettir."

İnsan Hakları Paneli "Nereye Gidiyoruz?"

10 Aralık'ta Ankara Sanat Tiyatrosu'nda
(AST) Mükiyeliler Birliği'nce düzenlenen
"İnsan Hakları" konulu bir panel yapıldı. Panel-
de salonun tamamen dolu olduğu, pek çok kişi-
nin de konuşmaları ayakta izlediği görüldü. Din-
leyicilerin hemen hemen tamamı gençlerden ve
özellikle de öğrencilerden oluşuyordu. Mükiye-
liler Birliği genel başkanı Prof. Dr. Cevat Gray-
ın güven anlama üzerine yaptığı kısa bir konuşma
ile açılan panel, A.O. SBF eski öğretim üyelerin-
den Prof. Dr. Cahit Talas tarafından yönetiliyor-
du. Talas'ın yanı sıra panele konuşmacı olarak,
Doç. Dr. Yalçın Küçük, Ombudsman gazeteciden
Erbil Tuşalp, Prof. Dr. Bahri Savcı ve Doç. Dr.
Haluk Geçer'den başka, konuk olarak Aziz Ne-
sin'in de katılması dinleyiciler için sevindirici bir
sürpriz oldu.

Erkin duyurular yapılmamasına karşın, genç-
lerin bu tür toplantılara böylesine ilgi göstermesi-
nin, küçümsenemeyecek bir gelişim olduğunu
söylenen Cahit Talas, ilk sözü yine SBF'nin 1402
lik öğretim üyelerinden Prof. Dr. Bahri Savcı'ya
verdi. Bahri Savcı, insan haklarının genel kula-
sal çerçevesi üzerinde durarak bunların demokra-
tik geleceğin oluşumunda yadsınmayacak önem-
de olduğunu belirtti. İnsanın devlet için değil,
devletin insan için varolduğunu ve onun toplu-
dan soyut bir baskı kurumu olarak nitelenile-
meyeceğini söyledi. Ülkemizin insan hakları aç-
ısından bir de iç açıcı bir yerde olmadığının söz-
ederek konuşmasını sürdüren Savcı, özellikle ül-
kemiz için rehlikli olan iki duruma dikkat çekti;
Birincisi, Türkiye'de insan haklarının sürekli çiğ-
nenmesinin neredeyse bir gelenek haline geldiği, di-
ğeri de, insan hakları dendiğinde yalnızca "işken-
ce" sorununun anlaşılması gerektiği, bu soru-
nun insan haklarının küçük bir parçasını oluştur-
duğunu, Bahri Savcı'dan sonra söz alan Erbil
Tuşalp, İnsan Hakları Bildirisi'nin onuz yedi yaşın-
da olduğunu, ama bu bildiriyi imza koyan Tür-
kiye'nin bugünkü zihni ak bir biçimde kullanmaya
ne derece hakkı olduğunu tartışması gerektiği-
ni belirterek, artık basında sık sık çıkan işkence
haberlerine "neredeyse kaşarlandığını" söyledi.

E. Tuşalp'ın verdiği örneklerden özellikle iki-
si, doğrusu biz dinleyenlere de ilginç (!) geldi.
İlki, bir süre önce Ankara'da nituklanan yaşlı bir
babayla ilgili oğlunun, görüldükleri yerde anadan
doğma soyularak, birbirleriyle cinsel ilişkide bu-
lunmaya zorlandıkları diğeri de, yanından bir ek-
sik ermediği ve bir süre aç bırakarak sorgusuzlu-
kta tutulduğunu "oynaştığı" horozları olan bir
komere ilişkin olaydır.

Daha sonra konuşan Doç. Dr. Yalçın Küçük
ise, insanoglunun nedense kendisine ve yaşamının
düzenlenmesine ilişkin etkinliklere ya da kurum-
ların oluşturulmasına hep büyük savaşılarır yr-
kılmalarından sonra gittiğini söyledi. Küçük, tek
bir insanın bile haklarından ödün verilmemesi ge-
rektiğini, çünkü onun nikel olarak yalnızlığı bir
yara, nikel olarak toplumun bir simgesi olduğu-
nu da belirtti.

Son olarak söz alan Aziz Nesin ise, dinleyiciler-
i oldukça güldüren nükteli bir konuşma yaptı.
A. Nesin, cumhuriyet döneminin en ağır baskı
günlerini yaşadığını ve insan haklarını hiçe
alınarak çiğnediğini söyledi. Bulgaristan'daki
Türkler'e baskı uygulamalarını uluslararası plat-
formlarda sert bir dille eleştiren Türkiye'nin, ken-
di ülkesinde insan hakları konusunda neler yapı-
ğının sorulması gerektiğini belirten Nesin, bu ko-
nudaki temel sorunun devlet-birey çatışması ol-
duğunu vurguladı.

Panel süresini sürmüştüğü nedeniyle, soru-yanıt
bölümüne geçilmeden sona erdi.

• nihat yildiz

FERRAH DOĞAN'A...

**TBMM BAŞKANLIĞINA
İŞKENCE İLİŞKİN
SORU ÖNERGESİ
VERİLDİ...**

Ankara/ SHP Denizli Millet-
vekili Halil İbrahim Şahin, 5
Aralık 1985 tarihinde
TBMM Başkanlığı'na işken-
ce konulu üç ayrı soru öne-
rgesi verdi. Milli Savunma
Bakanı Zeki Yavuztürk, İç-
işleri Bakan Yücel Akbulut
ve Adalet Bakanı Nejat
Eldem tarafından yazılı ola-
rak yanıtlanmak üzere veri-
len soru önergelerinde, Dev-
let Güvenlik Mahkemesi Sav-
cı Yardımcısı Hakim Yüzba-
şı Ölkü Coşkun'un haklarını-
da yasadışı TKP örgütüne
üye olmak suçundan hazır-
lık soruşturması yapılan Dr.
Salih Bora Mutlu ve Yüksel
Durmaz ile Abdul Nalid Ba-
balan, Yusuf Karakuş ve Ay-
han Aksoy'a işkence yaptığı
ve yaptırıldığı iduslarını içe-
riyor. Soru önergelerinde,
DGM Savcı Yardımcısı Ha-
kim Yüzbaşı Ölkü Coşkun'
un zanlılar dövüldüğü, hakaret
ettiği, emniyete geri gönde-
rip tekrar işkence yaptır-
dığı, adı geçen kişilerin ayrıca
Ankara Emniyet Müdürlü-
ğünde polisçe kıyasa dövül-
dükleri, ceryana tabi tutul-
dukları, üzerlerine basan-
lı soğuk su sıkıldığı, kolların-
dan ağıtya alındıkları, hü-
crede tutuldukları, beton ze-
min üzerinde günlerce yat-
tıldıkları ve keşif edildikleri
yolundaki şikayet dilekçe-
leri anımsatılıyor Önergeleide
Milli Savunma Bakanı Ya-
vuztürk ile Adalet Bakanı
Eldem'e DGM Savcı Yar-
dımcısı Hakim Yüzbaşı Coş-
kun hakkında bir işlem ya-
pılıp yapılmadığı, işkenceye
tabi tutulan vatandaşların
suçları sorulurken, İçişleri
Bakanı Akbulut'tan da iş-
kenceyi yapan polis memur-
larının halen görevlerinde
olup olmadıkları zanlıların
suçları ve kaç gün gözetim
altında tutulduklarına iliş-
kin bilgi isteniyor.

Pencereyi Kaparken...

okuma notları...

Hatay Dumlupınar

"İDOOLOJİK"

"İDOOLOJİK"

Hatay Dumlupınar

Karikatür, Yarı Yayınları
Ekim 1985, 54s.

"İdoolojik", bir zamanların ve göçmenin o ki, tüm zamanların en ihtirash söz-cüğü oluyor. Kulaklarımız yalana alıştıktan sonra, bir kuşku kıvılcığı merakımızı ateşliyor. Gerçekten, "İdoolojik" diye birşey var mı? Merak arırmaya koşutur insan beynini. Sözcükler, kavramlar da kitaplar karıştırlarak araştırılır. İlk söz-cüklere bakmak gerekiyor. Kelime l harfi ile başladığına göre, sözlüğün l harfine ayrılmış bölümünü açmalı. İa da olmaz. İb'de olmaz, İc'de olmaz, İd'de olmaz evet İd. Bu sayfada tiim özenimizle sözlüğe gömülmeliyiz. Sözcükleri hızla gözden geçiriyoruz. İdea, ideai, idealite, idealizm, ideleştirme, ideoloji, ideola. İd'ye ayrılmış kısım bitti. Acaba sözlük mü yetersiz? Birkaç sözlüğe daha bakıyoruz, bir iki kelime dışında aradığımız kelime idolojik yok İdeoloji, dilimizi eşek anısı sokmadıyla, idooloji diye okunabilir. Bir olasılıktır. Olsa olsa bu deyiş bir dil bozulmasının sonucudur. Ama acaba, ideolojinin açır-nımı idoolojinin anlamını verebilir mi?

Bir deneyelim; "İdeoloji: Siyasal, hukuksal, dinsel, etik, estetik, felsefi, görüşler ve fikirler sistemi"dir deniyor. İdeoloji, üstükapın bir parçası olup, son çözümlemede ekonomik ilişkileri anlatır", deniyor. "Ama ideoloji birebir ekonomik ilişkilerin anlatımı değildir", deniyor. "Kendi ki kullanan gereği, ekonomiden görelî bir bağımsızlığa sahiptir" deniyor. Demek ki yaşam her noktada çözümlenmek zorundadır. Yaşama ilişkin, insanî ruhsal ve fıkisel olarak geliştiren fikirsel, düşünsel süreçleri oluşturmak gerekmektedir. Demek ki,

ideoloji kavramının içeriği bir okuma yanlısının aşagılanması ile boşaltılmaz. Komik ve güldürücü olan bu noktada başlıyor. Rambo bir film oluyor. Gazetelere bakılma; babası Silvester Stallone'ye, oğlum sende beyin yok, hiç olmazsa kaslarını geliştir, demiş. Amerikalı bilim adamlarından birisi, Rambo'nun beyni bir şempanzenin beyninden daha ufaktır demiş. İşte bu Rambo, felsefi, etik, estetik, politik ve batta buksal önyargılardan anadılmış bir şey. Yıllardır, İdooolojik olduğu için yavaş kapasimda tutulan, Ölümsüz-Z, önyargılı bir film. İdooolojinin idoolojik boyutu bu noktada gizli.

Hatay, albümünde bu gizemi deşiyor. Toplumumuzun en şefkatli dönemini yaşıyor. Şefkatlin içeriği belli. Anlatın yazarlar, genç insanlara nasıl bir gelecek hazırladıklarını ifşaat ediyorlar. Terör dokunu tezgahlar, coplar, bir türlü bulunamayan, aç farelerin peynir bulmalarını anımsatan, o malum odak. İşte Hatay, yeniden kurguladığı yaşamı çizgilerine yedirmiş. Çiğneği arkasına almış, kara gözüllü adamlar, hokkabazlar, Lejyon' sapkası altında birlik, beraberlik ve beka için toplanmış insanlar, yaşananların unutulmaması içindir. Genç bir çizer, kuşaklar arası birikime de çizgileriyle sahip çıkmaya aday. Düşünceyle, gülmece-nin birleşimindeki elite göz kırpan yaklaşıma kırmış. Bir şefkat döneminin insanı bu-ran yanını, düşünce-gülmece uyumuyla vermiş. Soluğunun ve çizgiinin güçlü ol-masını dileriz. □

□ TANER GÜREL

TİKSİNTİ ÇAĞI

Uğur Kökten

Denemeler, de Yayınevi
Ekim 1985, 152 sf.

Herhangi bir kitabın başarısını belirleyen ölçütler kişiden kişiye değişebilir. Ancak, yine de genelde kabul edilebilir ortak ölçütler sözkonusudur. Nasil? Herhangi bir "karikatür" çizimiyle, buluşuyla, çok işlenmiş bir konuyu yeniden izlenir kalabil-yorsa, bir kitap da yazımıyla, konuyu anlatış biçimiyle, az-çok bilinen şeylerin okuyucuya daha çarpıcı, daha kalıcı biçimde ulaş-masını sağlayabilir. İşte bu da, bir kitabın başarısını ortaya koyan önemli ölçütlerden biridir. Hele bir-de işlenen konu ya da konular insanlık arihinde en çalkantılı dönemlerine aitse, bu daha da önem kazanır.

Giriş yerine yazılmış olan "Bırkaç Söz" bölümünden bir alıntı, yukarıdaki görüşlerimizi açıkla-mak için yararlı olabilir:

"... Tiksinti çağının odak noktası Berlin. 1970 Ağustosunda Berlin'deydim. Bir nazi cinayet merkezinin orta yerinde ve tek başıma. O güzel Ağustos sabahı, biliyordum nasıl bir nedenle, Plötzensee'ye doğru yola çıkmıştım? Şimdi, üstünden yıllar ve olaylar geçince, zaman durulunca, bu "neden" in ne olduğunu kestirebiliyorum. Oraya beni çeken güçlü ve karşı konulmaz bir önsızıydı. Bir yıl sonra, Türkiye'ye tüm ağırlığı ve karlılığıyla çökecek olan "gece"nin habercisi bir duygu.

İki yıl sonra tekrar Plötzensee'yi düşündüm. Yaşadıklarımı kavramaya çalıştım. Duyduğum tiksintiyi çözümlemek kolay değildi. İçinde bulunduğum cezaevinden yaşları 20 ile 25 arasında üç genç koparılp alınmış, sonra şafaktan önce idam edilmişti. Koğuşlardan koğuşlara yankı uyandıran son haykırış, şimdi bile kulaklarını brak-kacağa benzemiyor.

Birlik ve Aokara. Bir-birinden binlerce km. uzakta iki merkez. Uzak ama biri öbürünün zaman içinde uzantısı belki..."

Kitaplarda, televizyon-da, sinemalarda zaman zaman duyduğumuz kimi adlar vardır. Bizim için bir takım yüzeysel anlam-lar, çoğu zaman da bazı tarihler ve sayısal bilgiler olma dışında bize pek birşey ifade etmeyen adlar. Kimi olaylar da vardır, boyverebildiğimiz, umur-samadığımız, bana dokun-masın da sonrası önemli değil diyebildiğimiz...

İşte Tiksinti Çağı bu boşlukları dolduran, hem de insanın beynine kazıya kazıya dolduran bir kitap. Bu da Kökten'in olayları anlatırken kullandığı yöntemden ileri geliyor. Masa başında kitaplar karıştırarak değil, olayların yaşandığı yerlerde kaleme alınmış, o anın yoğun duygulanıyla, dikkatli bir gözle-me dayanarak yazılmış ol-masından kaynaklanıyor. Ve hepsinden önemlisi, Guernica'dan Hiroşima'ya, Auschwitz'den Plötzensee'ye, Barcelona kıyılarında Ege'ye Kazdağı'na kadar her yerde insan onurunu, hakkı olduğunu insaninci, eşitliğe karşı istenince ve ölim pahasına da olsa zaferini insanın yüreğinde hissettirmeye Tiksinti Çağı okunmam gereken bir kitap diyoruz.

□ HAKAN EKEN

Yaklaşık on ay süreyle bu köşede açtığımız 'Pencere' den şiire ilişkin görüşlerimizi dile getirdik.

Yüzlerce insanın şiir yazdığı, şiir üzerine çok sözün edildiği bir dönemden geçmekteyiz. Buna karşılık aynı dönemde başka önemli özellikli şiirin yazıldığı ya da uğraşıldığı oranda ciddiye alınmadığı olmalı. Pencereyi açarkenki amacımız, işte böyle bir dönemde, o "şiir yazar yüzlerce insandan birileri" olarak, her türlü kesin ve kesin iddialardan arınmış yazılarla bildiklerimizi söylemek ve söyledik de. Zaman zaman yeniden açmak üzere bu köşeyi kapatıyoruz. Özellikle şiirin güncel ve pratik sorunlarına ilişkin söylenmesi gereken sözümüz olduğunda bu köşeden yine söyleyeceğiz.

Evet şiir penceresini zaman zaman yine açacağız. Çünkü ülkemizde her zaman bir 'şiir olayı' varolagelmıştır. Nâzım Hikmet'e 1940'lara gitmeye gerek yok. 'İkinci Yeni', '60-70 Dönemi Şiiri', '80 Öncesi Sloganlı Şiiri', 'Dincilerin Yazdığı Şiir' vb deyimler bile şiirin sürekli gündemde olduğunu, bir kurum olarak yaşadığını göstermeye yetiyor. Bazı dönemlerde kötü, hatta çok kötü şiirlerin yazılıp kendilerine yer açılmasına, bunun sonucunda da yukarıda sözünü ettiğimiz 'ciddiye alınmama' ve hatta 'şiirin saygı görmemesi' gibi olumsuzluklara tanık olabiliriz. Ancak yazılan şiirlerin bir çoğunun toplumcuların 'özlediği/beklediği' şiir olmamasını suçlu biç bir zaman toplumcu şiire, sanatla yüklenmemeli, bir suçlu aranıyorsa koşullar irdelenmelidir. Ortaya çıkan ürünler çok yetkin olmasada, ilkedeki şiiri düşünen, kafa yoran insanlar varsa ve biz bu insanlar inançlı toplumcular ise, şiir vardır, var olacaktır bu ülkede.

Biz, dönemimizde yazılan şiiri yargılamak için biraz daha bekleme gerektiğine inanıyoruz. Her şeyin altüst olduğu, yıllardır oluşturulan değerlerin yokedilmeye çalışıldığı bir dönemden geçtik, geçiyoruz. Çiziyen bir çok yanı var toplumun. Şiirimiz de bundan payını almaktadır. Ama şundan hiç kimsenin şüphesi olmasın, bugün şiir yazar yüzlerce insan içerisinden bu işi götürenler olacak ve şiir kurumu yine yaşacaktır. İşte bu insanlar çürüyen toplumun yeşeren yanlarından biri olarak yanna yüz akıyla ulaşacaklar. Kimse onlara 'siz ne yaptınız' diye soranmayacak. Bir demokrat olabilmeyin bile çok zora vardığı bir dönemim belki adları hiç duyulmamacak kahramanları olacaklar. Ama ülkede şiir olayını her koşulda yaşatan insanlar olarak anılacaklar. Belki yazdıkları meydanlarda, grev yerlerinde, toplantılarda okunmadı. Ama bu şiir çoktan demir parmaklıklar ardındaki insanlar arasında, örtülü perdeler ardında yarını konuşanlar arasında okundu. Ya da tek bir insan kendi şiirini mırıldanarak korudu insanlığını. Dergi arşivlerinde kaldı bir çok şiir, ki bunların hepsi aradan şiirler değil-di, yalancı şiirler değildi. Bu arada dergi sayfalarında, kitaplarda yeralan şiirler oldu. Bunlar mutaka güzel gün-lere varmanın araçlarından biri olacaktır. Eğer yığınlar tarafından okunmıyorsa bunun suçlusu yalnız şiir olmama-lı. Yığınlar oluştuğu zaman şiir de orada onurlu yerini alacaktır.

Çok şiir yazılan, okunan, ama bunlardan daha da önemli ülkemiz tarihinde şiir her zaman olumlu ya da olumsuz yanlarıyla varolabildiği için, ona saygı duyulsin. YARIN

Üniversite...
YÖK...

AÜBYYO Öğrencileri Dernek Kurmak İçin Başvurdular

AÜ Bazo Yayın Yılıkoek Okulu Öğrencileri dernek kunnak için Ankara Valiliği'ne başvurdular.

BYYO Öğrencileri elde yaptıkları başvurunun önce Çankaya Kaymakamlığı'ndan ardından Ankara Valiliği'nden geri çevrilmesi üzerine posta yoluyla tekrar valiliğe başvurdular.

BYYO öğrencileri bu konuda "öğrenci derneklerini demokratik katılımın gerçekleşmesi açısından zorunlu görüyoruz. Dernekler aracılığıyla öğrencilerin kendi sorunlarına daha kalıcı ve etkin bir biçimde çözümler getirileceği inancındayız. Bu nedenle anayasaya tanınan dernek kurma hakkını kullanmak için başvurduk" diyorlar.

İHFÖD "Çalışmalarımızın ana hedefini katılım ilkesi oluşturuyor"

(İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği)

Yann "Dernek konna çalışmalannızdan kısaca söz eder misiniz?"

İHFÖD ■ Dernek kurma konusunda ilk karşılaştığımız sorun, öğrenci arkadaşlarımızın öğrenci derneğinin gerekliliğine inanmalarına karşın yasal olan engellemelerle karşılaşacakları gerekçesiyle dernek kurucusu olak istememeleriydi. Bir diğer sorun ise "Dernekler Yasası"nın 4, 10 ve 16. maddeleri ile kapalı olarak yürürlükte kaldığından YÖK'ün 59. maddesinin son fıkrasındaki "öğrencilerin herhangi bir derneğe üye olmak için rektörlükten izin almadan gerektiği" hükmünü dekarşın, kaymakamlığın ve öğrenci arkadaşlarımızın önümüzde getirmeleriydi.

Bunların yanı sıra "erdemli yaşlanmamız" n' her fırsatta bizi 12 Eylül'e deli dolu gençliğin gerdiği bir hatırlatılmalan da olan ruzu biberi oldu. 12 Eylül öncesi olaylardan gençlik sorumlu değildir, meclisi çalıştırmayan, gömük kapıları sonuna kadar aç n gençler değildir.

□ Başvurunuzu yaptıktan sonra ne gibi tepkilerle karşılaştınız?

■ İlk tepkiler arkadaşlarımızdan geldi: Tebrikler! Daha sonra rektörlük YÖK'ün 59. maddesine göre, izin almamız gerektiğini belirtti. Bize böyle bir tene gerek yok.

Bazı yazarlarımız ve demokrat olduğunu söyleyen "bütün adamlar" da basında yazılan ve demecileriyle dernek kurulmasına karşı çıktıklarını belirttiler ve bu kurumların ve kuruluşların bazı ideolojilerin etkisi altında olduğunu söyleyerek kamuoyunu ola sız yönde etkilemeye çalıştılar.

□ Neden dernek?

■ Çalışmalarımızın ana hedefini "Katılı" ilkesi oluşturuyor. Bu ilke doğrultusunda ilk olan öğrenci arkadaşlarımızın dernek aracılığıyla birlikte davranmalarını sağlamaya çalışacağız. Derneğimizde oluşturacağımız demokratik yapı bu ilkenin yaşama geçmesini sağlayacak.

Bütün yüksek öğrenim gençliğinin ortak sorunları karşısında ortak tavır alınmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Gençliğin sorunlarını yine en iyi gençler bilir. O halde bu sorunların çözümünde gençlere söz hakkı verilmesi gerektiği ortadadır.

Dikkat... Bu Bir Bildiridir...

9 Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fak.
Öğrenci Derneği Açılışına Bekliyoruz.
DEMMÖD

Saat : 12.15

Tarih : 21-11-1985

Dokuz Eylül Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Öğrenci Derneği'nin açılışı için kurucuların davetiye başlırmaları "İzinsiz davetiye bastırmak iddiasıyla ifadelerinin alınmasına yol açtı.

Olay kısaca şöyle gelişti: Kurucular açılış için dekanlarına davetiye vermeye gittiklerinde, Dekan Vehili Eran Nakoma onları gayet nazik bir şekilde karşıladı. Önce açılışın ertelenmesini ince bir şekilde öneren, hatta bu durumda çayların kendi tarafından ısmarlanacağını belirten Nakoma, kurucuların direnmesi üzerine davetiyeler için suç duyurusunda bulunduklarını söyledi.

Aşağı yukarı aynı sıralarda dernek merkezindeki kurucu üye alınarak dernekler masasına götürüldü. Ama bu sefer konu başkaydı. Rektörlük izninin olmadığı gerekçesiyle dernek dosyası kendisine geri verilerek iletiniyordu. Kurucu bunun ya-

sadışı olduğunu söyleyerek kabul etmeyince Emniyet amirinin katışına çıkarıldı ve dosyasını gönül rızasıyla geri almaya "İkna edildi."

Tüm bunlardan sonra son aşama gündeme gelmişti. Aynı gün öğle saatlerinde kurucular tekrar emniyete çağırıldılar ve açılış davetiyelerinin Dernekler Yasası'nın 44. maddesinde sözü geçen "İzinsiz bildiri dağıtma" suçunun kapsamına girdiği gerekçesiyle 3 saat boyunca ifadeleri alındı.

Böylece operasyon başarıyla tamamlanmış oluyordu. Hem dosya geriye verilmiş, böylece önemli bir yükten kurtulmuş, hem de kurucuların gözü iyice hortutulmuştu.

Bu konuda hukukçuların yorumu ise "Davetiye'nin bildiri sayılması görülmüş şey değil" şeklindeydi.

İşte "bildiri" sayılan davetiye:

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

OCAK. 11. SAYI ÇIKTI

1986 Dünya İhtiy Yılı'nı gürleyen
Özel ekonomisinin ikinci yılında
Sizlemeli personel uygulaması:
İyerlerinde sendikaların kaldırılmasına doğru
İdare rezaları kaldırılmadık
Nüfusun imden olgandırüstü hal uygulamasına
Sihah sanayi kınların içinde

İç ve dış politika yorumları, işçi hareketi ve sendikalar gelişmeler üstüne değerlendirmeler, haberler...

GÜN'Ü OKUYUN. OKUTUN

150 lira

Yazışma ve üç büyük kent dışından abone olmak isteyenler için
(Yıllık 1000 liralık) adresi: 856. Sk. Nu. han, No: 3/502
Konak, İzmir • İstanbul Bürosu : Molla Fenari sk. Nadir Han,
Kat 5, Çarşıoğlu, İstanbul.

AÜ SBF ve DTCF'de Öğrenci Derneği Gelişmeleri

KASIM ayı içinde iki yeni dernek başvurusu daha gerçekleşti. Hacettepe Tıp Fakültesi öğrencilerinin başına gelenlerden sonra SBF ve DTCF Öğrencileri de

ŞEY

Remzi İnanç'ın
Öyküleri

yeni çıktı!..

DE YAYINEVİ

**GÜBASIN
YAYIN YÜKSEK
OKULU ÖĞR NCİ
DERNEĞİ ANKARA
İDARE MAHKEMESİNE
BAŞVURDU**

GAZİ Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Öğrenci Derneği, kuruluş amacıyla verilen cvrkm Ankara Valiliği tarafından kabul edilmemesiyle ilgili olarak "olumsuz işlem" hakkında yürütmenin durdurulması ve Öğrenci Derneği'nin kurulabilmesi için GÜ Rektörlüğü'nün iznine gerek olmadığına karar verilmesi istemiyle Ankara İdare Mahkemesi'ne başvurdu. 20 Aralık 1985 tarihli başvuruda, 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 9. maddesi gereği derneklerin tüzel kişilik kazanmasının "izne değil, bildirimle bağlı" olduğu ve Ankara Valiliği'nin kuruluş belgesinin yazılı gerekçe belirtmeye gerek görmeden almayı reddetmesinin "yasal dayanağı olmayan" bir eylem olması nedeniyle yürütmenin öncelikle durdurulması ve sonra tözden iptali istendi. Davacı dernek kurucu adayları adına başvuruyu yapan Avukat Şahçe Yavuz yürütmenin durdurulmasını istemi gerekçesini "Yasadışı doğan bir hakkın kullanımı davalı idarece çöğtirmektedir. Muvakkilimin dernek kurma hakkı idarenin takdirine bırakılmıştır. (...) Bu eylemle yasal bir hakkın kullanımı engelleniyor. (...) Gecikerek dayanın sonuçlanması halinde belki de birçok muvakkilim mezun olup dayanın sonucundan yararlanamayacaktır" şeklinde açıkladı.

ADA

- Orjinal Plaklar
- Müzik Kasetleri
- Süreli Yayınlar
- İhtiyelik Eşya
- İhtal boş kaset çeşitleri

**DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ
KASETLER**

- EZGİNİN GUNLUĞU
- MOZAIK
- GRUP ÇACRI (Çıkacak)

**KOLEKSİYONUMUZUN
DİĞER ÇEŞİTLERİNDEN
SEÇMELER**

- GEORGES MOUSTAĞI
- VICTOR JARA
- INTI İLLMANI
- FACIO SANTILLAN
- PACOPENA
- CHICK COREA
- IVAN REBROFF
- EDITH PIAF
- BOB MARLEY
- PACO DE LUCIA
- RAVISHANKAR

**ADA YAYIN ve MÜZİK
PAZARLAMA**

Tel: 31 50 63 ANKARA
Zafer Çarşısı No:27, Yenigehir

**Kültür...
Sanat...**

Sovyetler'de 'Türk- Arap İlişkileri' Konulu Bir Kitap Yayımlandı

MOSKOVA/Sovyetler Birliği'nin büyük yayınevlerinden "Nauka", "Türk-Arap İlişkileri ve Orta Doğu Uluslararası İlişkiler Sistemindeki Yeri" adlı bir kitap yayımladı. Kitabın yazarı SSCB Bilimler Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü çalışanı İnesa İvanova, İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar Türkiye ile Arap devletleri arasındaki ilişkilerin geçtiği aşamaları inceliyor. Kitapta Orta Doğu sorunun çözümüyle ilgili olarak Türkiye'nin izlediği politikanın incelenmesi-ne de geniş yer veriliyor. İvanova'nın "Türk-Arap ilişkilerinin son durumuna ilişkin yargısı ise şöyle izleniyor: "80'li yılların başında Türk-Arap ilişkileri bölgesel durumun gelişmesinde, tehlikeli anlarında Türkiye'nin siyasal desteğine bel bağlayan bir dizi Arap devlet adamının çok önemadıkları bir unsur oldu. Anlaşılan, Ortadoğu'daki uluslararası ilişkiler sisteminde Türk-Arap bağlarının rolünü artırma eğilimi, oldukça istikrarlı ve ileride daha da gelişecek bir eğilimdir."

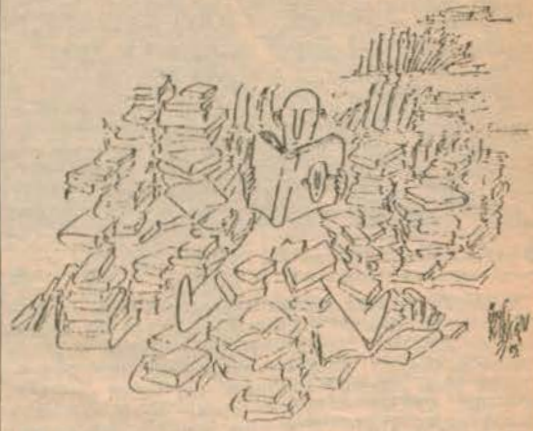
İkinci Havana Plastik Sanatlar Bienali Barış Yılı'nın Son Aylarında Yapılacak

HAVANA/Üçüncü Dünya ülkeleri arasında kültürel işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla taşıyan, Havana Plastik Sanatlar Bienalinin ikinci 1986 Kasım ve Aralık aylarında yapılacaktır. Afrika, Asya, Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden ressam ve heykeltıraşların 1982-1986 yılları arasında gerçekleştirdikleri yapıtları karabilecekleri bienalde "en başarılı" görülen on yapıta da 2 biner dolar ödül verilecek. İki 1984 yılında yapılan Havana Plastik Sanatlar Bienali'nin ikincisinde, gelişmekte olan ülkelerde sanatın sorunlarına ilişkin bir uluslararası seminer ile geniş bir Küba plastik sanatlar sergisi de yapılacaktır. Küba Kültür Bakanı Armando Hart'ın açıklamasına göre, Uluslararası Barış Yılı'nda yapılacak bu ikinci bienalin en büyük hedeflerinden birini "dünyada barış sevgisi, barış ülkeleri ve barış mücadelesinin geliştirilmesi" oluşturtacaktır.

Metin Özek 'Nükleer Savaş Karşı Fizikçiler Birliği'nin Onur Üyesi Oldu

Barış Derneği davasında tutuklu sanık olarak yargılanan ve halen Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Prof. Metin Özek, "Nükleer Savaşın Önlenmesi için Uluslararası Tabipler Birliği" (IPPNW) örgütünün onur üyeliğine seçildi. Prof. Özek böylece bu yılki Nobel Barış Ödülü'nün sahibi IPPNW'nin ilk Türk üyesi oldu. Örgütün Genel Sekreteri Dr. Tim Bawie, Metin Özek'e (cezaevinde) gönderdiği mektupta "Birliğimiz Nobel Barış Ödülü'ne layık görüldüğüne önce, 1 Haziran 1985 günü genel kurul toplantısında sizi oybirliği ile onur üyeliğine seçmiş bulunmaktayız. Bu kutluyorum o zaman size bildiren mektubum anlaşılan eşsiz geçmiştir. O yüzden, bu yazılmakta olduğum mektubu size ulaştırabilmek için, bizim dışındaki Bakanlar'ın emriyle ediyorum. Size cezaevi ve dayanma gücü dilerim. Sizinle aynı şeyleri duyup paylaşmaktan kesin olunuz," diyor.

Ümit Kartoğlunun Kart Karikatürleri

Karikatürçü Ümit Kartoğlu karı karikatürlerini "Güçlü Mizgi, Kitap Mitap" adıyla yayımladı. Albüm toplam 10 kart karikatürden oluşuyor. PK 178 23002 Elazığ adresinden 500 kralık posta pulu karşılığı istenebilir.

YARIN YAYINLARI

"Düvan şiiri sever mi, oturup Beethoven dinler mi bilmem, ama Şükrü Erbaş neyin şiir olduğunu neyin olmadığını bilecek kadar yakın şiire. Belki onun, şiirini belediği daha başka, hiç bilmediğimiz karyaklar vardır. Şükrü Erbaş bir kere şiir kuracağım diye balanıklıların, yarı anlaşılır yarı anlaşılabilir düşünceleri arkasına sığınmıyor. Şiirsel bir derinlik içinde açık açık söylüyor özünü. Dilerim daha iyi şiirler yazar."

Afşar Timurçin

"Yazılan her bir şiirin nesnesi günlük yaşamdır, günlük yaşamı artırmakla güdüren memurlar, çocuklar, ev kadımlardır. Biliriz, Şükrü Erbaş bu insanlara şiirlerini yazılmakla bitmeyeceğini düşünüp hiçbir şiiri bitirmek istemiyor. Olsa olsa yeni bir şiire başlamak için bitiyor onları, 'bitirmek zorunda kalıyor'."

A. Çağrı Çınar

Fiyatı: 400 lira. Posta pulu karşılığı, aşağıdaki yazışma adresinden isteyebilirsiniz. Cumhuriyet Kitap Kulübü Kulübü ve Yarın Abone Kulübü üyeleri kulüplerden edinebilirler. Yazışma adresi: P.K.1068, 34437 Şişli-İstanbul.

FOTOĞRAF NOTLARI / Rıza Arat

■ Gençlik Yılı'nda ülkemizde gerçekleştirilen fotoğraf etkinliklerinin sayısının oldukça fazla olduğu söylenebilir. İzmir'de Efe-Der'in düzenlediği ve sorunlarla karşılaşan "Yaşamda Gençlik" yarışması, Siirt Sönsöz Gazetesi öncülüğünde yerel gazeteler tarafından düzenlenen "Gençlik" yarışması, AFSAD - Kent-Koop işbirliğiyle düzenlenen gençlik sergisi, Devlet Tiyatroları Gençlik Tiyatrosu'nun kuruluşu nedeniyle açılan ve AFSAD üyelerinin fotoğraflarından oluşan "Türkiye'de Gençlik" sergisi ve "Gençlik" konusunda düzenlenen AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi... Ancak yapılan tüm etkinliklere karşın eksik kalan, "Türkiye'de Gençlik" adını gerçekten hak edecek bir serginin açılmasıydı. Düzenlenen sergilerde başarılı fotoğraf örnekleri yer aldı, gençliği ilgilendiren kimi sorunlar da başarıyla işlendi. Ama Türkiye'deki gençliği konu alacak sergilerden beklenilecek kimi özellikler görülemedi. Toplum Yaşamının, gençliğin duygu ve özelemlerinin kavranması, herbirinin tek tek fotoğraflarda somut bir anlatım bulması, bunların toplumunun genelde gençliğin sorunlarını yansıtması... Üstelik anlatılanların kuru söylemlerle sunulmaması, fotoğrafların herbirinde özgün bir yaklaşım, yeni bir bakış açısı, çok yönlü ve güçlü bir anlatım olması... Kuşkusuz bu yaklaşımlarla ortaya çıkan bir serginin günümüz koşullarında ne ölçüde sergilenebileceği, ne denli ilgi göreceği de ayrı bir konudur. Yine de, fotoğrafta genç isimlerin başarılarının hızla çoğaldığı koşullarda, genç fotoğrafçılar bu konuda öz ve biçim olarak daha başarılı ürünler verebilirlerdi.

■ 18 Kasım - 7 Aralık 1985 arasında Ankara Türk-İngiliz Kültür Derneği'nde açılan, 23 Aralık 1985 - 5 Ocak 1986 arasında İstanbul'da, 17 Ocak - 31 Ocak 1986 arasında da Adana'da açılacak olan AFSAD 3. Ulusal Fotoğraf Sergisi, Gençlik Yılı'nda bu konuda yapılan fotoğraf etkinlikleri arasında en başarılı ürünü oluştuyordu. Eğer belgesel yoğunluğu da yeterince güçlü olsa, gençlik yaşamı ve sorunlarıyla ilgili yeterli bir çalışmaya yansıtsaydı, 1985'te gençlik yaşamının etkili ve güzel bir anlatımını ortaya çıkarabilirdi. Ama somut kesitlere pek yer verilmemesi, fotoğraflarda ve sergide teknik başarının konuya uygunluğun önünde tutulması, konunun tam olarak işlenememesine yol açtı. Kuşkusuz, bundan sonra beklenilecek olan, sergideki fotoğrafların teknik başarısının anlatım başarısıyla birleşmesidir.

■ Fotoğraf sanatını ve sanatçıların içinde bulundukları koşullardan da dönemlerden ayırarak değerlendirmek doğru olmaz. Fotoğrafçıların kimin yanında oldukları, dünyaya ve fotoğrafa bakış açıları etkilemiş, hatta belirlemiştir. II. Dünya Savaşı'nda Goebbels'in fotoğrafçıları üstün ırkın başarılarını belgelemeye çalışırken, dünyanın pek çok ülkesinden fotoğrafçılar, savaşın acılarını belgeleyerek insanları uyarmaya, aynı çirkinliği hiç değilse yeniden yaşamamasını sağlamaya çalışıyorlardı. Ya insandan yana olmak, ya da insana karşı olmak... 5-12 Kasım 1985 arasında, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Salonu'nda, Şili Büyükelçiliği'nin Ankara'daki üniversite öğrencilerine yönelik "Çocuklarıyla Türkiye" sergisi açıldı. Sergideki fotoğraflarda yer alan çocuklar kuşkusuz nerede, kimin yanında olduklarını bilemezlerdi. 28 Kasım - 13 Aralık 1985 arasında da Margaret Bourke-White'in fotoğrafları Türk-Amerikan Derneği'nde sergilendi. Sergide Bourke-White'in objektifinden Alman toplama kamplarından görüntüler de yer alıyordu. Bourke-White nerede, kimin için çekeceğini biliyordu.

■ İFSAK'ın düzenlediği 1. İstanbul Fotoğraf Günleri, Aralık ayında gerçekleştirildi. Yaygın sergi ve gösterilerin yanı sıra, fotoğrafta son on yılın tartışıldığı toplantılar yapıldı. 1. İstanbul Fotoğraf Günleri, yalnızca fotoğraf etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir olay olarak kalmayıp sanatın yaygınlaşması, daha geniş kitlelere ulaşması, tartışılması ve daha yakın bağlar kurarak gelişmesi yolunda yapılabilecek çalışmalar için olumlu bir örnek oluşturuyor. Bu denli geniş bir etkinliğin yalnızca gönüllü ve özveriye dayalı yürütülen çalışmalara dayanarak yapılması, gerçekten övgüye değer bir çaba. □

Konya'da Gençlik Şöleni Düzenlendi...

6 Aralık 1985'te düzenlenen Gençlik Şöleni'nin Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü'nce düzenlendiği ve pek çok sanatçının katılacağı açıklanmıştı. Soran gençlere bir gençlik eğlencisi olduğu söyleniyordu. Geceye ilişkin izlenimler ise olayın bir gençlik şöleni olmadığını anlatıcaz açıklıkta:

Osmanlı taxtından, asırlardan, törelerden ve Cuma gününün kutlanışından sözeden bir konuşma ile açılan gecede, daha sonra konulan yasaklar belirtildi: Oynamak, algar içmek, dikkati çekecek kadar kırıntık samimi olmamak, eğlence boyunca taşkınlık yapmak gibi davranışlar yasaktı. Yasaklara uymayanları "özel görevlilerce cezalandırılacağı" duyuruldu.

Eğlenceye konuk olarak Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Ali Koç katıldı. Ali Koç, sabayı dolayarak sağı elyle gençleri selamladı. Gençler de aynı biçimde Ali Koç'u sağı elyle selamladılar. Ardından MÇP Başkanı için övgü dolu bir konuşma yapıldı.

Sunucu, arada Necip Fazlî Kaskavak'ın şiirler okutken, dinleyiciler Allah sözününün geçtiği yerlerde aynı biçimde karşılık vererek ona katıldılar. Eski Türkülerinden geldikçe söylenen bir ozan Türkistan şivesiyle türküler söyledi. Ali Şenozan sağı elyle Hitler selamı vererek sahneye geldi ve Genç Osman, Plevne ve Çarınırda Karadeniz türkülerini söyledi. Akıf Reyhani adlı ozana söyledikçe her dizisinde "Başbuğ Türkçe" söz geçiren şiirler. "Türkçe başa geçiren biz değil miydik, ona başbuğ diyen biz değildiydik. Ezbakana peygamber diyen biz değil miydik..." biçiminde sürüyordu.

Hüseyin Azeroğlu, Azerbaycan yönetinden şarkılar söylerken de "Bozkurt Hıfzeng" sloganları atıldı.

Gecce sağı eller havada, Genç Osman şarkısı söylenerek ve "Önemizde nice cumalar var, yine habaracağız Gözdeğizler" dükkesiyle sona erdi. □

CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ FOTOGRAFÇILIK KULÜBÜNÜN ÇALIŞMALARINA GÖSTERİLEN İLGİ ARTIYOR

1985-86 dönemi çalışmalarına başlayan 10 CTF Fotoğrafçılık Kulübü, üye kayıtlarının oldukça yüksek bir düzeye ulaştığı bu dönemde, çalışmalarını teknik ve estetik boyutlarda daha da geliştirmeyi amaç-

lıyor. Kulübün ilk sergisi, İFSAK 1. İstanbul Fotoğraf Günleri çerçevesinde ve 17-30 Aralık tarihleri arasında açıldı. Bunun yanı sıra, Mart ve Haziran aylarında açılacak sergilerde, kulübün bu dönemki çalışmaları da sergilencek. Ömer Unal, Hasan Yeşilkayalı, Tamer Coşkun, Nur Özbayrak ve Gökhan Kubaş'tan oluşan kurul üyelerince yönetilen CTF Fotoğrafçılık Kulübü'nün, artan üye sayısının yanı sıra, çalışmalarıyla ilgilenen geniş bir izleyici kitlesi de var. □

BİLİM VE SANAT

1986 ULUSLARARASI BARIŞ YILINDA TÜRKİYE AYDINLARINDAN DÜNYA BARIŞ GÜÇLERİNE ARMAĞAN

Sadun Aren, Aziz Çalıtlar, Demirtaş Ceyhan, Bilgesu Erenus, Hüsnü Gökse, Gencay Gınsay, Haluk Gerger, Hasan Esat Işık, Alpaslan Işık, Yalçın Küçük, Aziz Nesin, Yılmaz Onay, M. Tall Öngören, Tahsin Saraç, Bahri Savcı, Kemal Sütker, Cahit Talas, İlhan Tekeli, Taner Timur, Vedat Türkali, Gündüz Vassaf, Fehmi Yavuz, Oğuz Aral, Neziha Danyal, Feri Doğan, Hatay Dumlupınar, Kamil Masaracı, Tan Oral, Behiç Pek, Gürir Çizerleri

900 lira

Enflasyondururulamıyor. Başbakan Özal, 'ne yapalım, ilk kez hükümetimiz ücretleri enflasyondan yukarda tutuyor, enflasyon da düşmüyor' diyor. Ücretlerle 1963 rakamlarının altında.

İlhan Selçuk'un önsözünü yazdığı ve Sadun Aren, Gürel Tüzün, Sinan Sönmez, Oğuz Oyan, Alpaslan Işık, Yakup Kepenek, Aziz Konukinan, Namık Özcan'ın ekonomik düzenimizi anlattıkları kitap, "İSBİTİREN EKONOMİ"nin tüm yönlerini işliyor, eleştiriyor, önerileri sıralıyor.

Bilim ve Sanat Kitaplarını posta pulu karşılığında Sümer Sokak 36/1-A Kızılay, Ankara adresinden isteyebilirsiniz. Birden çok isteklerde ücretini 125261(Ank.)no'lu posta çekine yatırmanız ve aynı adresten posta çekini'nin fotokopisiyle birlikte istekte bulunmanız yeterlidir.

Kitaplar, Cumhuriyet Kitap Kulübünden ve Yarım Abone Kulübünden de üyelerince sağlanabilir. Türkiye Dağıtım: Etkin Dağıtım.

Şükran Kurdakul'un Şiir Kitapları
ÖLÜMSÜZLERLE
Yeni şiirler, 1985-250.-TL.
ÖKSELERİN YÖRESİNDE
1984-200.-TL.

BİR YÜREKTEN BİR YAŞAMDAN
1982 Nevzat Üstün Şiir Ödülü
2. Basım, 250.-TL.

Bütün kitaplarında tek istekler için pul gönderiniz
GENEL DAĞITIM: YADA İZLEM YAYINLARI
Pirselim Cad. Saka İşhanı 13-10
Cemheritay-İSTANBUL

KİTAPLARI

Varlık

Ocak 1986 Sayısında

ETKİNLİK VE EDİLGİNLİK AÇISINDAN 1985

VARLIK ABONE KAMPANYASI

Varlık, ulaşım ve dağıtım zorluklarını göz önünde bulundurarak okurlarına abone kolaylıkları sağlıyor.

1. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlar kampanya indiriminin yaralanıp bir yıllık abone karşılığı 2800 TL yerine 2500 TL ödeyecekler.
2. Ocak ve şubat aylarında Varlık'a bir yıllık abone olanlara kampanya armağanı olarak Varlık Yayınları arasından seçilmiş 1000 TL tutarında kitap paketi ücretsiz gönderilecek.

Ayrıca

3. Varlık aboneleri Varlık Yayınları arasından seçecekleri kitapları alırken % 30 indirimden yararlanacaklar.

Varlık'a abone olmak için posta çeki hesap no: 199822'ye tutarı yatırıp bir mektupla bildirmeleri yeterlidir.

VARLIK ABONE KAMPANYASINDAN YARARLANINI...

VARLIK ABONE KAMPANYASINI DUYURUNU...

Not: Varlık Yayınları'ndan seçecekleri kitapları alırken % 30 abone indirimi uygulaması yalnız Ocak ve şubat süresince olmayıp abone için sağlanan sürekli bir kolaylıktır. Abonelik sürdükçe yararlanılır.

Güvenilir, güçlü kurulum

ETKİN DAĞITIM

İstanbul, Ankara, İzmir, Adana'da yaygın kitapçı ve bayi dağıtımıyla 35 il, 52 ilçe çevresindeki kitapçı dağıtımıyla, süreli yayınlar dağıtımında ülke düzeyinde tek isim

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ DERGİLER:

Antika	Halk Kültürü
Bilgi İşlem	İmece
Dünya	Mikroprogram
Bilim ve Sanat	Mizik Ansiklopedisi
Bilişim	Sanat Rehberi
Brç	Stüdyo İmge
Broy	Su
Buket	Varlık
Eğitimde Bilgisayar	Video - Haber
Fenerbahçe Spor	Video - Magazin
Folklor	Yapıt
Fotograf	Yarın
Gün	Günümüzde Kitaplar

Merkez (İstanbul) : Nuruosmaniye Cad. Yavuz Apt. No: 9
Kat: 3-4 Çağaloğlu (527 60 11)

Şube (Ankara) : İnkılap Sk. Örnek Han No: 8/88 - Kızılay
Şube (İzmir) : 847. sk. Büyükbeyler İşhanı No: 8/310 Konak
Posta çeki hesap no: 198463

5. YIL ABONE KAMPANYASI

YARIN

5

5. Yıl Abone
Kampanyamız tüm
canlılığıyla sürüyor.
İki ay boyunca
temsilciliklerimizi ve
bürolarımızın kapıları
her gün yeni insanlar
tarafından

çalındı. Dergimizi tanımaya, abone olmaya gelen, arkadaşlarını abone olmaya getiren okurlarımız kampanyamıza canlılık kattılar. Kampanyamızı mektuplarıyla, bürolarımıza gelerek ve abone olarak, abone bularak coşkuyla içtenlikle destekleyen okurlarımıza teşekkür ediyoruz.

Yarın basım ve dağıtım tekellerinin dışında varlığını sürdürmeye kararlı. Bunda da en büyük güvencesi özveri, dost okuru.

Bu güvenceyle 5. yılımızda da Yarın'a yeni okurlar, yeni aboneler bulmak, Yarın'ı ulaşamadığı yeni yerlere ulaştırmak için görev başına diyoruz!

KAMPANYA SÜRESİNCE ABONE ÜCRETİNİ ARTIRMİYORUZ!

Abone olmak isteyen okurlarımız 1 Şubat'a kadar yurtiçi yıllık 2400, altı aylık 1200 lirayı (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM'ı 164860 nolu posta çeki hesabına yatırıp, bir mektupla alındı kuponu ile birlikte isteklerini bildirdiklerinde abone kayıtları yapılacaktır.

1 Şubat'tan başlayarak abone koşulları: Yurtiçi yıllık 3000 lira, altı aylık 1500 lira (KDV Dahil), yurtdışı yıllık 30 DM, altı aylık 16 DM. (1 Şubat'tan sonraki başvurularda havale yatırıma tarihine bakılacaktır.)

YARIN ABONELERİ İÇİN YARIN KİTAP KULÜBÜ

Yarın Kitap Kulübü Yarın abonelerine yüzde 25 indirimle kitap sağlamayı sürdürüyor.

Kitap Kulübümüzden kitaplarını edinebileceğiniz yayınevleri: Ayko, Bilim ve Sanat, Birey ve Toplum, Çevren, Dayanışma, De, Değişim, 4 Eylül, Gündem, Hacan, Hil, Kalem, Kerem, Kuzey, Maya, Onur, Sosyal, Süreç, Teori, Yarın, Yurt.

ÖNCEKİ SAYILAR

Okurlarımız 25. ve 48. sayılarımız dışında kalan tüm eksik sayılarını tamamlayabilirler. Tüm sayılarımızı yüzde 25 indirimle edinebilirsiniz

YARIN CİLTLERİ

Bez kapaklı ciltlerimiz: 1. cilt 1800 lira (1-6. sayılar) 2. cilt 3000 lira (7-18 sayılar) 3. cilt (25 sayımız tükendiği için yapamıyoruz.) 4. cilt 3000 lira (31-42. sayılar)

YARIN AFİŞLERİ

1. Hamur kağıda ofset baskı ve 5 renkli hazırlanmış Yarın Afişleri 100 lira

YARIN ANAHTARLIKLARI Yarın anahtarlıkları 300 lira (Abonelerimize 240 lira)

TÜM İSTEKLERİNİZ İÇİN

Tüm isteklerinizi "Yarın PK 723 Kızılay - Ankara" adresinize bildirmenizi ve ederlerini 164860 nolu posta çeki hesabına yatırmanızı bekliyoruz.

YARIN

ANIL
SANAT
EDİTÖR
DERGİSİ

gençlik yılı sergisi

"Kasım ayı içinde Ankara'da açılan "Yarın Gençlik Yılı Sergisi" 10 Ocak'dan itibaren İstanbul Moda Kültür Merkezi'nde."

Fotografılar: ALPER FIDANER
AHMET ÖZLÜ

1985 Uluslararası Gençlik Yılı'nın son günleri yaşanırken YARIN, okuyucularıyla bir kez daha bir araya gelmenin coşkusunu, mutluluğunu taşıyordu. Geçtiğimiz yıl Yarın'ın 4. yaşı nedeniyle düzenlenen ilk Yarın sergisi, beklenenin çok üstünde bir ilgiyle karşılanmış, binlerce dost Yarın okuru dergileriyle yüzyüze tanışma olanağı bulmuştu. 1985'in önemli niteliği Yarın'ın bir "Gençlik Yılı Sergisi" düzenlemeye yöneltti. Unutturulmaya, amaçlarından saptırılmaya çalışılan Uluslararası Gençlik Yılı, Yarın tarafından sürekli gündemde tutulmuş, bir yıl boyunca dergi sayfalarının önemli bir bölümü bu olayın çeşitli boyutlarıyla incelenmesine ayrılmıştı. Ancak, tüm yönleriyle bir gençlik dergisi olmak amacıyla yola çıkan Yarın'ın Gençlik Yılı etkinliklerinin dergi sayfalarıyla sınırlı kalmaması gerekliliği ortadaydı. Yarın Gençlik Yılı Sergisi Türkiye'de çok sınırlı kalan Gençlik Yılı Kutlamaları içinde gözardı edilemeyecek bir yer tutuyordu.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, 9 Kasım da Ankara Dost Sanat Ortamı'nda, büyük bir coğunluğunu gençlerin

oluşturduğu yüzlerce Yarın okurunun, Yarın'ın pek çok gazeteci, yazar, sanatçı dostunun katılımıyla açıldı. Kısa bir süre içinde kaynaşan konukların tümü böylece etkinliklerin önemi ve gerekliliği üzerinde birleşiyorlardı.

Gençlik Yılı Sergisi, tümü haftalarca süren çalışmalarla tek tek elde hazırlanmış panolardan oluşuyordu. Bir süreklilik içinde sergi salonunun duvarlarını kaplayan panolarda 1985 yılı boyunca yayınlanan Yarın dergilerinden yüzlerce sayfa düzeni, fotoğraf, karikatür, desen, büyütülmüş dergi kapakları, afişler özel bölümler içinde yer alıyordu. Sergi, *Toplumcu Dünya Şiiri* bölümüyle başlıyordu. Yarın'ın ilk sayısından bu yana 3. sayfasını ayırdığı toplumcu dünya şiirinin küçük bir bölümü burada özel bir düzenleme ile izleyicilere sunuluyordu. Panolar boyunca *Yasalarda ve Uygulamada Öğrenci Dernekleri, Özerk Demokratik Üniversite, 60-70 Dönemi Gençlik Liderleri Tartışıyor, Sevgi ve*

Cinsellik, Halkın Müziği Sınır Tanımaz gibi başlıklar taşıyan bölümler sergiyi izleyenlerin uzun uzun incelemelerine, tartışmalarına yol açıyordu. Serginin açık kaldığı günler boyunca panoların önü hiç boş kalmadı. Kuşkusuz, serginin en büyük ilgiyi toplayan bölümü, beş renkli bir gökkuşağının süslediği *12. Dünya Gençlik Festivali* panosu oldu. Festival için hazırlanan pek çok özgün afiş, Türkiye'den festivali izlemeye giden tek gazeteci olan arkadaşımız Füsun Öztürk'ün çektiği fotoğraflar festivali olabildiğince canlı bir biçimde yansıtmayı amaçlıyordu. Festivalin rozetleri, flamaları, küçük heykelticikleri ve çeşitli hediyelik eşyaları da izleyicilere sunuluyordu. Sergiyi izlemeye gelen bir çok okuyucumuz bu festival anılarını edinmemenin üzüntüsünü duydular. Serginin açık bulunduğu günler boyunca Yarın Yayınları, Yarın ciltleri ve eski sayılar, Gençlik Yılı Sergisi için özel olarak bastırılan kartpostal ve afişler de okurlarımızın yakınlığıyla karşılaşıyordu. Birkaç ay önce yepyeni bir etkinlik olarak sunulan

Yarın Abone Kulübü Kasetleri de sergide yer aldı. Victor Jara, Quilapayun, Atahualpa Yupanqui, Inti-Ilumani, Paul Robenson, Pete Seeger, Isabel Parra ve Woody Guthrie'nin Türkiye'de ilk kez yayımlanan kasetleri, Serginin "Halkın Müziği Sınır Tanımaz" bölümü ile birlikte bir bütünlük oluşturuyordu. Dünyadaki çeşitli toplumcu müzik akımlarının örneklerinden oluşan kaset dağarcığının daha genişlemesi, başka sanatçıların da kasetlerinin yayınlanması genel bir istek olarak ortaya çıktı.

İzleyicilerin bir bölümü, ilk sayısından buyana Yarın'ı sürekli izliyordu. Kimisi birkaç sayı önce dergiyle tanışmış, kimisi ise ilk kez karşılaşıyordu. Ancak sergiyi gezen binlerce kişinin ortak bir görüşü vardı: Bu tür etkinliklerin sürekli ve daha yaygın gerçekleştirilmesi.

Yarın Gençlik Yılı Sergisi, daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşabilmek amacıyla önümüzdeki günlerde İstanbul'da açılacak. Başka illerde, başka sergilerle, etkinliklerle birlikte olmak en büyük dileğimiz.

1. VICTOR JARA, Şili halkının özgünlük ve yaşam kavgasını dile getiren bir sanatçı. 1973 yılında Pinochet cuntasının askerlerince Şili Stadyumunda katledilen Jara'nın bu kasetini **ManiFesto** albümünden hazırladık.

2. QUILAPAYUN, Şili'de "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile birlikte, 1965 yılında kurulmuş, Vokal ağırlıklı müziyopon bir topluluk. 1973 sonrası Avrupa'da verdikleri konserlerle Şili halkının kavgasını tüm dünyaya duyurmuşlardır.

ATAHUALPA YUPANQUI

3. ATAHUALPA YUPANQUI, kimilerince "Dünyanın en büyük ozanı" diye nitelendirilen Arjantinli sanatçı.

4. INTI-ILLIMANI'de Quilapayun gibi "Yeni Şili Müzik Hareketi" ile kurulmuş bir topluluk. Parçalarını genellikle Şillili büyük sanatçı **Violeta Parra** ve **Victor Jara**'dan seçiyorlar. Inti-illimani'nin bu kasetini, **Chile** ve **Palimpsesto** albümlerinden hazırladık.

5. PAUL ROBESON, dünyaca ünlü Amerikalı zenci şarkıcı. Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Barış Misanini ilk atacak

paul robeson

adaylarını listesini yayınladığında adları Nazım Hikmet ile yanyana idi. İlkçılar kendisini ilk etmek istediklerinde Nazım'ın dünyanın öbür ucundan ona şöyle sesleniyordu:

"Ümitten korkuyorlar Robson, Ümitten... Korkuyorlar, kartal kanatlı kanaryam Türkülerimizden korkuyorlar."

6. PETE SEEGER, ünlü Amerikalı folk müzik sanatçısı. Yine

sonraki aylarda da yeni sanatçıların, yeni toplulukların kasetlerini vernegi südüneceğiz.

Tüm bunların ardından, Okurlarımız 1411 bir de kötü haberi var: Kaset fiyatlarında aylar önce **Zam** yapılmışına karşın, fiyatların değişip tımadığını kasetlerimize bu kez **Zam** yapmak zorunda kaldık. Aynı zamanda karşın, kasetlerimizin fiyatlarının (özellikle abonelerimiz için) çok olmadığını umuyoruz.

İSTEME KOŞULLARI: Kasetlerimizi, ödemeli göndereniyoruz. Okurlarımız bir kaset için 4100, abonelerimiz 300 liralığı posta çekti hesabımıza (**Yarın 164860**) yattırdıklarını gösterir alındı kuponunu dergimize gönderdiklerinde kasetleri adreslerine postalanacaktır. (Posta masrafların kulübümüzce karşılanmaktadır.)

PETE SEEGER

kendisi gibi çok ünlü **Woody Guthrie** ile **Almanac Singers** adlı toplulukta çalıştı. Grevlerde, alanlarda, fabrikalarda konserler verdi.

7. ISABEL PARRA, yapıtlarında özgürlüğü ve barışı savunmuş Şillili sanatçı. Latin Amerikalı birsoyları gibi oda ülkesindeki diktatörlük nedeniyle sürgünde yaşamak zorunda kalmıştır.

ISABEL PARRA

8. WOODY GUTHRIE, 1912 ile 1967 yılları arasında yaşamış ve Amerikan toplumunun yeni tarihini seslendirmiş, çağımızın en büyük halk ozanlarından biri. Amerikan işçisine, tarım emekçisine elinde gitar olarak gitmiş, defalarca tutuklandı ve dayak yediği halde onurlu bir yaşamdan özenini dile getirmekten kaçınmamış.

WOODY GUTHRIE

tır. Afrika sanatçının, 47. sayımızda **Günay Gündüz**'in çevirisi ile yayınladığımız **Bilmek İhtiyorum** adlı şarkısının bir denetliğini alıyoruz:

"Bizi hapisanelerde çürten sizlersiniz, Hastanelerinizi, tımarhanelerinizi, tıkalım tıkalım Polisleriniz neden vuruyor sendeki iç çışten? Açık kampaş boşları, bilmek istiyorum."

victor jara

9. VICTOR JARA (2), okurlarımızca büyük ilgi gören sanatçının ikinci kasetini **Canto Libre** ve **Pablacion** albümlerinden hazırladık.

YARIN